

వీరబ్రహ్మముగారి

నాటకము

—: రచయిత :—

పంశపరంపరానుభవ వైద్య, జ్యోతిషరత్న, శాస్త్ర స్వయంభువు

శ్రీమాణ్ తిరుమలనల్లా చక్రవర్తుల

వేంకట వరదాచార్యులు,

బొందలదిన్నె (పోస్టు) - తాడిపత్రి (బ్రాంచి)

తాడిపత్రి తా||

1975

(అనంతపురం జిల్లా.

సర్వస్వామ్యములు రచయితవి.

—

వెల రు. 5-00

శ్రీ రాఘవేంద్ర గురుభ్యోనమః

విజ్ఞాపన.

మహాశయులారా!

భిగోళములో హరిహర రూపమున నవగ్రహములు రెండుభాగములైనవి. గ్రహరూపీ జనార్దన, గ్రహరూపీ షహేశ్వర అన్న వాక్యప్రకారము - గురు, కుజ, రవి, చంద్ర, కేతు గ్రహములు హరి అంశయనియు - శని, శుక్ర, బుధ, రాహు గ్రహములు హరుని అంశయనియు చెప్పుదురు. - హరి అంశయందు జనించినవారిని గురు పాలితులనియు, - హరుని అంశయందు జనించినవారిని శని పాలితులనియు అందురు. - గురు పాలితుల శని పాలితులు, శని పాలితుల గురు పాలితులు లయము చేయుచుందురు. - ఇట్టి విమర్శ, జ్యోతిశ్శాస్త్రమునందు గలదు.

ద్వాదశ లగ్నములలో ఏ లగ్నమునకైనను లగ్న, పంచమ, భాగ్యస్థానాధిపతులు మువ్వురు బలముగా ఏకరాశియందు, ఏక నక్షత్రమునందు కలిసియున్నప్పుడు - కవులు, గాయకులు, మేధావులు, ప్రజ్ఞావంతులు, పండితులు, జ్యోష్యులు, మహాభక్తులు, పుణ్యాత్ములు, ధర్మాత్ములు, త్యాగులు, రాజులు, ఉన్నతోద్యోగులు పుట్టుచుందురు. ప్రపంచమునకు మార్గదర్శకులుగా నుందురు. ఎన్నియోజాతకములు నిదర్శనముగా నున్నవి. ద్రుక్కుకు గనబడుచున్నవి అట్టివారు కననివి, విననివి తెలుసుకొనుచుందురు. వారి వూహా గమ్యస్థానము చేరుచుండును. - అందులో మహాతపస్వులకు లగ్న, పంచమ, నవమములందే ఆ మువ్వురు కలిసివుందురు. ఈ కలియిక భిగోళమున కలిగినప్పుడే ఇట్టివారు పుట్టుచుందురు. ఆ సమయములో అప్రయోజకులు పొరపాటున పుట్టినను అకాలమృత్యువువాత బడుచుందురు. మహాతపశ్శాలురే మిగులుచుందురు.

మహాతపస్సంపన్నులై, ముందుజన్మమున ఇంతో అంతో కొరతగలిగి కారణజన్ములై జననమొందుచుందురు. - వీరిలో కొందరు భక్తిపంథాననుసరించి, మోక్షమునాశించి ముక్తికి పోవుచుందురు. మరికొందరు జీవసమాధిని పొందు శక్తి నార్జించుకొని, ఇహమునందేయుండి, తన్నుగురించి ఎక్కడేమునున్నను వినగలశక్తి, కనగలుగుశక్తి, భక్తాదులిచ్చెడి పూజాది నైవేద్యముల గ్రహించుశక్తి, కామరూపియై సంచరించుశక్తి, సూక్ష్మదేహమున

ఏ లోకమునకై నను పోగలుగుకొని - ఇట్టిదననేల. సర్వశక్తుల నార్జించుకొని యుందురు. - శీలలతో మాట్లాడింతురు. వృక్షముల పలుకరింతురు. పశు వృలతో వేదపారాయణము చేయుదురు. పంచభూతముల చెలరేపుదురు. - చెలరేగిన పంచభూతముల నణచుదురు. ఇట్టివి సమయానుకూలముగా ఎన్నో చేయుదురు. ముక్తికి పోయినవారు ఇట్టి మహామహిమల చూపుటకు వీలు లేదు. - గాన ముక్తికన్నను జీవసమాధి గొప్పదనక తప్పదు.

ఆట్టి జీవసమాధి పొందినవారిలో శ్రీ శ్రీ వీరబ్రహ్మముగారు వకరు. వీరి చరిత్రలో చరిత్రకు భిన్నములేకుండ ఎన్నిమార్గములు పోయినను ఇది కాదనుటకు వీలులేదు. వారితో కానిదేదీలేదు. - గాన దశావతారముల తన చాకుడుతల్లికి చూపనట్లు, కలరాదేవతను చూపించినట్లు, తన కమండలము చెంబును దొంగలించు దొంగల చెంబునకు కరిపించినట్లు, కాళ్ళ భూమికి కర చకపోయినట్లు, బ్రహ్మానంద రెడ్డికి కనుచూపు గలిగించినట్లు, చెట్లతో వృషభ ములతో మాట్లాడినట్లు, ఉవుల గిరలో నెలబెట్టి కడుపునిండునట్లు చేసినట్లు, మంచినీళ్ళదీప మెలిగించినట్లు, స్వప్నములో గోవిందమ్మతో మాట్లాడినట్లు, చచ్చినవానిని బ్రతికించి, బ్రతికినవానిని చచ్చినాడని నిరూపించి బ్రతికించినట్లు, స్వప్నములో గోవిందమ్మకు తాళిగట్టినట్లు, బిడ్డలులేరని కలుగునట్లు దీపించ మన్న దూదేకుల బుడ్డేశా ఆశ్చర్యపడునట్లు నీభార్య గర్భవతి, గర్భమునందు న్నవాడు ప్రసేద్యుడు, శిద్దుడు నా శిష్యుడు కాగలడని చెప్పినట్లు, మాయా సుందరిని పుట్టించి శిద్దయ్యను పరీక్షించినట్లు, పోలేరమ్మను అతిథిగా తనయింటికి ఆతిథ్యమునకు పిలిచినట్లు, బియ్యము అయిపోయినపాత్ర అక్షయముగా చేసినట్లు, ఇట్టి అనేకము జీవితచరిత్రలో లేనివి కల్పించితిని. వీరు వీర బ్రహ్మముగారు, గట్టుబంగారము. ఈ బంగారముతో ఎన్నిభూషణములైనా చేయవచ్చును. ప్రజోపయక్తమ గా ప్రజలకు శక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యములు గలుగుటకై ఎన్నిదారుల గల్పించినను, వారిశక్తికి లోబడియేయుండును. మితిమీరివుండవని నా భావము. అందువల్ల నాస్తికవాదులకు సందివ్యక, ఈ విధముగా రచించితిని. ఈ కావ్యరచన సాగించుటకు వారి భారమేనని వ్రాసి తిని. భావములో, హృదయములో నునిచితిని. పట్ చక్కవిధానము ప్రజలకు బోధపడదు గాన భక్తిభావములో గురుశిష్యులు చెప్పనట్లొనర్చితిని. - లోకహితార్థమై శ్రీవారి కథను తీసుకొంటిని. వారి ఆదరణవల్ల, దయవల్ల వ్రాయగలిగితిని. ఇది వారొసంగిన శక్తియేగాని, నా శక్తిగ్రాదని యెరింగితిని.

జీవితచరిత్రలో ఈ విషయములు లేవని తలంచువారుందురని, విజ్ఞాపనలో తెలుపుకొంటిని. - ఈ లోకమునుండి సువర్ణోక పర్యంతము పోగలుగు శక్తి పరులకు, ఈ పనులు చేయుటొక గొప్పకాదు. కాళిదాసాది కవులు, భగవద్భక్తులు ఎన్నో యిట్టి మహత్తరకార్యములు చేసినట్లు వారి వారి జీవితచరిత్రలందున్నవి.

శ్రీ శ్రీ వీరబ్రహ్మస్వామిలవారు జీవసమాధిపొందిన మహనీయులు. తపశ్శాతురు. - నేను వ్రాసిన మహత్తులు చూపుటొక వింతగాదు. శక్తికి మీరిన ఘనకార్యము గాదు. సర్వజ్ఞుడు, భావవిభేదములేని పరమపావనుడు గాన అనుమానింప పనిలేదని విన్నవించుకొనుచుంటిని.

ఇట్లు, సుధీ విధేయుడు,

గ్రంథకర్త.

★ ఒక పాత్రధారి వేయదగు పాత్రలు ★

1 నారద	—	సాదు, యోగి, ముసలిసాదు, సిద్ధయ్య.
2 శంకరుడు	—	శరభయ్య, బ్రహ్మానందరెడ్డి, మునసబు.
3 పార్వతి	—	1వ గోవిందమ్మ, మాయాసుందరి, పోలేరమ్మ,
4 1వ వీరబ్రహ్మము.		ప్రకృతిమాత.
5 వీరభద్రుడు	—	పండితుడు, 3వ వీరబ్రహ్మము.
6 వీరభోజయాచారి	—	శివకోటయ్య, పెద్దిరెడ్డి.
7 వీరపాపమాంబ	—	అచ్చమ్మ, శివమ్మ, 2వ గోవిందమ్మ.
8 నల్లిగాడు	—	భద్రోగాడు, పాపిరెడ్డి, మీసాల పాపిరెడ్డి.
9 మల్లిగాడు	—	సినెంకన్న, బుచ్చెన్న, రామయ్య.
10 2వ వీరబ్రహ్మము	—	పోతులూరు.
11 శక్తి	—	కాళి.
12 బడేసాబు	—	జవాబ్ బుద్దేశ్ ఖా, బంట్రోతు కాబయ్య.
13 నవాబు	—	కడప నవాబు.
14 మంత్రి	—	కడప మంత్రి.

—: ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రధారులు :—

నారదుడు
శంకరుడు
పార్వతి
వీరభద్రుడు
వీరభోజయాచారి
వీరపాపమాంబ
సాదు (వీరభద్ర)
నల్లిగాడు
మల్లిగాడు
శరభయ్య
ప్రథమ వీరబ్రహ్మము
అసాది భద్రుడు
సివెంకన్న
రెండవ వీరబ్రహ్మము
శక్తి
పార్వతి
సాదువు
ముగ్గురు దొంగలు
అచ్చమ్మ
బడేసాబు
బ్రహ్మానందరెడ్డి
బుచ్చన్న
పండితుడు
కాళి
యోగి

నవాబు
మంత్రి
జవాన్
శివకోటయ్యాచారి
ముసలి సాదు
శివమ్మ
గోవిందమ్మ
నలుపురై దుగ్గురు ప్రజలు
చచ్చినవాడు
పాపిరెడ్డి
బుడ్డేశా
సిద్దయ్య
మూడవ వీరబ్రహ్మము
పోతులూరు
మాయాసుందరి
మునసలు
మీసాల పాపిరెడ్డి
పెద్దిరెడ్డి
జాబయ్య
అసాదివాళ్లు
కొమ్మువాడు
పోలేరమ్మ
నవాబు రజాక్
మంత్రి బుడ్డేశా
రామయ్య

శ్రీ శ్రీ శ్రీమద్విరాట్ పోతులూరు వీరబ్రహ్మాండస్వామి మఠాధిపతులు

శ్రీ శ్రీ శ్రీ వీరభోగ వసంత వేంకటేశ్వరస్వాములవారి

దివ్యసన్నిధానమునుండి

—

అస్మదత్యంత ప్రియ భక్తాగ్రణ్యులగు శ్రీమాన్ తిరుమల నల్లాన్
చక్రవర్తుల వేంకట వరదాచార్యులవారికి —

మీకు సర్వదా ఆయురారోగ్య భాగ్యములు గలుగజేయ శ్రీ వీర
బ్రహ్మ భగవానుని ప్రార్థించుచు వ్రాయు ఉత్తరము.

మీరు పంపిన శ్రీ వీరబ్రహ్మముగారి నాటకము ముట్టినది చాలా
సంతోషము. ఇందువెంట శ్రీ స్వామివారి మహాప్రసాదము, పూజా ద్రవ్య
ములు పంపుచున్నాము. స్వీకరించగలరు.

ఇట్లు - భవత్ శ్రేయోభిలాషి,

శ్రీ శ్రీ వీరభోగ వసంత వేంకటేశ్వరస్వాములవారు,

“కం ది మ ల్ల య పు ర స ం స్థా న ము ”

కందిమల్లాయపల్లె సోష్టు.

బద్వేలు తాలూకా.) - (కడప జిల్లా.

ముద్రాణ:- శ్రీ రంగరామానుజ పెన్, తాడిపత్రి.

శ్రీ :

వాస్తుకౌత్తిరాయుర్వేదశాస్త్రకోవిద గద్యపద్యరచనావికారద
ఉభయవేదాంతప్రవర్తక

శ్రీమూర్తిరుమలనలాచక్రవర్తుల
వేంకట వరదాచార్యమహోదయ సుహృత్సన్నిధికి

* అ భి న ం ద న ము *

కం॥ శ్రీరమ్య రత్నమయ గం
భీర విరాటోత్పలూరు వీరబ్రహ్మ
దారచరిత్రము మేల్ జం
గారపు భూషణము దానికా? నికషమ్ముల్.

మ॥ పరదారార్థ పరాజ్ఞులుండు మురళితాపదాజ్ఞులకుండు శ్రీ
వరదాచార్యుండు వైష్ణవోత్తముండు వాగ్వైద్యగిగన్వింప నాం
ధ్రీరఃజ్ఞుల్ పులకింప విస్ఫురిత వీరబ్రహ్మ చారిత్రమున్
విరచించె గనులుంజెపుల్ తనియ నుర్విక యాగపద్యమ్ముగన్.
(ఇది దృశ్యశావ్యముకనుక ఏకకాలమున నేత్రములకు, కర్ణములకు
విందుగొలుపునని భావము.)

మ॥ జనసామాన్యమునందు వాడబడుభాషన్ దేలుతెల్లమ్ముగాఁ
బొనరించె దననాటకీకరణవై పుణ్యమ్ము గణ్యమ్ముగా
మనకౌత్తిమ్ముండు వైద్యశేఖరండు సామాన్యుడె! కీర్త్యంగనా
ఘనసాణిగ్రహణప్రయత్నరతుడై కాంచె జయహోదమున్.

కా॥ కౌత్తిశాస్త్రమునందుఁ జెప్పబడెనంచున్ బండితుల్ పామరుల్
చేతఃపద్ధతి గొట్టెదాటుఁగొని నల్లింపన్ బహుశ్లోకముల్
రోతైపోయే, యదార్థభావఫలముల్ రూపించువాగేరి? ధీ
చాతుర్యమ్మునఁ దానొకండు పరదాచార్యుండు సాధించెడిన్.

తే॥ గీ॥ సరస తిరుమల నల్లానుచక్రవర్తి
వంశ్యుండు వరదాచార్యధీవరుండు పాఠి
ప్రాయుచున్నాడు మఱి వెక్కువాయఁగలండు
సప్తసంతతిశ్రేష్ఠముల్ సరసకృతులు.

సి. వి. సుబ్బన్న, శతావధాని.
హైద్రాబాదు. - 17-11-75

నాకు తోచిన మాట.

“నాటకాంతం సాహిత్యం” అన్నారు అనుభవజ్ఞులు. వినుకలి కన్న కనుకలి మిన్నయనుట మన నిత్యానుభవనిరూపితము. ప్రత్యక్షదృశ్యములే స్నిగ్ధ ముగ్ధ కోమలహృదయ దర్పణములందు హత్తుకొని చెదరక మెదలుచుండును. అంతేకాదు. మరియొకటి గమనింపదగి ఉన్నది. మనోభావములను - అందలి అవ్యక్త సూక్ష్మాంశములను వింగడించుటకును, వానిని తళుక్కున మెఱయించి, సాత్త్వికభావవిజృంభణముతో ఒంటబట్టించుకొని, ఆనందమున నోలలాడింపఁజేయుటకును, ప్రత్యక్షచతుర్విధాభినయముతో ఒక్కలిప్త కాలములో సాగు సన్నివేశములను ప్రాతలలో చిత్రించుటకు వృథాకాల యాపనము - ముఖావాగ్వ్యయము అగును. అయినను పూర్తిగా ప్రయోజనమును సాధించుట దుస్సరమే. - “కావ్యేషు నాటకం రమ్యం” (కావ్య+ఇషు = కావ్యభాణము) అని ఊరక అన్నారా మరి?

నాటకరచనకు సర్వతోముఖచాతుర్యము కావలెను. కేవలము పలుకుబడి ఛందోలంకారగుంభనము చాలదు. ప్రయోగనైపుణి - తద్వారా సామాజికవర్గమున కలుగు భావసంచలన పరిణామముల విషయమున దూరదృష్టి - ప్రజకు తానందీవలసిన ఉపదేశ - సందేశ - సంస్కారములు సక్రమముగ ఫలించుటకును, విపరీతమై వెట్టితలలు వేయకుండ ఆదవగలందులకును, భావభాషా సంయమనములును అవసరము. అందులకు తాను కవియు, నటుడు, ప్రేక్షకుడు మాత్రమేకాక - భావుకుడుగా చిరకాలానుభవశాలిగా గూడనై ఉండవలెను. ఇతర గ్రంథరచయితలకంటె, నాటకరచయితలు అన్ని భాషలయందును అల్ప సంఖ్యాకులగుటకును, అదిలో అసలే లేకుండుటకును, ఆ యోగ్యతలు మృగ్యములగుటే ముఖ్యకారణము.

శ్రీమాన్ వరదాచార్యులుగారు ఇంతవరకు గద్య పద్యగ్రంథముల పెక్కులుగ రచించుటే కాక చిన్ననాటినుండి జంత్ర గాత్ర సంగీతములందు తాము నిపుణులై నాటక సమాజములకు తగిన తర్ఫీదు లొసంగునలవాటు కలవారగుటచే నాటకరచనమునకు సర్వవిధముల యోగ్యులు. - ఇక నాటక వస్తువా? ఒక అమరజీవి సిద్ధపురుషుని ఆమల జీవితగాధ. బంగారముతో రత్నమునకు సంయోగము కలిగినది. - ఈ యుమూల్య సువర్ణ రత్నాభరణము

సరస సహృదయ తామూల్యములతో విలువఁబడి, తత్పురుచిర సుకుమార సుందర శుద్ధదీప్తులతో పాఠక ప్రేక్షకలోకము వెలిగింపఁబడుగాక.

ఆచార్యులుగారు కవికిగల స్వాతంత్ర్యమును కావలసినంత కబళించి, యాచిత్త్యపస్థారముల కల్పించియైన జొప్పించి, అనౌచితీమూలకములైన యఃశముల జనవాడుకలో మన్న వానినైనను తొలగించి, పరిదర్శనయోగ్యము - సందర్శనయోగ్యము - సంభావనాయోగ్యముగ నీరచనను నిర్వహింపఁగలిగిరి. అవకాశమును పురస్కరించుకొని, ఒక్కొక్కడ కల్పించుకొని యైన నేటి జనసామాన్యమునకు అవసరమైన నీతిధర్మరీతులు - భక్తి ముక్తి మార్గములు - మూఢాచార నిర్మూలనములు - సర్వజన సర్వమత సమభావ సమన్వయము - సాంఘిక సంస్కరణములు - జ్యోతిష వైద్యాది శాస్త్ర రహస్యములు - పారమార్థిక వేదాంత మర్థములు - సులభ సుందర పద్ధతులతో నూతన ఘట్టికలో కాంతానమ్మితోపదేశము చేసిరి.

వీరు ఘట్టుతెప్పవులై - రాఘవేంద్రుని గురువుగా నంగీకరించి, వీర బ్రహ్మము చరితము నారాధించుటలోనే వీరి మనస్సంస్కృతి యెంత నిర్మత్సరమో, యెంత మహదాశయ మహిమా సరిపన్నమో మన యూహకు తోచకమానదు. ఈనాటికి వలయు మతభావ సంస్కరణముల నీగ్రంథరూపమున నందిచ్చిన శ్రీ ఆచార్యులవారు ప్రశంసనీయులు. కథలోని పాత్రలకును, ఆ పాత్రలు జీవించియుండిన మండలమునకును ఉచితమైన భావను ప్రయోగించుటలో వీరి తాదాశ్చికత్వము కనిపించును.

ఘట్టి రచయితకు ఇతోధిక సద్గ్రంథ రచనావకాశమును సమకూర్పు భారము కేవలము దైవముపైన వేయక, వీరి రచనల నన్నింటిని కనీసపు ప్రకటిత వెలకు కొని చదువుపాటి చేయూతనైన నొసగుట మనవంటివారికి కనీసధర్మమని మనవిచేయుదును.

తా.డి.ప.తి. }
20-11-1975

చిత్తగింపుఁడు
జోస్యము జనార్దనశాస్త్రి

సమయమునకు తగినట్లు చక్కగా ముద్రణచేసియిచ్చిన శ్రీ రంగరామానుజప్రెస్ ప్రొప్రయిటరు శ్రీ కె. రంగయ్యగారికి, ముద్రణాలయ పనివారికి శ్రీ వీరబ్రహ్మాండ స్వామివారు ఆయురారోగ్య భాగ్యము లొసంగుదురుగాక. — రచయిత.

శ్రీ విరాట్ పాతులూరు వీరబ్రహ్మజేనమః

ఉ॥ శ్రీ విమలప్రభాపుడయి జీవసమాధినిపొంది భక్తులక
గావగ కల్పవృక్షమయి, కాలము పోకడతెల్పు బ్రహ్మముక
భావమునందు నిల్చుకొని, వ్రాయగబూనితి నాటకంబుగా
జీవిత సచ్చరిత్రమును శ్రీలోనగూర్చగ వారిభారమే.

ఉ॥ శ్రీవిభవంబులక వెలయు చిన్మయు సద్గురు, రాజయోగి సద్
భావపయోధి జ్ఞానఖని, ధార్మికు, శాంతు త్రికాలవేదినక
పావను బ్రహ్మముకదలతు వ్రాసెడి కావ్యయశంబు వర్ధిలక
భావిస్థిరంబుగక నిలువ పారుటచూచి తరింప నిర్దరక

కం॥ వీరబ్రహ్మ గురూత్తము
ధీరయశోదారు సుగుణు తేజస్వి సదా
చారపరాయణు నిర్మలు
కారణజన్ముక దలంతు కావ్యోన్నతికై.

—: అంకితము :—

కం॥ వీరబ్రహ్మస్వాముల
వారికి నంకితమొనర్చి ప్రణమితులొనర్తుక
నారచనా నాటకముక
నారసి శ్రీలోనగి ప్రీతి నాశీస్సులిడక.

శ్రీ మద్రాఘవేంద్ర గురుభ్యోనమః

శ్రీ విరాట్ పోతులూరు వీరబ్రహ్మ గురుభ్యోనమః

శ్లో॥ శివం హరిం విధాతారం తత్పత్ని స్తత్సుతాః గురూన్
నత్వా సమస్త ప్రత్యూహశాంతయే మంగళాయచ.

శ్రీ వీరబ్రహ్మముగారి నాటకము

ప్రథమాంకము — ప్రథమ రంగము.

“కైలాస ప్రాంతము” నారదముని ప్రవేశము.

నార :- బుద్ధిః కర్మానుసారిణి - అన్న నార్యోక్తి నిశ్చయమైనదన
వలయును. నా బుద్ధికేమొచ్చిందో! ఒకచోట నిలుచుదమటన్న
నిలువనీయదు. ఎవరేమనెదరో, ఎచ్చలేమి జరుగుచున్నదో,
జరుగనున్నదో, ఎక్కడెవడు ఘట్టనో, ఎక్కడెవడు చచ్చునో,
ఎక్కడెక్కడ కలహములు ఎప్పుడెప్పుడు జరుగునో అని అలో
చించుచునే వుండను. వలదని, నీకెందుకని బుద్ధిని యెంత
మందలించినను పూరకుండదు.

కం॥ కల్లా యెచ్చటగానము

నిల్లాలలేదు మొదలె నిది వృత్తియయె

పిల్లా, జల్లా, యిల్లా,

కల్లా కపటాల సృష్టికర్త హర్తా.

అని నవ్వులాటగా మమ్మూర్తులే అనుచుందురు. కొపగించు
కొని ఊరకుండరాదా. ఊహలూ... .. ఇక తిరిగివెళు
చెంతకేగిన ఉక్కుశనగల కథ జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని

కం॥ తిమ్మిని బొమ్మిగచేయను

బొమ్మిని తిమ్మిగనొనర్చి పూజ్యత చెరుప

బమ్మిటు నిను సృజియించెను

పొమ్మిక నీ కథలు తెలిసె పుట్టు విరాగి.

అని నవ్వుదురు. కలహభోజనా అని పిలుతురు. ఎన్ని పిలిచిన
ఎన్ని అనిన చపలబుద్ధి మానదు. - ఈనాడు భూలోకమున
శివభక్తులు జననమొందు శుభదినమని మాతండ్రి చెప్పగా విన్న
వానినీ. విని ఊరకుండక కైలాసవాసు నడిగి, ఆ మహానీ
యులు ఎక్కడెక్కడ పుట్టుదురో, వారెట్టివారుగానుందురో
తెలుసుకొనవలయునను కుతూహలము ఇందనుక ఈడ్చుకొని
వచ్చినది. అడిగి తెలుసుకొనువరకు ఆత్మకు తృప్తిలేదు ఈ
నాలుగడుగుల పోయి, వారినే అడిగి తెలుసుకొనెదను. (ముం
దుకు చూచి)

తే॥ వెండికొండన వెలిగెడి వెలుగులవిగో
ప్రమథగణముల శంఖారవంబులవిగో
జ్ఞానమూర్తుల ఓంకారనాదమదిగో
రాగరహిత నివాస కైలాసమదిగో.

(శంఖారవములు. ఓంకారనాదములు వినవచ్చును.)

అదుగో! ప్రమదుల భీకరాట్టహాసములు, భూతగణముల కోలా
హలములు. మౌనుల ఓంకారనాదములు, చతుర్వేదఘోషలు
ఆకాశమంటుచున్నవి. ఈ భూతములు నన్నుచూచినతోడనే
చుట్టుమట్టి, స్వామీ! ఎక్కడయుద్ధములు? ఘోరయుద్ధములా?
అఘోరయుద్ధములా? ఎంతకాలము? ఎంతకాలమని ముందు
కడుగు వేయనియ్యవు. - యెక్కడ యుదములు వచ్చినా
వాకు తెలియునని, వారికి కడుపార తిండి కలుగుననీ వారి
యాశ. వీరిని విడిపించుకొని గౌరీశంకరుల దర్శించవలయు
నన్న మహాకష్టము. కానీ పోయెదను. — (నిష్క్రమిం
చును.)

ప్రథమాంకము - ద్వితీయ రంగము.

“కైలాసము.” గౌరీశంకరులు కూర్చొని వుందురు. వృషభుడు

.....
ఎదురుగను, ప్రక్కల వీరభద్ర, పిళ్ళేశ్వర, కుమారస్వామి మొదలగు వారుందురు. - డమరుకము, శంఖములు, ధవళ శంఖులు, గింటలు మొదలగు వాయిద్యములు వాగుచుండును.

నారదుడు ప్రవేశము.

నార :- ఉమామహేశ్వరులకు ప్రణామములు. (నమస్కరించును.)

శంక :- మనోవాచాఫల సిద్ధిరస్తు. నారదా! రాకకు కారణము?

నార :- మహేశ్వరా! తమకు తెలియనిదేమున్నది. నా రాకకు ఏదో కారణముండునని తెలుపక నే, తెలుసుకొని వుండుదు. అయినా విన్నవించుకొందును. ఈదినము శివభక్తులు భూలోకమున జనించు శుభదినమని నాతండ్రి చెప్పుచుండ విని, వారెచ్చట పుట్టదురని యడుగగ, ఆ పరమశివునే అడుగ పొమ్మన, ఇంద్రుక వచ్చితిని. పరమేశ్వరా! వారెచ్చట పుట్టదురో, పుట్టెడు వారెట్టివారో తమరు వచింప, విని సంతోషింతును. భారమనక శలవిండు.

శంక :- నారదా - ఔను భూలోకమున త్రికాలవేదులగు అవధూతలు, పరమపవిత్రులు, పరమపుణ్యులు, తేజోవంతులు, తపస్యులు మొదలగు శివభక్తులు సట్టుటకు ఈదినము సుదినము. శ్రీశైలమునకు, శేషాచలమునకు మధ్యప్రదేశమున కీకారణ్యమగు నలమలకొండయందు ఒక తేజస్వి జనించును. పుట్టిన ఉదామునకే తండ్రి గతించును.

నార :- పితృగండమా! నారాయణ.

శంక :- ఔను. ఆ పరమ సాధ్వి ఆ నిర్లనప్రదేశమున రేడిక్కులేక బొడ్డుకోళడి వారుకూడ అందులేక పుట్టిన శిశువును చూచి, గతించిన భర్తనుచూచి దుఃఖించుచు, నన్నదల చుచు, శోక మాపలేక, సహగమనము చేయుటకు వీలులేక, శోకానల తప్తయై విలపించుచుండును.

నార :- నవమాసములు విండిన గర్భవతిని దోడ్తొని అడవికి వెళ్తా యడవికి వచ్చెను. శలవిండు.

శంక :- శీర్షయాత్రీలకై పోయి అక్కడనే ఆ సాధ్వీ చూలు ధరించి నది. ఇక్కడికి వచ్చునప్పటికి నవమాసములు నిండి మార్గమధ్యముననే ప్రసవించవలసి వచ్చినది (పార్వతిని చూచి) పార్వతీ! వారు మనభక్తులు. పరమ పవిత్రులు. దిక్కులేనివారికి మనమే దిక్కు. నీవామెకు సహాయపడుము. పొమ్ము. (పార్వతి నిష్క్రమించును.) నారదా! ఆ జనించెడి శిశువు త్రికాలవేద్యుడు, రాజయోగియై నలమలకొండల సమీపమున కుడిమల్లయపల్లెయందు కుటుంబియై, పుత్ర పుత్రికలతో సంసారముచేయుచు అనేక చిక్కులకులోనై, అన్నిటను జయించి, పవిత్రుడై, సానబట్టిన వజ్రమువలె ప్రకాశించి, జీవసమాధియై ప్రజాభీష్టముల దీర్చుచుండును.

నార :- స్వామీ - మహేశ్వరా! అంతటి పవిత్రుడంటిరి. అట్టివాడు జనించినతోడనే తండ్రి కరువగుపెట్టు సంభవించెను.

శంక :- ఔను పూర్వ జన్మమున తనను కని, పెంచి పెద్దచేసిన తలిదండ్రుల పోషింపక, సద్గురు పాదసేవ చేయక. తల్లీ! దండ్రీ! గురువను మూడుమెట్టల విడచి, నాల్గవెట్టయగు నన్నేనమ్మి జీవితము నడపినాడు. మానవధర్మమవలంబింపక, రాక్షసధర్మమవలంబించినాడు. అందుకు శాస్త్ర జననమైనదే. తలిదండ్రులు కరువైరి. చేసినది చేయించును. ఇది తప్పదు ఎట్టివారికై నా.

నార :- నారాయణ పరమేశ్వరా! ఒక్కమాట తల్లి, దండ్రీ, గురువు, దైవమును నాలుగు మెట్టలలో మూడవమెట్టయగు గురువునే నమ్మి, మిమ్మల తలంపని మతములనేకమున్నవి. అట్టివారు కోట్లకొదిగావున్నారు. వాతినేమందురు. దయచేసి శలవిండు.

శంక :- నారదా! ముందుజన్మమున గురువుసొత్తునే తిని, గురువు

చేతనే సేవ చేయించుకొని, గురువు నేర్పిన విద్యలు తానే గ్రహించినట్లు చెప్పుకొన్న దుష్టలము ఈ జన్మమున తగిన గురువు దొరకక, తగిన మతము దొరకకపోవుటచేత మూడవ మెట్టనే నిలచిపోవుదురు.

నార :- నారాయణ. దానికి ప్రాయశ్చిత్తము.

శంక :- ఈ జన్మమంతయు వ్యర్థము చేసుకొని, మరు జన్మములో మమ్ము తలంచి తరింతురు.

నార :- ముమ్మూర్తుల ధ్యానింపక, గురువునే నమ్మి గురువునే ధ్యానించుట. కుక్కతోకను బట్టుకొని గోతావరి నీద దలంచి నల్లే నన్నమాట. తల్లి, దండ్రీ, గురువు, దైవము అనెడి నాలుగు మెట్టలు కావలయునన్నమాట. నారాయణ. పర మేశ్వరా! దేహశక్తి, జ్ఞానశక్తి, ధనశక్తి మూడు కావలయు నన్న త్రిదేవుల, త్రిమూర్తుల ధ్యానింపవలయునందురా.

శంక :- ఔను. త్రిశక్తులు ఒకరియందు లభింపవు. ముమ్మూర్తుల యందు మూడుశక్తులు గలవు. జ్ఞానశక్తి, దేహశక్తి, ధనశక్తి ఒకనియందు చేరినప్పుడే మానవుని జీవితము స్వర్గతుల్యమగును.

నార :- నారాయణ ఈ మతకర్తలు చీలికలుచేసి మానవుల ఒక్కొక్క శక్తినే ధ్యానింప చేసి, తాల్చినోట మట్టికొట్టినారన్నమాట. నారాయణ. కలికాలప్రభావమందుర స్వామి.

శంక :- ఔను. శని, రాహు, కేతు గ్రహపాలన గాన, నానా మతములు, నానా భాషలు, నానా ఆచారములు, అనేకమైన కట్లు, జుట్లు, బొట్లు ఉత్పత్తియై నీచాతి నీచములకు దిగజారి పశు న్యాయప్రవర్తకలై పాడగుదురు. పాప భూయిష్టులగు దురు. కలికాల ప్రభావమిది.

నార :- నారాయణ.

శంక :- వీరభద్రా! అతడు మూడు జన్మములనుండి నా కత్తుడై,

ఈ జన్మతో తరింపవలసియున్నది నీవాతనికి తోడు నీడై, గురు స్వరూపమై పోషించు బాధ్యత వహించుము. కంటికి రెప్పవలె కాపాడుము. మరియు ఒక పుణ్యదంపతులు సత్పుత్రుడు గావలయునని, ఫలింపక నిరాశజెంది, దారిద్ర్యబాధ భరింపలేక చావ సిద్ధపడియున్నారు. వారికి బాలకు నప్పగించి, వారిచే పోషింప చేయుచు, వారిని ధనవంతులచేసి, బాలుని నకలవిద్యా పారంగతు నొనర్చి, అణిమాద్యష్ట సిద్ధులలవడింప చేయుము. ఒకటననేల, ఏవేళ కేదికావలయునో దాని నొసంగి, పోషించి తరింపజేయుము. నీజల్లి పోయియున్నది. పొమ్మ (వీరబ్రహ్మ)డు నమస్కరించి పోవును.)

నార :- నారాయణ. మానవుడు వాని సంసారము వానికి భారమై ఆల్లాడుచున్నాడు. నీవో ఎందరి సంసారముల బాధ్యత వహింపవలయునో, వారికన్నను తమకే బాధ ఆధికముగా నున్నదనుకొనెదను. తామేమందురో తెలియకడుగుచుంటిని.

శంక :- ఏమందును. - ఔషండును. మనోవాక్కాయకర్మల నన్నే తలంచుచు, నన్నే సమ్మి సర్వకర్మలు నామైననే వదలిపవారికి చేయాత నివ్వకతప్పుదు. ఇది నా విధి.

నార :- నారాయణ. తమకు విధియా. తమకు విధించిన వారెవరయా తండ్రి.

శంక :- ఎవరో యందుకు నారదా. ఎవరుచేసిన పూజాఫలమెంతో అంతే. ఆ ఫలమే విధి విధానమగును. కారణమాత్మగ్రా విధాత. నారదా!

అ॥ తగని తప్పులెల్ల తాజేసి బ్రహ్మయే
వ్రాసెనంచు ప్రజలు వగచుచుందు
చేసిపట్టి తప్పు చేయించు నంచని
విశదపరచు ప్రజలు విగగ మౌనీ.

అ॥ తానుజేసికర్మ ధాతను తిట్టిన
తప్పుపైన తప్పు తప్పకుండు
తప్పు నొప్పుజేసి తప్పించుటకు బ్రహ్మ
కలవిగాదటంచు ననుము మౌనీ.

నీకూ విధించినది నీ పూజాఫలమే.

నార :- ఓహో! ఈ కథలో నాకథ వచ్చునట్లున్నది. కాలు కద
ల్పుటయే శ్రేయము మహేశా శలవు.

శంక :- కథ ప్రారంభముననే ఎలాయనమా?

నార :- కథ కాలుజారునట్లున్నది. కథలో నాకథ వచ్చునట్లున్నది.
శలవు తీసుకొనెదను. నారాయణ. (అని పరుగెత్తుచు.)

(తె ర వా లు ను.)

—

ప్రభమాంకము — తృతీయ రంగము.

వీరభోజయాచారి, వీరపాపమాంబ.

పాప :- ఇంకా ఎంతదూరమండి. కాళ్లు పడిపోవుచున్నవి.

వీర :- అదుగో. ఆ మడుగు సమీపించుచున్నది. మన చావ సమీ
పించుచున్నది. చచ్చిపోవువాడికి కాళ్లుపడిపోయిననేమి, పూడి
పోయిననేమి, నడు. - కాదే. సచ్చి సాధించే దేదీలేదు. బ్రతికే
సాధించవలెనే. నామాట విను. చచ్చి అంతర్గత వికాచులమై
అల్లాడవలసివచ్చునే.

పాప :- శివ శివ. వద్దు. నా వగవానికి వద్దు. ఈ దరిద్రముతో
అల్లాడిచచ్చేదానికన్నా, తెగించి ఒకనాడు ఒక మునకివేస్తే
పీడపోతుంది. ఏగిలేస్తే మధ్యాహ్నానికి కెల్లా ప్రాద్దువాటాలికే
సాయంత్రానికి కెల్లా. వస్త్రములు పోవచ్చునే వస్త్రములకెల్లా.
బంధువులువచ్చిరే వీరికెల్లా అని నిరంతరము దుఃఖమే. నేను

చేయలేనండి ఈ సంసారము. ఒక నాటితో ఈ కష్టాలన్నీ తీరి గట్టెక్కుతాము. పద. చచ్చినవాళ్లకేమి బాధవుంది. చూస్తున్నాముగ.

వీర :- బాధలేకేమే. పెద్ద బాధ. ఆయువుతీరక హత్యచావు చచ్చిన వారిని, అత్యహత్యా పాపముక్రింద చేర్చి ఆ లోకానికి రాని వ్వరు. ఈ లోకములోనే అంగర్గత పితాచులై ఆయువు తీరు నంతవరకు ఉండుడని శాసించురు. అప్పుడు ఈ బంధుమిత్రుల చూచి దుఃఖించుచు, దేహములేనివారము గాబట్టి - మాట్లాడి, మనకష్టాలు చెప్పుకొనుటకు వీలులేక, కష్టములుపడలేక, ఎటు పోవుటకు, ఏమిచేయుటకు తోవగానక అల్లాడవలసివచ్చును. చావు దానంతటది వచ్చువరకు ఉందాము. నామాట విను.

పాప :- శివ శివ. చావెప్పుడొచ్చునని చూపెట్టుకోనేది చచ్చేది నీవు ముందో, నేను మందో. ఒకరిక్కడ, ఒకరిక్కడ తగులు కుంటే మరింత బాధ. వద్దండి - ఎక్కడున్నా ఇరువురము ఒకేచోట వుండవలె. ఇరువురము ఒకేసారి చచ్చాము.

వీర :- నదానదోమే భవద్దరిద్రో । దరద్రోదోమేణ ఖరోతి పాపం । అన్నారు. మందుజన్మమున ప్రకృయింటిలో పస్తుపరుండగా తాను తిని, తేవుచూ, కంటినిండా నిద్రపోయినపాపము - డాంబికుడై తనవైభవము బీడలకు చూపినపాపము - పండను, వుండను, కల్లువాకిలి లేక, ఈతిబాధలకు లోనై, కట్టగడ్డ, తినతిండి లేనివారిని చూచినపాపము, - పసిపాపము అన్నమో రామచంద్రా అనుచుండ వారి తలిదండ్రులు కంటనీరు పెట్టు చుండ కంటచూచుచు, సకలైశ్వర్యములనుభవించుచు, దయా దాక్షిణ్యములేక కంటచూచినపాపము. - గుట్టలై, కొండలై పెరిగి మనట్టివారుగా పుట్టుచుందురు. అప్పుడట్లచేసి, ఇప్పుడిట్లేర్చిన ప్రయోజనమేమి. చేసినపాపము అన భవించి తీరిపోయిన - మరుజన్మలో ఇంత కష్టమండవు. నామాట విను.

మళ్ళీ యిట్లాటిజన్మ తెచ్చుకొనేదానికన్నా - నిత్యము దైవ
ధ్యానము పడినిమిషాలైనా చేయుచు, ఎంగిలి మంగలములేక
చేసుకొన్న ఆహారమును దేవునికి చూపించి భుజించుటగాని,
సంధ్యదీపము వెలిగించి ఇంత చక్కెరో, బెల్లమో, పండో,
పాలో దేవునిదగ్గర పెట్టి సమస్కరించుచు వచ్చిన - రాబోవు
జన్మ మంచిది వచ్చును నామాట నమ్ము.

పాప :- వచ్చింది ఏమిటి? దరిద్రము. - నిత్యము గంటలకొద్దీ దేవుని
పూజ చేయుచున్నాడు. ఏమొచ్చింది, ప్రాణానికొచ్చింది -
ఆక్కడ ఆ యింటిలో ఉన్నప్పుడు వగలంతా మురికికాలువల
కంపు. సాయంత్రమైతే మాంసాలుకాల్చే గబ్బు ప్రొద్దుగూ
కతే పట్టిచాడట కాల్చే గబ్బు. శివ శివ. వగవానికి వద్దు. అది
తప్పించుకొని ఎట్లో ధనికుల సందుకువస్తే, అవక్కా యింటిలో
హోళిగల వాసన. ఈపక్క యింటిలో అతైరాసాల గుమగుమ.
ఎదురింటిలో వడల గమగమ ఎటుచూచిన వధురాతి మధుర
మైన వాసనలు వస్తూవుంటే గుటికలు మ్రింగి మ్రింగి చచ్చు
చున్నాను. బజారుకట్లపోతే రామ రామ. మితాయి అంగళ్లు,
పళ్లంగళ్లు చూచి చూచి నాల్కుపై నీళ్లు పూరి పోతాయి.
నీవు సంపాదించేది రాగిపిండి సంగటికీ చాలదు. ఎప్పుడు తెచ్చు
కొని తినేది. శివ శివ. చావే మేలు.

వీర ఆట్లగాదే దరిద్రమా. ముందుచేసినది ఇప్పుడు అనుభవించుచు,
ఇప్పుడు చేసినది ముందుకు అనుభవించురు - ముందుజన్మలో
ఉండి, వరులకు పెట్టని దోషమిప్పుడనుభవించు చున్నాము. -
ఇప్పుడన్న ధనికులు వగులకుపెట్టక, రాబోవుజన్మలో నీవలెనే
వడల వాసనకు దుఃఖించెదరు. - మనము ఇప్పుడు చేయునది
రాబోవుజన్మకు అనుభవించెదము. - పాపాయ్, వచ్చుజన్మలో
సుఖపడవలయునన్న రెండే మార్గములు. ఒకటి దైవభక్తి,
మరొకటి దానము, ధర్మము. మనము దానము చేయుటకు
ధనము లేదు గాన దైవధ్యానము చేసి, ధనవంతులుగానో,

ఉన్నతోద్యోగులుగానో, భూస్వాములుగానో, గొప్పవ్యాపారులముగానో పుట్టి సుఖపడతాము. ఆత్మహత్య మహాపాపము. రోషముతో నీళ్లలోపడి, కాల్చుకొని ఉరి వేసుకొని, గొంతు కోసుకొని, అగ్ని పెట్టుకొని చచ్చిన లాభములేదే ఇంతకన్నా చావు అక్కడన్నదే.

పాప :- దైవమున్నాడు. దరిద్రము తీర్చగఁడని చేసినంత చేసినాము. ఓదీ. దినదినానికి నీ వయసు తగ్గుతూవున్నది; దరిద్రము పెరుగుతూ ఉన్నది

వీర :- దైవమును నమ్మి చేయుచున్నవారికి, ఈ జన్మలో నడియండ ప్రయాణములో చక్రీవలె సహాయమిచ్చును. రాబోవు జన్మకు కోరికలన్ని తీర్చగఁడే. అట్ల ముందు జన్మలో చేసినవారికే యిప్పుడు పూర్ణకుంభములతో, వేదాధ్యయనములతో స్వాగతాలు, సుస్వాగతాలు యిచ్చి, ఏనుగుతోడమ లావు పూల హారాలు వేసి, వెంకటేశ్వరని దరిశనము చేయించుచుండేది. మద్రీషో పేత భోజనముల పెట్టుచుండేది, చేయనివానికి కాదే కిట్టక వాదురాదు; పెట్టక పుణ్యములేదు అన్నారు పెద్దవారు ముందుజన్మలో మనవలెనే కష్టపడి. దేవుడున్నాడు, ధర్మమున్నదని, కష్టపడి నీతికి నిల్చి, తెచ్చుకున్నారు ధనము - తెచ్చుకొన్నారు విద్య - తెచ్చుకొన్నారు ఉన్నతోద్యోగములు - తెచ్చుకొన్నారు సుఖము. - ఇప్పుడు దేవుని, ధర్మమును మరచిన, మరల రెడ్డొచ్చె మొదలేత్తుకొమ్మని మనగతే. - మనము ముందు దేవుని దలచక, ధర్మముచేయక, నీతికి నిలువకపోయి, చెడిన దరిదుర్గిలమే. దరిద్రమా.

పాప :- ఆ - శివ శివ. నేను దరిదుర్గిరాలనా. నీవు దరిదుర్గదవా. - అడలేక మధ్యలకాని గోడు పోసుకొన్నట్లు, అడవాళ్ల గోడు పోసుకొంటారు. పురుషుడు కర్త అన్నావుగ దరిద్రునికి దరిద్రమురాక మంచిది వస్తుందా. అడది ఇంటికొచ్చినా, గాటికి ఎడ్డు వచ్చినా, దొంతికి కుండవచ్చినా, మొగవాని అద్భుత.

దురదృష్టములపై ఆధారపడి వుండుననక, అడదానిపై వేసి ఓద్దినారు. మొదలు నీవుదరిద్రుడవు, అటుపై నేను. - దరిద్రము తీరే తీరు నేను చెప్పుతాను. - అత్మహత్య చేసుకొన్నవాళ్లు అంతర్గత పికాచాలపుతారన్నావుగా.

వీర :- ఊ. ఔను.

పాప :- అట్లనే అవుదాము. పెద్ద ధనికుని పెండ్లానికి నేను పడతా; మొగునికి నీవు పట్టు. అక్కడ అలుమొగుళ్లముగానే వుంటాము. వారికి కాలము తీరిపోతే, షరొకరికి పట్టుదాము. అన్ని అం దాల సుఖ పడతాము. వీడవాళ్ళకు మార్గదర్శకులము మన మౌతాము. మనము పట్టి అయినా ధనికులతో దానము చేయిస్తాము. పా పోదాము.

వీర :- కాదే దయ్యమా. శివునాజ్ఞలేనిది చీమైనా చావదు, కద లదు. చచ్చినవాళ్లంతా దయ్యాలై, బ్రతికినవాళ్లకు పట్టేట ట్టుంటే భూలోకము బూడిదగాదా. ఆ దయ్యములు వేరేనే.

పాప :- అవి ఎట్టుండ నందురు.

వీర :- దయ్యములు, అయోని సంభూతములు ఒకరికి పుట్టినవి కావు, పట్టినవి కావు. దయ్యముల భీతి మానవులకు కొందరికి పుట్టు కతో వచ్చును. అది అడవాళ్లకు, మొగవాళ్లకుండును. ఆ భీతికి యంత్రములు, మంత్రములు సద్యస్పృలితముగా అప్పటప్ప టికి పనిచేయును.- ఇవి అవిగావు. అత్తబాధతో కొందరికి, అడ విడ్డల బాధతో కొందరికి. మొగుళ్ల బాధతో కొందరికి, అలు మొగుళ్లకు అన్యోన్యతలేక కొందరికి, పనిచేయలేక కొందరికి పట్టుచుండను. బుద్ధి కర్మానుసారిణి అన్నట్లు వారిబుద్ధి అట్ల అడించును గాని, నిజమైన దయ్యములుగావు. అంతర్గత పికా చాలు గావు. అట్ల కొందరు ఆ దేవునికి, ఈ దేవునికి తిరిగి, చెంకాయలు కొట్టి పూజలు చేయించి పుణ్యము సంపాదించు కుంటారు. కొందరు మంత్రగాళ్లతో వేపాకుమండల దెబ్బలు

తింటూ వానెమ్మను, వీనమ్మను, మీయమ్మనని జాధించి
పాపము గట్టుకుంటారు

పాప :- అయితే చచ్చినోళ్లు దయ్యాలై, బ్రతికినోళ్లకు పట్టవంటారా.

వీర :- ఔను. విను. మాయింటి పక్కయింటి ఆయమ మొగుడు
ఇప్పేటుకాడు, చుట్టాల పోలుగాడు. సంసారము నాశనము
చేయుచుండగా చూడలేక, దయ్యము పట్టింది. అతగాన్ని
చూచేటప్పటికి ఆమె వెంట్రుకలు విరియబోసుకొని పండ్లు
పట పట గొరికి, ఒరేయ్. నేను బ్రహ్మరక్షస్సును - నిన్ను,
మీయమ్మను, పెండ్లాన్ని, పిల్లల చీల్చుకొంటాను నీవు యి
ప్పేటు ఆకులు ఆడి, ముండల యిడ్లకు పోయి, శార్యాపిల్లల
నోట్లో దుమ్ముకొట్టేదిచూచి, అన్యాయాన్ని చూడలేక నీ పెం
డ్లానికి పట్టినాను. నీవీ ఆటలు మానుకొంటివా సరి. లేకుంటే
ముందు మీయమ్మను, ఆటపై నిన్ను, మళ్ళీ నీయాల పిల్లల
నల్చకొంటాను. మంత్రాలూ, తంత్రాలు, యంత్రాలు నా
దగ్గర కదరవు. వాళ్లని పిలుచుక వచ్చినావా ముందు నీ పని
పడతా. ఊ. చెప్పు. ఇక ఇక్కడనుంచి కదలినావా, ముందు
మీయమ్మ చస్తుంది. చెప్పు. అని పూగుతూ, అట్లనే అతగాన్ని
సవరించుకొన్నది.

పాప :- అది మంచి దయ్యమే. వా. పోదాము.

(అంతలో వీరభద్రుడు ఒక సన్యాసి రూపము తో వచ్చి)

సాదు :- ఆయ్యా. వీరభోజయాచారి!

వీర :- (ఉలికిపడి) నా పేరు నీకెట్లు తెలుసునయ్య.

పాప :- ఈ గడ్డము సన్యాసులు ఈలాటి గోక్షర్ణవిద్యలు, మళయాల
మంత్రాలు, యక్షిణి విద్యలు, ఎన్నో నేర్చుకొని లోకుల మో
సము చేస్తుంటారు. ఆయ్యా. స్వామి! మాకెందు కెదుర
య్యావు. మా పూర్ణో నీలాంటి గడ్డము సన్యాసులు, గడార్ల
లాంటి కొత్త ముండమోపులను ముప్పురను లేవదీసుకపోయి

నాడు. నాలుగోవాడివి నాకెదురయ్యావు. ఇక్కడ నీ పప్పు
లడకవు. పోయిరా. పా. పదండి.

సాదు :- అమ్మా. నేను త్రికాలవేదిని. అట్లాటివాడనుగాదు. ఈ
భోజయాచారి మా భక్తుడు. మీ కష్టముల గట్టెక్కించి పోవలె
నని ఎదురయినాను.

పాప :- ఆయన మీ భక్తుడైతే, నేను మీ భక్తురాలినా. శివ శివ.
నాకు భక్తివద్దు. ముక్తివద్దు. ముక్తిమార్గము చూపించడము
లోనే ముగిస్తారు. ముద్రలు చూపించడములో ముద్రవేస్తారు.
ముక్తిమార్గానికి పోతే, గక్తిమార్గము చూపి, రంగ రంగ.
లేవదీసుకపోతారు. నీ భక్తివద్దు; ముక్తివద్దు సోవయ్యా.

సాదు :- వీరభోజయాచారి! నామాట విను. ఒక పుణ్యదంపతులు
తీర్థయాత్రలు చేసుకొంటూ నలమలకొండలు సమీపించుసరికి
సంపూర్ణ గర్భవతియై మహాదారణ్యములో ప్రసవించినది. ప్రస
వించుసరికి భర్త గతించినాడు. దిక్కులేని పక్షి యైనది. ఆ
సమయమునకు నేనక్కడికి వచ్చినాను. నన్ను చూచి, తమ
విషయముచెప్పి దుఃఖంపగా, ఆ శవమునకు అగ్ని సంస్కారము
చేయ ప్రారంభింపగా, నేను సహగమనమయ్యెదను. ఈ పిల్ల
వానిని ఏ కటుఁబీకులకైనా యిచ్చి పుణ్యము గట్టుకొమ్మని
మరింత శోకించగా. నాకు కనికరము కలిగి వప్పుకొంటిని.
ఆమె సహగమనమయ్యెను. నా యాశ్రమమునకాపిల్లవానిని
తెచ్చి, ఇంతవరకు పోషించితిని. ఆ పిల్లవాడు దైవాంశ సం
భూతుడు, మహా తేజస్వంపన్నుడు కాగలడు. ఆ పిల్లవానిని
మీ కప్పగించెదను. నిత్యము ఒక ఆవు వచ్చి, ఆ పిల్లవానికి
కావలసినన్ని పాలిచ్చి పోవుచుండును. దానికి మీరు మేళ
వేయ వనిలేదు. నీళ్లు పెట్ట వనిలేదు వేళకు సరిగా వచ్చుచు
పోవుచుండును. ఒక ఘట సర్పము ఆ పిల్లవానిని చూపెట్టి
అడించుకొను చుండును. ఈ మహత్తును చూచుటకు వచ్చిన
వారు పూలు, పండ్లు యిచ్చి, పిల్లవాని పోషణార్థము కానుక

లర్పించి పోదురు. దానితో మీరు ధనికులై, కావలసినంత సుఖంపగలరు. ఏమమ్మా! ఆ ధనముతో వడలు, హోళిగలు, అత్రైరాసాలు, సావట్లు, బొబ్బట్లు అన్ని చేసుకొని భోంచేయవచ్చు. - ఇవి లభ్యపడలేదు; జారిద్రవ్యము తీరబోదు అని నిరాశ చెందికదా చావబోవు చున్నారు వద్దు సకల శుభములు పొందవచ్చు. ఆ ఆపోనిధిని చాకుటవల్ల మీ పుణ్యము పొందును. ఏ తపస్సులేకనే మీకు పుణ్యలోకము లభించను. అనుమానింపకుడు.

పాప :- ముందు తండ్రి గతించినాడా, తల్లి పరమపదించి దా.

సాధు - తండ్రి ముందు గతించినాడు అటుపై తల్లి పిల్లవానిని నా కప్పగించి సహగమనము చేసినది తల్లి.

పాప :- సరే. ఆ పిల్లవానిబడవు మూపై పెట్టి, సల్లగా నీవు ప్రాణా లతో జారుకొందామనుకొన్నావు మంచిది. అయ్యా, ఆచారి. ఒకటి చెడితే రెండు చెడు నన్నారు. ఆ పిల్లవాడు ముందు తండ్రిని దిగవ్రుంగినాడు. నాయనో, ముందు చాకుడు తండ్రిని మ్రింగితే నాగతేమి నాయనో, పిల్లవానిని చాకినవల్లతో విడువలేక వైలోకానికి పోయిన నీదగ్గరకు రాలేక, ఈ సాధు గాళ్ళపోరు పడలేక చచ్చిపోతా నాయనో. శివ శివ వద్దు వద్దు. చావే మనకు మేలు.

సాధు :- అమ్మా! మీకు చక్కగా జరిగకుండిన, అటుపై అట్లనేచేతురు రండి. నామాట నమ్మండి. ఆదుగో నా యాశ్రమము.

పాప :- అయ్యా! నీ పేరేమి?

సాధు :- అమ్మా! నా ముందుపేరు వీరభద్రుడు. ప్రకృతము పిలుచు చున్నది సాధు వీరయ్య. - నా నివాసము చాలాదూరము. ఇక్కడిట్టి దుర్బట సంఘటన జరుగునని తెలుసుకొనివచ్చి, పిల్ల వానిని కాపాడితిని. మా కుటుంబమంతయు ఇబ్బితానిని కాపా

డటయందే నిమగ్నులైయుందురు. అనాథో దైవరక్షకా !
అన్నాడుగా.

పాప :- అన్నాడు, అన్నాడు. అయ్యా! నీకు అలుపిల్లలు, అమ్మా
నాన్నా వున్నారా?

సాదు :- ఔను తల్లీ. అమ్మా నాన్నా వున్నారు. అన్నా తమ్ములు
అజేయులున్నారు. - తండ్రిపేరు శంకరుడు, తల్లిపేరు పార్వ
తమ్మ, అన్నపేరు గణపతి, తమ్మునిపేరు కుమారస్వామి అని
పిలుచుచుందురు. నాకు ఇల్లాలు కూడ వున్నది.

పాప :- అయ్యో, కైలాసమే ఈ ఇంటిలో వుండినదే - కైలాసము
విడచి, ఇక్కడికెట్లోచ్చినావయ్యా?

సాదు :- మా విధి యిది. మమ్ము నమ్మినవారికి సహాయమిచ్చుటయే
మా పని.

పాప :- ఇంతదూరము వచ్చి వేరేల మార్పుకొన్నావు. కూనీలు చేసి
నావా, (భర్త నోడమూయును. చేయిత్రోసి) రాజుల ధనా
గారముల కొల్లగొట్టినావా, ఏదైనా అమ్మాయిని లేవదీసుకొని
వచ్చినావా. అట్లచేసినవాళ్ళు అలుపిల్లలు లేనివాళ్ళు మో
సాలు చేయు తలంపుగలవాళ్ళు ఈలాటి వేషాలు వేస్తుంటా
రంటుంటారు. మాదగ్గర ఏమీ లేవండీ. నిర్దనికలము. మేమిద్ద
రమే వుండేది.

సాదు :- అమ్మా. అనుమానమెక్కడికైనా యీడ్చును. దాని కంతు
లేదు. నిజము తెలియదు, భయములేదు బాగుపడెదరు అశ్ర
మమునకు రండి.

పాప :- అయ్యో. మందులు మాకులా, మంత్రాలు తంత్రాలు,
బాగా తెలుసునా.

సాదు :- ఒక్కటైన నేల, సర్వము నెరుంగుదును. - సమయము వచ్చిన
శంకరునికొడుకు వీరభద్రునంతటివాడనా. వీరభోజ! ఈయను

అనుమానము దీర్చి పిలుచుకొని రమ్మ. (అని శిరమున చెయి జెట్టి) సర్వాభీష్ట కర్దిరస్తు. (అని ఆశీర్వాదించి పోవును)

పాప :- ఆచారిగారు చూచినారా, మందులు, మంత్రాలు జాగా తెలుసునన్నాడు. నాలుగు నాళ్ళకే నామీద నీకు, నీమీద నాకు మధ్య లేకుండా చేసి, నిన్ను జ్ఞానహీనునిగా నొసర్చి. నన్ను వలలో వేసుకొనేది కాయము. అటుపై నీచారి నీసి, నాచారి నాది. శివ శివ. ఆచూపము చూడు, ఇమవత్తుంటలాగ వున్నాడు. సాధులకు ఎముకలు బైటపడివుండును. ఈ సాధువు నూనె కుండలాగ, మన్నగ, మినమిన లాడుచున్నాడు శివ శివ. పిల్లమీద పిల్ల పుట్టేది నిజము. నేను సాధుపేరు చెప్పుదునా, నీపేరు చెప్పుదునా, వంశనాశన మౌతుంది. ఏ మందలో కట్టినా మనమందలో ఈనితేరి. అనుకుంటారా. ఆవు పాడిచ్చేది అబద్ధము. నేను పాలిచ్చేది నిజము. తూ. - ఈ సాధువుల నడత మనపూర్ణో చూచినాముగ.

వీర :- ఛీ. ఛీ. నీవు రాను రాను పాపాలజైరవి అయిపోతున్నావు. సాధు ముఖమ లో బ్రహ్మతేజస్సు తాండవించుచున్నది. ఈశ్వర అపరావతారము గా నున్నాడు. అందరూ దొంగ సాధువులే నుండెదరా. రా పోదాము.

పాప :- అయ్యో ఆచారిగారు. నెత్తిన నోరువెట్టి కొని చెప్పుతున్నా, చేయదగినపని చేస్తాడు. కాగలపని అవుతుండి. నిజం. నెత్తిన చేయిజెట్టి అప్పుడే నీబుద్ధి మార్చివేసినాడు. చూడు. శివ శివ. ఎంతపని. ఎంతపని.

వీర :- లేదు రావే. మహనీయ రాయన, వీమీ జరుగదు. (అని చెట్టజెట్టికొని ఈడ్చును.)

పాప :- కొంచమాగండి. ఆగండి. మందులు మాకులు సర్వము తెలుసునన్నాడుగ. కండ్ల చూసేటప్పటికే నీబుద్ధి మార్చి నాడుగ.

వీర :- నా బుద్ధిని మార్చినవాడు నీ బుద్ధి నెందుకు మార్చలేదు.

పాప :- ఇక్కడ నీ బుద్ధిని మార్చినాడు. అక్కడ నా బుద్ధిని మార్చుతాడు. - స్వామి. బ్రతికినవాళ్ళు బ్రతికి భోగముదాని పంచనబడి చచ్చినట్లు. - నన్ను సాకినవాళ్ళు సాకి. పన్యాసుల పాలుచేస్తారా. వీళ్ళ బుద్ధి కిరివైన, స్త్రీలవైసే గాని, శ్రీహరిపై వుండదు. మన యిద్దరిని విడదీసి, రాజ్యమేల్తాడు నాయనో, నేమి రాను.

(అదారి - చేయిబట్టుకొని, యీడ్చుకొని పోవుచుండగా)

స్వామీ వీరభైరవా! తప్పేవరిదో నీవే చూస్తూవుండు.

(అంటూ పోవును.)

ప్రథమాంకము - చతుర్థ రంగము.

“ అశ్రమ భూమి ”

బాలకుని వైన సర్పము పడగబట్టి వుండును. యోగి జింక వర్మముపై కూరుచొని వుండును. - వీరభోజయాచారి, వీరపాపమాంబ ప్రవేశించి నమస్కరింతురు.

పాదు :- (లేచి నిలబడి) ఇష్టకామ్యార్థ సిద్ధిరస్తు. అమ్మా! అడుగో చిరంజీవి. - నాగేంద్రుడు కాపాడుచున్నాడు. చూడుడు. బాలకునకు పాలు త్రావునప్పుడు; స్నానము చేయించునపుడు అక్కడికిపోయి నమస్కరించిన, నాగేంద్రుడు ప్రక్షకు పోవును. స్నానము చేయించి, పాలు త్రాగి పరుండబెట్టిన, బాలుని రక్షణ ఆ నాగేంద్రుడే చూచుకొనుచుండును. శల్లి! తీసుకొనుము. (అని బాలుని తెచ్చియిచ్చును.)

[పాపమాంబ బాలుని తీసుకొనును.]

అమ్మా! ఈ బాలుడు దైవాంశ సంభూతుడు ఈ బాలుని చూడవచ్చు భక్తాదులు తెచ్చియిచ్చు కానుకలవల్లనే మీరు

మహాదైశ్వర్యములనభివంతురు. ఈ కాలదే మీకు జ్ఞానోపదేశ మొనర్చి, మంచి తోచినను చూపును. పొందు.

కంః కాపాచుగ్రహశక్తులు
పాపనికీ గలిగి మిగుల ప్రతిభ గడించు
పాపమ్మా కడుధన్యవు
పాపని పోషించు పరమ పదవి లభించు.

వీర :- సెలవు. (నమస్కరించును)

పాప :- స్వామి! మీ మంచిని తెలియక మాటాడిన అపదారిని. ఉమింపుడు. (నమస్కరించును)

సాదు :- అమ్మా! నీవు చెప్పినట్టి సన్యాసులుండవలసిన కాలము, కలికాలము గాన నీవట్టి జాగ్రత వహించినావు. దానికి తప్పేమున్నది. ఉన్నదన్నావు. పొందు. (నమస్కరింతురు.)
సర్వదా మీకు శుభమగుగాక. — నిష్క్రమింతురు.

ప్రథమాంకము — పంచమ రంగము.

నల్లిగాడు, మల్లిగాడు — ప్రవేశము.

నల్లి :- ఓయ్, మల్లాయ్! ఆ పిల్లోడు దేవుని వరాన పుట్టాడా. - లేకుంటే, దీక్ష తప్పగొయ. ఏగిలేసింది మొదుల్కోని వచ్చే వోల్లు, పోయేవోల్లు, దుడ్లుఇచ్చేవోల్లు ఎడతెరిపిలేదుర. పల్లు, పూలు, మితాయిల్ గుట్టల్ గుట్టల్ రా. - సూన్ను రెండు కల్లు సాలవరా. - ఆకారి, పాపమ్మ యంత పున్నెంసెసినారో వల్లెవానికెరెకె. ఇదంతా అదుట్టంరా అదుట్టం. దరిద్దెంతో కుమిలి, కూటికి గడ్డకు సాలక సత్తుండేవోల్లు యిప్పుడో, నాయేల్లవాడ సాల్ వెంత డబ్బు, సాల్ వెంత తిన్ను, కట్టు, పెట్టు. ఏమిసెప్పాలై మారాజులయ్యారా. - ఆదెంతా వూళ్లో ఆకాల్లుసూసి, కండ్లు మండి, కడుపుకాలిపోతుండారా.

మల్లి :- ఓహోయ్, నల్లాయ్! యీల్లు సూసి సూసి సావాల్సిందే. ఆ పిల్లోడు దేమునికొడుకేరా. దీనాల్లిగ్గోయ, బెమ్మదేముడు ఏమి రాసినాడు, ఏమి రాసినాడ్రా. ఐదేల్లనంచి సూత్తుండా ముగా. యేలెడంత నందు యెక్కనైనా దొరికిందా. నరుడే ఆయితే - దీనాల్లిగ్గోయ, మన్ దెగ్గెర బతుకుతాడేమిటా. పిల్లోని సంపు, సంపు అంతాడు ఆశారి. యాంది సంపుతావురా.

నల్లి :- బెమ్మదేముని వొరం గాకుంటే, ఆయిదేల్ల కాలంగా సంపు దామని తిరుగుతుండామే. కానింత, యేలంత నందు దొరికిందా. అంతే. - ఆశార్లంతా కడపు మండి సావాల్సిందే. ఆ పిల్లోడు సావరా. దేముడు రచ్చన నేత్తుండాడు. దీని తప్పదీయ - ఈ శరబయ్య, శనిగాడు బల్లెట్టు మనకు బల్లెర్తా. దినము సంపు సంపు అంతాడు. ఎక్కడ సంపుతావ్. - మెల్ కవ లేకుంటే, మనమే యేంచేత్రాము. పెల్లానోట్లో దుమ్ము పడుంది. తల్చుకుంటే లొట్టికల్లు కైపు, నల్లగా గెట్టెకాళ్ల కాడికి దిగిపోతుంది. ఇంగా పని తలపెట్టుమా, నోట్లో దుమ్ము పడేది నిజంరా.

మల్లి :- ఓయ్, నల్లాయ్! మాన్న బోవుడు బోజయ్య, నిన్న నెప్పింది యిన్ లేదేమిరా. - ఉన్నోల్లు లేనోల్లపట్టుకొని, పాతికా వరకా యిచ్చి - వోల్ల కోపాలు, తాపాలు, ఇరుకులు, ఇబ్బందులు - తగాదాలు, తారామళ్లు - తీర్చుకుంటారా. కల్లు, సారాయి పోయించి, వాన్నికొట్టు, యీన్నితిట్టు అన్ నెప్పి, పాపాలు కత్తుకొమ్మంటారు - యీనపనాయల్ల సేత్రారు. - నేయి త్రేది వోల్లు, సేనేది మీరు. ఆ పాపాలు మీకు సగం, వోల్లకు సగం వస్తుంది. - దాంతో యింగా యీనంగా పుడ్తారు. కట్ట బట్ట తిన తిండి లేక సత్తారు. మంచిగా బతుకుతుంటే - మంచిగా పుడ్తారు. మంచిగా బతకరా అంతారు. సూత్రే నిజమేరా.

నల్లి :- ఓయ్, మల్లాయ్! యీల్లమాట వినే, యీనాపనాయల్ల

మైనామోయ్. యెట్లో పెల్లాని నెత్తిబొచ్చు సమర్ లెక జానడెత్తు ప్రెకిలేసికోనుంటుంది. అతుకుమీద అతుకు వేసుకొని బట్ట కట్టుకుంటుంది. యింగ ఓల్లోలగతేంలే, పెప్పనక్కర్ లే శరమ్మే బట్టగా వుంతుారు. గుడిశ సూత్రామా, నానెత్తిన బోదలేక, వోనొత్తె దీక్షిగ్గోయ, పిల్ల జల్ల సావాల్సిందే బైట నకలే; ఇట్లో వకలే. తెల్లారే బువ్వకెట్ల పొద్దోలే సంగటి కెట్ల. అని పెల్లాము వడత్తుండేది. మన బుద్ధితక్కువతోనే గదోయ్. - వాడు నల్లిగాడు, వాడు మల్లిగాడు అంతారు. ముందు వాడు, యెనక గాడు యేసి బిగిత్తి దంచుతారు. బాగా బతుకుతుంటే ఎందుకంతారు. రంగన్న, మల్లన్న, నల్లన్న అంతారు. అనాగ్రీ మానూ.

మల్లి :- ఓయ్, నల్లాయ్! బతుకులో ఉందోయ్ బాగోగులు. సచ్చి నేయ్, సావనేయ్. తెచ్చుకోని తినేది మానేసి, పెద్దోల్లు నెప్పె యీనపనాయాలి పనులన్నీ వదలేసి, మంచిగ బతుకుతుంటే, వాడు-గాడు యేసి దంచేది మానకోలేమిటా - యెంతో, అంతో సదుమ, మంచి మంచి బాస నేర్చుకోని, మురికిబట్టలు లేకుండా తెల్లబట్టలేసుకోని బతుకుతుంటే. అందర్లో తిన్నాల్లో కలిసిపోయినట్టు కల్సిపోమేమిరా. బాస, యేకాల్లో వుందోయ్ బాగోగులు.

నల్లి :- నడకల్లో, నడకల్లోగూడ ఉందోయ్. నడక, నడత బోగుంటే బేమ్మలు గూడ కూపో నల్లన్న, కూపో మల్లన్న అనూ అంత ఓయ్, మల్లాయ్! నోనొకతి నెప్తాయిన. ముందు మనము నెడ్డనాయాలి నడత మానికోని, మనపల్లెలో ఇంటింటికిపోయి, బతుకుతెరువులన్నీ నెప్పి బాగుపర్చాల. మనమాట యినోర్ల ల్లపై దీనాబిగ్గోయ, మన రొడితనం సూపాల బాగుపర్చాల. ఇది మొగోల్లపని. - ఏగిలేతే నెత్తి నున్నగ దువ్వుకోవల్సిందే. నొసట బొత్తు పెత్తుకోవాల్సిందే. మురికిలేనిబత్తులు కత్తుకోవా ల్సిందే. పనికిపోని, పాటకపోని మనోల్లు అందరి యిదంగా

వుండాల్సిందే. అట్లుంటే తిన్నాళ్లో పెజలు కల్సిపోయినట్లు కల్సిపోమోషేయ్.

మల్లి :- అవ్వోయ్ యాసానికితగ్గ జాన, జానకుతగ్గట్టు యాసం. రొంటికి తగ్గట్టు జతుకుంటే యవున్ని గౌరవిత్తారా. - అంత గౌరవిత్తారు. వన్నోనే వుండేదోయ్.

నల్లి :- ఆదుగో, శరబయ్యెత్తుండాడు మెత్తగ తిని, మేకులాగుండాడు. తాన సంపగూడ్డు; సంపరీ నాయాల్లారా, పాపాలు కత్తుకోరీ నాయాల్లార అని సంపకతించారు. మల్లి తిరగబోత కరేపాకులాగ యేరేత్తారు. సూర్యా ఎట్లాతుండారో.

(శరబయ్య ప్రవేశము.)

నల్లి :- } దొండాలు సామి, దొండాలు.
షల్లి :- }

శర :- ఏమిరా నల్లిగా, దినదినము కిల్లు త్రాగిపోవడమేగాని పని యేదిరా. అంత చిన్నపని చేయలేకుండా వున్నారేమిరా.

నల్లి :- యాంది సోమి, యీ నల్లిగాడంటే నీకు తెచ్చగా, ఒక తొట్టికల్లు వట్టంగా తాగి, కేకరొత్తి మూసి, రెండు తేపులు తేసి, మీసం మీద చెయ్యేసి, అట్ల యిట్ల దుద్ది, కండ్లెర్రేతేసి, తా లిల్లలో లిల్లాయి లిల్లలో. ఓరామ లిల్లలో లిల్లాయలో - అని కేకేసినాడా, వూల్లో వోల్లంతా వచ్చెనల్లిగాడని, గబగబ వాకిల్లేసుకోవాల్సిందే. అమ్మగోడ కూడ వాకిలేతుకుంతారు. అట్లాటోన్ని; గంగమ్మ తల్లిని తల్పుకోని, ఆ పిల్లోడు ఈనాటితో బలి. బోజయ్య పెల్లాము, బోజయ్య ఈనాటితో నలి. అనిపోతే. యేల్లెవాడ యేమిసెప్పుదున్నే. నలుగురెత్తు చింత మాకలావు మంచి, యేనిగ తలకాయంత భుజాలు, నీ పొడుగు నా పొడుగు సేతులు, సంతనిప్పులాగ కండ్లు, గంపెడంత గొడగు మల్లయ్య తలకాయ. సేత యింతలావు గుదిపె పట్టుకోని, తొట్టికల్లుతాగినోని యిదంగా, దీనాలిగ్గోయ.

బుస యిడుచుంటే, ఆ మొగోన్ని సూనేతల్కి, నా లొట్టి కల్లు నల్లగ గెట్టె కల్లుకాడికి దిగి, గుండె లొటలొటా కొట్టు కోని, పూపిరుంటే పుప్పముకోని బతకోచ్చు పాని అంటుంది బుద్ది. - ముందు యీ దయ్యంగాడుండాడు. - యెనక తట్టుబోయి సూత్రామనిపోతే, వాటి తప్పదియ్య. ఆబోర్. అయెక్కడి కుక్కలో మంచెత్తుండాలు మూఁ ఆని మూల్గే తల్కి, గుండెలవిసిపోయి పరుగే యె - పగులేపోయి, దొమ్మిలో సంపుదామంటే, అ మాన్నుతావుని సూన్ను వొచ్చే వోట్లు, పోయేవోట్లు కానింత నందులేదు. - ఇంట్లోకి తొంగి సూత్రే, దీనేలి క్గోయ. పెద్దకాటంత పడిగతో పెద్ద వాగ మయ్యి ఆట్ల. ఆట్ల ఆ కిల్లోని మీద ఆడ్రా పాడ్రా పుడాడు. యాడ సంపెదయ్యా మాది దబ్బరంటే, రాత్రిరికి మాయన కాల రా సూత్తువు. - తీత్ర పసాదాలు అక్కనే, ఆట్లనే యెడ్రాయి - సూతో పడి గుతీయలేకపోతివా, ఒక్క దెబ్బతో నీల్లడక్కడా సత్తావు. నోసు సెప్పేది కల్లయితే మల్లిగా న్నడుగు.

మల్లి :- నీతోడు, నాతోడు, కల్లుగంగమ్మతోడు నిజం చోమి దీక్షతప్పదియ్య! చిన్నసోమికి పెద్దసోమి యాదాలు సెప్పు తుంటే, పచ్చలాలకిత్తాయి. పసల్ నిల్ సింతాయి. ఎన్ సోమి మొగం సూత్రే, నాసోమిరంగ. దేముడు దిగొచ్చాడనిపిస్తుంది. ఆయన పున్నెపురుషుడగుతాడు సోమి. మనం సంపలేము. ఆ రచ్చకుడే కాపాడుతుండాడు. సత్తెంగా సోమి.

కర :- ఆట్లయితే, మనతో కానట్లేనా. మరేమి చేస్తామంటారు.

సల్లి :- చోమి. ఆయన దేమని యెరోస బుట్నెడు. దేవుని మంచి. దినమ్ముపోయి పెదచ్చనం తిరిగి, సెంపలేసుకోని, దన్నం పెట్టు కోని, అవకారం. సమించుసోమి. సల్లగా నన్ను సూనక రా సోమి, నీకేమన్నా సేయిత్తా సోమి అని సెప్పుకో. సూసుకో. నీకు మేలుకలుగుతుంది సామే.

మల్లి :- నిజం సోమి. నూ యింట్లోది గంగి, కడుపునొప్పితో నత్తు
దేది ఒకనాడు సోమి దగ్గరకుపోయి, ఓ యీరయ్య సోమి,
నాకు కడుపునొప్పిపోతే, నీకు తెంకాయిత్రా సోమి అని నెప్పు
కొందంత. ఆ రాత్రిరికే నిల్చిపోయింది. నిన్న ఆప్పుజేసి, తెం
కాయ యత్తకపోయి యీరయ్య సోమికిచ్చొచ్చింది. పూరంతా
మొక్కుతుండారు సోమి.

సల్లి - చోమి. నీవు మొక్కున్నేవా. పయిల్ మాకలాటి కొడుకు
పుడ్తాడు సోమి. నామాటిని పో. సూత్తువు. - అమ్మోరు
యంటనే నీల్లు పోనకుంతారు ఓడ్డలు గల్గేవి దేముని దయ
సోమి.

శర :- ఒరే. మీడిద్దరు నా మనసును మార్చేస్తిరి గదురా. అయితే
అంతశక్తి ఆపిల్లవాని కున్నదంటారా.

మల్లి :- యేంటిదయ్యా. మాయదారి గోగొచ్చి రేపటాల, మాపటేల
పాలించి మాయమయ్యేది. నాగమయ్య పొద్దచ్చమానం పడిగ
బట్టేది. లెక్కలేని మందొచ్చి కానుకలిచ్చేది. మొక్కునోల్లకు
రోగాలు పోయేది. ఆయిదేల్లకే యాదాలు నెప్పేది అందరికి
వత్తాయా. యేగిలేత్తే తీత్తపసాదాలు వత్తాయి. యింతమంది
మనూర్లో ఆకర్ణుండారే, ఒక్కడు కలికేసికి పుట్టేదేమయ్యా.
పల్కవు. పలిపిల్లయ్యా. దేవుని మంచెంటే మంచే.

సల్లి :- గాడెప్పిల్ల లెన్నుంటే యెందుకయ్యా. పూల్లోవాల్ల బట్టలు
మోయడానికా. అయిన మాన్నుబోవుడు ఇరుగో ఆ సో
మ్మిద చెడు తలపెట్టారో, నెపుతుండా. ఆయ్యోర్ల జుండేలు,
ఆయ్యోర్లకు ఓట్టయితాయి తెల్సుకోంది. - కథ నెప్తాయిను.
నా పెల్లాము సందేయితే నడిమాడునొప్పి, నడిమాడునొప్పి
బెమ్మరిందరం పయిలిపోతుందిరో అని మొత్తుకుండేది. వైద్దులు
ఎందరో సూత్రారుగాని, అబంలేదు సుబంలేదు. ఆ యీరయ్య
సోమికి మొక్కుందంత. అక్కన్నే నడిమాడునొప్పి మాయ
మయిందంత. చోమి! నా మాతొకటి యిను. ఆయన్ను

యేమో శయ్యానిని యిగ తల్చుకున్నేమా, మా పెల్లాల నోట్లో మన్న అమ్మోరినోట్లో దుమ్ము పడ్తుంది నిచ్చయం - నామాట నమ్ము.

శర :- అట్లయితే, ఆయనకే మృక్కుమనెదరా.

వల్లి :- ఔ, అట్లరా దారికి. సేందల్లా పరచిపొమ్మని సెంపలేసు కొని మొక్కితే, అమ్మోరు నీల్లు పోసుకుంటుంది. సందేయం లేదు. రా చోమి (అని ముందునడచును. శరభాచారి వెంట బోవును.)

నల్లి :- దీని తల్లిశిగ్గయ్య, అంతమంది అశార్దుకు కడుపులో మంట, నన్నెత్తిమంట, కల్లకింద మంట యేంచేశాడాయన. ఇప్పుడు తగిన పనైంది. దేముడు యెక్కడ సూత్రాడు. మంచిపక్కనే తూర్తాడు. - అబోబ్బయి బతికేము. మా పెల్లాలనోట్లో పాలు పన్నేయి.

తా లిల్లలో లిల్లాయి లిల్లలో

ఓరామ లిల్లలో లిల్లాయలో.

(అని నాట పాడుకుంటూ పోవును.)

ప్రథమాంకము - సమాప్తము.

ద్వితీయాంకము - ప్రథమ రంగము.

“ఇంటి ముంగల”

పాపమాంబ; వీరయ్య - చేతనొక ములుకట్టి, కమండలము బట్టి ముందుకు వచ్చును.

పాప :- (దుఃఖముతో) నాయనా యిది మాయా ప్రపంచము. ఎన్ని చెప్పిననూ, మమకారము చావదు - స్థిరప్రీతి గలుగదు. యోగి, భోగి విరాగి, ఈ మమకార మాయా ప్రపంచ

సాగరమున మున్నగులు వేయచునే వుందురు. ఈ మరుకారము నాయందెట్లు నశించును తండ్రి - పిల్లల తేరని పరితపించుచు, దారిద్ర్యముతో కుములుచు, బాధ భరింపలేక చావ నిర్ణయమై పోవుచున్నప్పుడు ఆ మహనీయుడు ఎదురై సద్బుద్ధిని గిరపి, నిన్నించి, ఈ శిశుగందువు కల్పవృక్షమై, కామధేనువై, మిమ్ము మహాదైశ్వర్యవంతుల చేసి, పుత్రానందమొసంగి, కడకు మోక్షమార్గమునకు దారిచూపి గమ్యస్థానము చేర్చును. నమ్మి తరింపుడని నెలవిచ్చెను.

అదేవిధముగా జరిగినది. నీ మహత్తువల్ల సర్వ సౌఖ్యములు ననుభవించితిమి. వారు గతించిరి. భర్త గతించినను, పుత్రుడున్నాడని నిర్భయముగానుండిని ఇప్పుడు ఈ చిన్న వయసులో తోడులేక కంటరివై తీర్థయాత్రలకు పోవ నుద్యమించితిని దుఃఖముగాక సంతోషమెట్లుండును. ఎవ్వరు నన్నాదరింతురు. ఎవ్వరు నాకు దిక్కు. (అని దుఃఖించును.)

వీ :- ఆమ్మా! దుఃఖించెదవెందుకు.

గీ॥ దిక్కులేనట్టి వారికి దిక్కు వేనె
పరితపింపకడని హరి పలుకుచుండ
దిగులు పడనేల శ్రీహరి దిక్కుగోరు
సర్వవిధముల గాపాడు సత్యమమ్మా.

[శంఖనాదము వినబడును]

అడగో. సత్యమని భగవానుడు పొంచజన్యమూదుచున్నాడు వినుము.

పాప :- ధన్యోస్మై, ధన్యోస్మై. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- తే॥ ధనము గోరెడివారికి ధనము నిత్తు
విద్య గోరెడివారికి విద్య నిత్తు
మోక్షము గోరువారికి మోక్ష మిత్తు
ననెడి శ్రీహరి పలుకులు వినుము తల్లీ.

[ధవళశంఖుల నాదము వినబడును.]

.....
ఆ మాట సత్యమని ధవళశంఖుల నూదుచుండిరి. వినుము - తల్లీ.

పాప :- కృతార్థురాల. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- అమ్మా, దుఃఖంపక నిలువము. నేను పోయినట్లును.

పాప :- నాయనా, నీ కాపర మేళ్యుడు సర్వశక్తి నొసంగియున్నాడు. సర్వజ్ఞుడవు. నాకాశక్తి ఎక్కడిది. కాపాడెడివారు కనులెదుట లేకుండుటొకటి, కాపాడెద ననుమాట వినబడకపోవుట మరొకటి, నా కన్నులెదుట ఉండినవాడవు నీవు ననవీడి పోవుట ఇంకొకటి. ఈ మూడు నన్ను దుఃఖమున ముంచుచున్నవి. ఎట్లు భరించి, జీవించును తఁదీ.

వీ :- అమ్మా, నీకు కనబడి చెప్పిన నమ్మదువా. అంత అవునమ్మక మెందుకు తల్లీ.

తే॥ ధర్మదేవత నీకడదండగాను
నిలచి నినుగాచునెపుడు నిశ్చయంబు
నిన్ను గాపాడమని వేడుకొన్నవాడ
గారడిదిగాదు కనలార గనముతల్లీ.

(అంతలో డా॥ అను శబ్దముతో ధర్మదేవత గానవచ్చును. - శంఖనాదములు వినబడును.)

ధర్మ :- పాపమాంబా! నిన్న నేను కాపాడెదను. నన్న సమ్మి, నిర్భయముగా మండుము. నీ కుమారుడు త్రికాలవేది, సర్వ శక్తి సమోపేతుడు. దైవమున్నాడని నిరూపించుటకు, భగవద్ధ్యానము చేయుటకు, సర్వమతములు వక చేసని, సర్వమత ములవారికి హక్కుగలదని నిరూపించుటకు జన్మించెను. ఆతని పోవనిమ్ము. నేనున్నాను. భయములేదు.

పాప :- తల్లీ. నిన్ను కన్నులార చూచుటచే నా జన్మ కృతార్థత చెందినది. అనంత బ్రహ్మాండ భాండోదరీ! నా అనంత ప్రణామముల గైకొమ్ము. (అని నమస్కరించును.)

పీ :- అమ్మా! నీ అవసాలకాల మెరింగి, తప్పక నీ చెంతజేరి, సర్వ కార్యములు చక్కగా నెరవేర్తును. నిర్భయముగా దైవధ్యానము చేయుచుండుము. - పొమ్ము.

పాప :- నాయనా. దారిమధ్యలో చోరుల భయము, సర్వ విషక్రిమి కీటకాదుల బాధ, తీర్థయాత్రా స్థలములలో జలగండము, ఇన్నిటను వైతొలగించుకొని, నా అవసానకాలమునకు వచ్చెదవా తండ్రీ. నా మనస్సు నిలువలేదు. దుఃఖమాగలేదు.

పీ :- అమ్మా, జలగండమా. (అని నవ్వి)

తే॥ అజుని వేదంబులకొని, అట్టి దూరి
దాచుకొనియున్న సోమకు పీచమూచి,
బ్రహ్మవేదాల గొనివచ్చి బ్రహ్మకిచ్చి
దయను గాచిన మీనావతారుడడుగో.

[మీనావతారము గాన్పించును. శంఖారవములు, గంటానాదము, ధవళశంఖులు వినబడును.]

పాప :- (మోకరించి నమస్కరించును.)

పీ :- అమ్మా! ఆ దేవదేవుడు నాకు తోడైయుండ జలగండమా -

తే॥ ఊరవారధిలో గిరి చేర్చి పట్టి
తరచుచుండగ బరువయి గిరిమునుంగ
వీపునను నిల్పినట్టి యాఃష్ఠముమూర్తి
దయను ననుగాచు కూర్మావతారుడడుగో.

[భయంకర శబ్దముతో కూర్మావతార మగుపడును]

పాప :- (నమస్కరించును.)

పీ :- అమ్మా! నదీ నదములందు, నమద్రీ స్నానములందు, - అది మూర్తులగు మీన, కూర్మరూపులు తోడునీడై నన్నెల్లప్పుడు కాపాడుచుండురు. భయమందకుము. ఇక మార్గమధ్యములో నందువా.

పాప :- ఔను నాయనా.

వీ :- తే॥ భూమి చాపగచుట్టిన పొగరుబోతు
నాహిరణ్యాతు దునుమాడి అవనిగాచి
సర్వజీవుల బోచిన స్వామినన్ను
దయను గాచు వరాహోపతారడదుగో.

[శంఖా, గంటా నాదములతో భయంకర శబ్దములతో వరాహోపతార మగుపడును.]

పాప :- ధన్యము. ధన్యము. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- అమ్మా! అరణ్యమార్గములలో క్రూరమృగముల బాధ గలుగు నని గదా! భయము.

పాప :- ఔను తండ్రీ.

వీ :- తే॥ గక్కనుండైన మౌరణ్య మక్కడంచి,
భక్తుడైనట్టి వ్రహ్మదు బాధమాన్వి,
త్రిభువనంబుల గాచిన దివ్యమూర్తి,
ముందు నకగాచు నరసింహమూర్తి అదుగో.

[భయంకర శబ్దముతో నృసింహోపతార మగుపడును.]

పాప :- కృతార్థత జెందితిని. (మోకరించి నమస్కరించును.)

వీ :- అమ్మా! చిన్నవాడనని తాకు తప్పు తెలియదని, ఎవరితో యెట్లు మాట్లాడవలయునో తెలియనివాడే యని, ఎవరితో యెట్టి బాధలు గలుగునో యని బాధనొందెదవా.

తే॥ బలిని దిగదొక్కి ఇటు రసాతలముజేర్చి
దేవతల యార్తికాపిన దివ్యమూర్తి
యింట, బైటను వెపుడు నావెంటనుండి
ముందు నడిపించు వామనమూర్తి అదుగో.

[శంఖారవములతో వామనావతారము గానవచ్చును.]

పాప :- కృతార్థురాలను. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- అమ్మా! యింకా సందేహమా. మార్గమధ్యమున చోరులు, కూర్మిలు, కిరాతకులు బాధింతురందువా.

తే॥ భూపతులెల్ల పొలియించి భూమినెల్ల
కశ్యపున కిచ్చినట్టియా ఘనభుజుండు
పురుషసింహుండు జమడగ్ని పుత్రుడెపుడు
ప్రేమ ననుగాచు భార్గవరాముడదుగో.

[పరశురామావతారము గాన్పించును.]

పాప - ధన్యోస్మి, ధన్యోస్మి. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- అమ్మా! నన్నహర్నిశము కంటికి రెప్పవలె కాపాడు మరొక రాముని చూడుము.

తే॥ దశరథాత్మజుడై పుట్టి దానవులను
చించి చెఁడాడి సుజనుల చింతదీర్చి
ధరణి పాలించినట్టి కోదండధరుడు
దయను ననుగాచు రామావతారుడదుగో

[కోదండరాముడు గాన్పించును]

పాప :- కృతార్థురాలను. (అని నమస్కరించును)

వీ :- అమ్మా! నిద్రావస్థలో, జాగ్రదావస్థలో ఇంట కైట అండ దండగా నిల్చి కాపాడు ఇంకొక రాముని చూడుము.

తే॥ యదుకులంబున పుట్టొంది అధికులైన
దానవులెల్ల దునుమాడి ధరణియందు
బాహుబలుడంచు ప్రఖ్యాతి బడసినట్టి
స్వామి ననుగాచు యాబలరాముడదుగో

[బలరామావతారము గాన్పించును.]

పాప :- కృతార్థురాలను. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- అమ్మా! స్త్రీలనుండి, సిరినుండి కాపాడి గట్టెక్కించు బ్రహ్మాండ భాండోదరు నటుచూడుము.

తే॥ బుద్ధుడ౯ కృష్ణుడ౯ పేర భువినివెలసి
దైవసాన్నిధ్యము౯ జేరు దారిచూపి
నసురులను నెల్ల బరిమార్చినట్టి స్వామి
దయను ననుగాచు బౌద్ధావతారడదుగో.

[కృష్ణావతారము గానవచ్చును.]

పాప :- (నమస్కరించును.)

వీ :- అమ్మా! కలికాలమిది. క్రూరులు విచ్చలవిడిగా తిరిగెడి కాలము. ఎవ్వరేమి చేయుదురో, ఎచ్చటెట్టి విషత్తులు గలుగునో యని భయమా. కలిపురుషుడే నాకు తోడనీడైయుండిన భయము లేదుగదా.

ఆ॥ కలియుగంబునందు కలి కావతారడై
కలినినడుపు వాని బలముగలుగ
నాకు భయము గలదె, లోకాలలోనెందు
కలివ వోనుభావు గనుము శ్రీ.

[కలికావతారము గానుపించును.]

పాప :- (మోకరించి నమస్కరించి, లేచి చేతులు జోడించి) నాయనా, నే దాకిన కుమారడవు. మానవుడన్న అజ్ఞానము తొలగినది. దివ్యజ్ఞానమూర్తివని, దైవసమానుడవని, త్రికాలవేదివని యెరింగితిని. ఇక ఈ మట్లోకమలలో ఎచ్చట భయము లేదని తెలియ నయ్యెను. ఒక కోరిక. - నాయనానకాల సమయమునకు నా చెంతచేరి నా కట్టై కడతేర్చెదనని, ఒకమాటనుము. చాలు. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- అట్లే కానిమ్ము. తథాస్తు. (అని చేయిసాచి ఆశీర్వాదించి వెడలి పోవును.)

పాప :- (అయన వెల్లినవైపు చూచి చూచి, దుఃఖముతో వెనుదిరిగి పోవును.)

(తె ర పా లు ను.)

ద్వితీయాంకము - ద్వితీయ రంగము.

ఆసాదివాళ్ళు — బదిగిగాడు, సిన్నెకన్న.

కొండ్రాయుడు, కొండ్రాయుడు
తిరుమల కొండ్రాయుడు, కొండ్రాయుడు.

[అని పాడుకుంటూ, జవనిక వాయించుచు పోవేళము.]

బ్రది :- ఓహోయ్, యంకాయ్! ఇక్కడేవో జరుగుతుంది. దండిగా
పెజలుండారు. కాసింత కథ వినిపిద్దాము - మహన్నబోవులు,
డబ్బున్న రాతలు. ఇంతో, అంతో, సూంత ఏత్తారు. ముందు
మనేలకు మనకు కావలెగా, కల్లుముంత కామాచ్చమ్మకు. -

వెం :- కానీ మామోయ్. కాక్కో పోయింది. రెండు ముంతలు
పడేస్తేనేగాని సల్లగావుండదు. కానీ. (జవనిక వాయించును.)

బ్రది :- సోములోర్లకు, సబాసదులందరికి దండాలు దండాలు.

మహంకాలి మాయమ్మ కాలికాదేవి రావమ్మో!

పెద్దమ్మతల్లి ఇసుకోటి యల్లమ్మతల్లి మాయమ్మ రావమ్మో!

తల్లి మాపాలసిల్చి, మానోటబలికించి మమ్మ గాపాడుమమ్మో!

వః ఏమోయ్, యంకాయ్! ఈరబెమ్మము తనను సాకి సంతరించిన
యీరపాపమాంబకు సమాధానము నెప్పి, తీత్తయాత్తర్లు సేయ
బోయినాడంత - పోవడము పోవడములోనే,

తిరుపతి యేడుకొండల్ రాయిని దరిశనము చేయవలెనని తలంచి.
ఏడుకొండలెక్కి ఎగువతిరుపతి చేరినాడో - ఆ. ...

ఘస్కణిలో మూడు మన్నలేసి, సూర్యదేవునికి మొక్కి, యంక
ఘేసుని సూడబోవునపుడు - తన కమండలము, ములుబట్టు, కాల
పచ్చగెందము అక్కడబెట్టి కోతుల కావిలుండమన్నాడో - ఆ....

కోతులు కోటగట్టి, కోలన్న వేయుచుండగా అందరుసూసి, జం
తువులకూడ వళము చేసుకొన్నా వీరెంతవారో అని ఆశ్చర్య
పోయినారో - ఆ. ...

వ॥ అప్పుడు బెమ్మగారు లోపల పవేసింది, చేతులు జోడించి,

దేవ దేవశరణు - మహాదేవ దేవశరణు ।

నాపాలి సామిశరణు - నన్నేల సోమి శరణు ।

శ్రీవెంకటేశ శరణు - శ్రీతిరుమలేశ శరణు ॥

అని యేనోళ్ల దేవుని యేడుకోని, చేతులు జోడించి, మోకరించి మొక్కినాడో - ఆ. ....

అప్పుడు సామి మొరాలించి, సూసి సంతోషించి, తన కుడిచేతిలో పూలమాలను ఈరబెమ్మము మెడలో పడునట్లు చేయగ, అక్కడన్న పూజార్లు, బామ్మలు ఆశ్చర్యపడి - యంత బకుతుడు, యంత బకుతుడని పొగడసాగినారో - ఆ. ....

దేవుని దరిశనము చేసుకోని బయటికి వచ్చేయాలకు; పురిగోర్లు, దద్దోదనాలు, సక్కిర పొంగల్లు, వడలు, ఎడ్డుంటు, మనోహరాలు తెచ్చియిచ్చి, ద. డాలుపెట్టి నిలుచుకొనగా, ఆ తెచ్చిన వన్నీ కోతులకు యిందుజేసి పెట్టేయాలకు, పెజలు చుట్టుకు నేర్చిరో - ఆ. ....

వ॥ అప్పుడు బెమ్మంగోరు పెజలను సూసి, ముందొచ్చి కాలము సంగతులు పెబుతాన; వినండయ్యా - అని

గీతం :- పెద్దకులాలోల్లు పల్చనైపోతారు

పెద్దింటివల్లంత పెబువువుతారు

అన్నాడయా బ్రహ్మమన్నాడయా ॥ ఆ ॥

మంత్రాలవాల్లంత మాయమైపోతారు

యంత్రాలవాల్లంతా ఆధికులైతారు ॥ అన్నాడయా ॥

యగ్నేలు యాగాలు నట్టేటవడతాయి

పంచమలె యాదాలు పటియించుతారని ॥ అన్నాడయా ॥

రానురానూ రవిక లెగజారిపోతాయి

రానురానూ చీర్లు దిగజారిపోతాయి

రవికకు చీరకు సందింతవుండంగ .

యువకులంతా చూచి కలవరితారనీ ॥ అన్నాడయా ॥

కట్టుజట్టు బొట్టు కడదోసవేత్తారు
కట్టెల బొట్టెల (తాళి, బొట్టెలనంటారు
వేదాలు సంస్కృతము పెన్నెటబడిపోవు
పరదేశ జానలు సెబలమౌతాయని

॥ అన్నాడయా ॥

ఆడవాళ్ళకి మిన్నంటిపోతుంది
మొగవారిలోకి దిగజారిపోతుంది
పసలేని పురుసుడని మూతిపొడిచేకాల
మొస్తుందనీ ముందుకొస్తుందనీ

॥ అన్నాడయా ॥

ఆడోళ్ళ బట్టలు మొగవాళ్ళ కొత్తాయి
మొగవాళ్ళ బట్టలు ఆడోళ్ళ కొత్తాయి
ఆడమగలనుగుర్తు పట్టజాలని కాల
మొస్తుందయో, ముందు కొస్తుందయో

॥ అన్నాడయా ॥

(వీరబ్రహ్మము వచ్చి, రామభద్రయ్య అని పిలుచునంతనే,
భద్రగాడు ఉలికిపడి)

బ్రది :- దండాలు దండాలు. యేలినోరికి దండాలు. అంతమాటనకు
సోమి అంతమాటనకు. నా పేరు బద్రిగాడు అంతారు, ఆ
పేరు మానాయన పెట్టుకొన్న పేరు సోమి.

వీ :- నాయనా, ఎట్ల పిలిచినను ఆ రామునే చేరను. గాడు, వాడు
శబ్దముల ఉపయోగించిన, పిలిచినవారికే పాపము వచ్చును.
ఒరుల పిలువడములొనైన రామశబ్దము నోట ఉచ్చరించునని,
వినునని; పలుకుటచే, వినుటచే పుణ్యము వచ్చునని మన పెద్ద
వారు దేవుని పేర్లను మానవులకు పెట్టినారు. చక్కగా పిలు
వని దోషము వారినే ఆశ్రియించును. నిన్నాశ్రియించదు. -
అది అటుండనీ. నీది మల్లేగదా; అక్కడ కలరా వుండుట
వల్ల భయపడి పొయగూరికి వెళ్లుతున్నావుగదా.

బ్రది :- ఇదేంది సోమి, ఇదేంది సోమి. నా పేరు, వూరు తెల్సుకు
న్నేవు. ఆ మారెమ్మ తల్లిని తెల్సుకున్నేవు. దేవునిలాంటి
ఓనివి. దండాలు దండాలు.

పి :- భద్రయ్యా! మృత్యువును తప్పించుకొన నౌనా. ఎక్కడున్నా అయ్యపు తీరినవేళకు యోగిని, భోగిని, విరాగిని కూడ పట్టి చంపును. పా పోదాము మీ పూరికి. మీ భయము దీర్చి పోయెదను.

బ్రది :- అయ్యో సోమి, వద్దు వద్దు. మొన్న పెద్ద సాదు, చిన్న సాదు యిద్దరొచ్చి తెంకాయలు, నిమ్మకాయలు తెప్పించి, మంత్రాలు, యంత్రాలు చేసేయేలకు - అమ్మోరికి కోపం వచ్చి పెద్ద సాదుకే తగిలింది. తగిలి, దీనితప్పనియ. యనక్కు ముందుకు, ముందుకు యనక్కు పదిమాట్లు ఊంచి తగిలించేటప్పటికి పెద్ద సాదు గడ్డు పెట్టినాడు. చిన్న సాదు అదిచూసి వరానైనాడు. ఎత్తకపోయి పారేయడము మామీదనే పడింది. అమ్మోరికి కోపం వచ్చింది. అందర్ని సంపుతుందని చెట్టుకొకడు గట్టకొకడైనాడు. సామి వద్దు. నన్నాసులసూత్రే తెల్లమెత్తుకున్నెట్లే. మేము రాం. సోమి, రాం రాం. ఊపిరుంటే ఉప్పమ్మకొని బతకొచ్చు.

పి :- భద్రయ్యా! ప్రాణభయము అన్నిభయములకన్నా మిన్నైనది. జీవలకని - నాకు తెలుసు మీరు చూసేట్లుగా ఇక్కడికే ఆ మారికా ఉపద్రవశక్తిని పిలిచి, - పోయెదనని మీ యెదుటనే చెప్పి, వప్పించి పంపించెదను. - నమ్మెదరా.

బ్రది :- సోమి! కండ్లకగుఱడకుండా ఉంటేనే ఇంత భయంగావుంది. సూత్రే, అరిసి అట్లనే సత్తాం. మా సోమి వద్దు వద్దు.

పి :- నేనున్నానుగా- భయపడకుడు. జేయ్ భవాని. (అని యోగ దండమెత్తి) ఓ మారికా ఉపద్రవశక్తి, ఇటురా. ఊ రా. రా. [భద్రయ్య, వెంకన్న భయ దిగ్భ్రమముతో చూచుచుందురు. నోరు తెరచుకొని భయంకరాకారముతో ఒక శక్తివచ్చును. దానిని చూచి భయపడి భద్ర, వెంకన్నలు - పెద్దమ్మ తల్లి అని కేక వేసి, బోర్ల పండుకొందురు.]

వీ :- ఓ శిష్యుత్తి! నీవు ఈ చుట్టూ రెండామడ దూరము విడచి, తక్షణం వెళ్లిపోము. ఎక్కడగాని వుండినా, ప్రజల బాధించినా నీ రూపమే లేకుండ చేతును. - భద్రము. పోము. (శక్తి మాయమై పోవును.)

[ఎగచూచి, తల్లి భవానీ! అనను. పార్వతి ప్రత్యక్షమగును.]
తల్లీ! ప్రజలు భయభ్రాంతులై చెట్టుకొకడు, గుట్టకొకడు పోవుచుండ చూచి పూరకుందువా. కరుణలేదా. నీ సంతతి కాదా.

పార్వతి :- వత్సా! మాకు జీవులపై దయాంతఃకరుణ లేకపోలేదు. ఈ మారికా స్పృటకములచే చచ్చెడివారు, బాధనొందెడివారు, పూర్వజన్మ మహాపాపులు. తలదండికి అన్నముపెట్టక, చక్కగా చూడక, వారి శాపగ్రస్తులై, గురవుల కవకార మొనర్చి, అక్క చెల్లెండ్రను, సగోతులను; పెదతండి, పినతండి పిల్లలను; సోదరుల భార్యలను కామాతురులైపొందిన పాపమా పాదించి, మారికా స్పృటక ఉపద్రవ శక్తులచే బాధనొంది చచ్చెదరు. - ఇది పరమేశ్వర నిర్మితము. వారియాజ్ఞ ఎవరు తప్పింప జాలకు. దీనిని తప్పించిన మరొకరూపమున చంపును. వత్సా! చింతింపకుము. చేసిన పాపము అనభవింపక తప్పదు.

వీ :- చిత్తము. (అని నమస్కరించును.) [భవానీ మాయమగును.]
భద్రయ్యా! లే లేమ్మ. మారికాశక్తి పోయినది. లే.

బ్రది :- (లేచి దండముపెట్టి) సోమీ, నీవు భగవంతుడవు. నమ్మినాము. మావూళ్లో మీపాదాలు పెట్టితే మాపూరు పాపన మౌతుంది. ఓరుసోమి మీరు?

వీ :- భద్రయ్యా, నీవంతవరకు కథ చెప్పుచుండిన వీరబ్రహ్మమును నేనే.

బ్రది :- (ఉలిక్కిపడి) ఓరే యంక, పెద్ద దండంపెట్టు. పెద్ద దండం పెట్టు. మాన్నబోవులు. (మోకరించి దండము పెట్టుదురు.)

వీ :- జ్ఞానాభివృద్ధిరస్తు. (అని దీవించి) భద్రోయ్యా! దండములలో పెద్ద దండము, చిన్నదండమేమిటి?

బ్రది :- అయ్యో సోమి. చూసినోళ్ల కందరికి వంగి దండం పెట్టుతాము. అది పనిజరుపుకునే దండం. మీబోటి పెద్దసోములో ర్లకు పెట్టే దండం - మోకరించి మనసార పెట్టాము.

వీ :- ఆహా! అట్లనా. మంచిది - నాయనా, నేను బనగానిపల్లెకు పోవలయును. మీపూరి దారినేవచ్చి పోయెదను గ్రామములో ఈ వార్త చెప్పి. అందరూ పూరుచేరునట్లు చేయుము. నిగ్గు యుడవై పొమ్ము.

భద్రోయ్యా! మీవలెనే మీ పిల్లలు బిడ్డమెక్కొని జీవించునట్లు చేయక, ఇది మావృత్తి యనక, కల్లు సారాయి మొదలగు నీచపదార్థముల తోలికి పోక కష్టముచేసి జీవించుచు. దైవధ్యానము చేయుచుండునట్లు చేయుము. ఆ ధ్యానశక్తి, మరుజన్మకు ధనికులుగా, విద్యావంతులుగా, ఉద్యోగులుగా జన్మింపజేయును. అందరివలె మీరు జీవించుచు. అందరిలో కలిసి మెలసి వుందురు. సాత్విక వృత్తితో జీవించుటచే ఈ జన్మలో గౌరవప్రతిష్ఠలు గలుగును. ఘనముగా జీవించురు. మానవుని నడకలోనే గౌరవా గౌరవము, పుణ్యముండునని తెలుసుకొనుము.

బ్రది :- సిత్రం సిత్రం. తప్పక సేత్తాను సామి. తమ దయవుండాలి. (బది)గాడు, సినెంకన్న నవ స్థరిస్తూ వెళ్ళు వెనక్కి జరిగి పోవుదురు.)

[అంతలో ఒక సాధువు, తత్వము పాడుకొనుచు వచ్చును.]

వీ :- నాయనా సాదు. తత్వములు పాడుచు బిడ్డ చేసుకొనుటకన్నా భగవన్నామోక్షరణ చేయుచు బిడ్డ చేసుకొనరాద. భుక్తి, ముక్తి లభించును. - ఈ మట్టివల్ల గలిగెడి పాపము భగవన్నామ సంస్మరణమువల్ల నశింపగును పూర్వజన్మ కర్మ నాశమొందును; నాయనా.

అ॥ ముష్టి నెత్తుకొనుచు భుక్తిని గడవిన
ముష్టి మునకపడునె ముందుకీక
మునకపడెడు ముష్టి మురిసి చేయుదురేల
తెలియకడుగుచుంటి తెలుపుమయ్య.

ముష్టి మునకపడదు. మునకపడదనియే బిడ్డ వేయుచుండిరి. మునకపడునట్లుండిన వేయబోరు. కష్టముచేసి ఆరించి తినక, ముష్టి యెత్తుకొనుట మహాపాపము ఈ ముష్టి పాపమును పోగొట్టుకొనవలయునన్న, ఈ ముష్టి ధాన్యమును దుర్వ్యయము గావింపక, పచనమొనర్చి, దైవనివేదనచేసి భుజించిన, అటు ముష్టి నొసంగినవారిని, ఇటు తీసుకొన్న నిన్ను, ఆ పరమాత్ముడు బాధ్యత వహించి రక్షించును. ఒకలేదొసగినను, కృష్ణార్పణమని భగవదర్పితమొనర్చి భుజింపవలయును. లేదా మగుజన్మమన బిడ్డకూడ దొరుకక, అన్నాహారములకు అట మట పడవలసివచ్చును. పెట్టిన వారిబాకీ తీర్చవలసివచ్చును. నీవు దైవనివేదన చేసి భుజించిన, దైవమే వారికియ్యవలసివచ్చును. యీ పాపమునుండి తప్పించుకొందువు.

కం॥ పెట్టనిది రాదు పుణ్యము
తీట్టనిదే రాదు వాదు తెలిసినదేగా
పెట్టక కృష్ణార్పణమని
పుట్టుదురే ధాతి పుణ్యపురుషులు వత్సా

కం॥ పెట్టినవారలె యిప్పుడు
పుట్టుకతో సర్వసౌఖ్యములు పెంపొందక
దిట్టముగ గద్దెనెక్కియు
పెట్టిన ఫలమనుభవించు పెద్దలు వత్సా.

కం॥ వినువీధిని విహరించుచు
దినమొక సుస్వాగతంబు తేరకునియ్యక
దినమణివలె వెలుగొందెడి
ఘనులే మునుపెట్టినట్టి ఘనులు ధరిత్రిక.

వారు పుణ్యము కావలెనని పెట్టినారు. నీవు పుణ్యము కావలెనని దైవనివేదన చేయుము. వారికి నీకు యిచ్చుటకు దైవమున్నాడు. - నాయనా, నీవు అందరివలె భార్యాపిల్లలతో సుఖపడవలయునన్నను; ధనము, విద్య దేహశక్తి కావలయునన్నను; ఉదయమే స్నానముచేసి, కట్టు జుట్టు బొట్టు సవరించుకొని -

శ్లో॥ పనమాళి గది శార్ఙ్గీ శంఖ చక్రీచనందకీ

శ్రీమన్నారాయణో విష్ణుర్ వాసుదేవోభి రక్షతు.

అని దైవమునుతలచి, భిక్షాపాత్ర చేపట్టి, బయలుదేరి ఆ భగవద్ధ్యానము చేయుచునే ఓడమెత్తుకొనవలయును. ఓడవేసిన తోడనే కృష్ణార్పణమని చెప్పవలయును.

హరేరామ హరేరామ - రామరామ హరేహరే

హరేకృష్ణ హరేకృష్ణ - కృష్ణకృష్ణ హరేహరే.

లేదా

శ్రీరామ జయరామ - జయజయ రామ

లేదా

రఘుపతిరాఘవ రాజారాం - పతితపావన సీతారాం.

ఈ గీతముల స్మరించుచు, పాటరూపమున పాడుచు, మధ్యాహ్నము వరకు ఓడ చేయునప్పటికి వేలమార్లు భగవన్నామము నాలుకతో నుచ్చరించినవాడవగుదువు ఓడ దినదినాభివృద్ధియై పెరుగును. దైవబలము కావలసినంత లభించును.

అ॥ ఉండవలయుశక్తి సుఖయతోకంబుల

లేనివాడు నేమి లేనివాడు

శక్తి మహిమలోన భుక్తిముక్తి యణంగి

యుండునయ్య దేవుడుండునయ్యా.

ఓడా ధాన్యము పక్వమొనర్చి, భగవన్నివేదన చేసి భుజించిన వానికి కైవల్యము దానంతటది ఎదురైవచ్చును.

కం॥ దై పార్వితమగు నన్నము
జీవిత పర్యంతముగను స్థిరుడై తిన్నకా
కావలసిన సుఖములతో
భావిని కై వల్యమెదురువచ్చును యోగి.

కం॥ నిత్యము హరి మదిదలచిన
నత్యంత ముదంబుతోడ నలరుచు నావై
నత్యున్నతమగు పదవికి
సత్యమునర డేగు చూడ సాదువరేణ్యా.

నాయనా, మరొకటి చెప్పెదను విను. బిక్ష చేసుకొని, సత్యమునకో, సావిత్రికో పోయి పాకము చేసుకొని భుజింపవలయుననిన మహా కష్టము. ఒక అనాధస్త్రీని రక్షించిన వంటవల్ల బాధ వైతొలుగును. అనాధను రక్షించిన పుణ్యము లభించును.

సాదు :- రక్షింపుము. సాదువులకు, సన్యాసులకు స్త్రీతోడు కూడ దందురే స్వామి.

వీ :- నాయనా, స్త్రీ తోడున్నంతమాత్రమున తప్పులేదు. ధనాశను చూపించియో, బాహుబలముతోనో, ఎట్లా కుటుంబ స్త్రీలను నాశనము చేసినను, భార్యవుండగా మరొకస్త్రీని ఉంచుకొన్న తప్పుక మరుజన్మము సన్యాసిజన్మ మొచ్చును. ఆ పాప ఫలమే విన్నప్పుడు సన్యాసిగా చేసినది. ముందు జన్మమున స్త్రీల కపకారము చేసినవానికి సన్యాసిజన్మ తప్పదు. పురషుల కపకార మొనర్చిన స్త్రీలకు విధవత్వము తప్పదు - నాయనా.

కం॥ వావియు వరుస గణింపక
కావరమున కన్నమిన్నుగానక తిరుగక
స్త్రీవిభవము శూన్యంబై
భావిని సన్యాసిజన్మ వచ్చును యోగీ.

కం॥ ఇంటను కులసతి తనకై
కంటను నీర్వెట్టుచుండ కాంతలతోడకా
కొంటెతనంబున తిరిగెడి
తుంటరి సన్యాసియగు చు దుఃఖించు ధరకా.

యోగీ! మరి వక్కటి విను.

కం॥ పతి కపచార మొనర్చిన
సతియే వైధవ్యమొంది సౌఖ్యము చెడగఁ
మతిచెడియు విరాగినిగా
బ్రతుకును జీవచ్ఛవంబు భాతిగ యోగీ.

అట్టివారికి పాపము, చక్కగా సంరక్షించిన యెక్కడనుండి
పాపము వచ్చును - రాదు.

కం॥ వండను పెట్టను గృహముల
నుండను, కార్యములు చేయుచుండను నండఁ
అండజయాన యొకర్తుక
యుండిన, కైవల్యపదవి యొదవదె సాదూ.

కం॥ అడుగడుగున పురముండిల
పడు కష్టసుఖాలనెల్ల పంచుకొనంగఁ
పడతికి మించినవారీ
పుడమిని వేరొకరుగలరె పొడగన సాదూ.

నాయనా, దేశతలకుకూడ కింకరులున్నారు. దాస్యము చేయు
వారు లేకున్న భగవత్కైంకర్యములు కూడ సాగవు. విరా
మములేక నీ వెట్లు జీవింతువు. చూడు -

అ॥ అండలేని జన్మముండరాదని బ్రహ్మ
పట్టుపట్టి శాస్త్రాన్ని గట్టుకొనడె
అలులేకయున్న సగచాట్లపాలని
నాదిదేవులిద్దరాండ్రీ గొనరె.

అ॥ బ్రహ్మలండరికిని భార్యలుగలుగరో
సప్తముమలకెల్ల సతులులేరో
మహిమతగ్గి వారు మగ్గిరా మగ్గిరా
తెలియకడుగుచుంటి తెలుపుమయ్యా.

అ॥ చీమ మొదలుకొనియు శివుని పర్యంతంబు
జంట జంటలుండ కంటబడదొ
శాంతపొత్తుచాల కంటకప్రాయమా
తెలియకడుగుచుంటి తెలుపుమయ్యా.

నాయనా, సాలుగా కార్యము నడుపుచుండిన పాపములేదు. రాదు. - ఉదయము బిడ చేసుకొని, మధ్యాహ్నము నుండి దేవాలయము చెంతచేరి పరిశుభ్రము చేయుటో, తులసిని, పూలచెట్లను పెంచి దేవతాపూజకర్పించు ప్రయత్నముననుండి, సాయంత్రము దైవధ్యానముచేసి, ఉన్నదేదో భుజించి, వరుండట నియమముగా నుంచుకొనవలయును. దేవతాసేవక్రింద ఈ దేహము నువయోగించవలయును. అప్పుడు ఈ బిజాపాప మంతరించును. మరు జన్మమున సకలైశ్వర్య సంపన్నునిగా భగవంతుడు వృత్తించును. నిర్విధముల సుఖంతువు. దైవమును మరచిన, ఈ మట్టిదోషమున పశుపక్షి క్రిమికీటకాదు లలో జనించి దుఃఖించుట నిశ్చయము. భగవంతుని దలంచి పురోగమింతువో, తలంచక తిరోగమింతువో ఆలోచింపుము.

ధగ్ధగ్ధుడవై, కప్టపడి దైవధ్యానము చేయక ఈ చాడిపెంచి, కావివస్త్రములు గట్టి, యోగదండము, కమండలము చేతబట్టి, జిక చర్మము సంకన బెట్టినంత మాత్రమున యోగి కాదు.

కం॥ పులితోలు కప్పినంతనె

కలుగునె ఘనపౌరషంబు గార్దభమునకున్

తలబోడి కొట్టుకొనినను

వలువలు మార్చినను ముక్తివచ్చునె వత్సా.

నాయనా, మైదున నిద్రాహారములు సకలజీవులకు నైజముగా పుట్టబడినవి. అనైజముగా వీటిని తుడిచివేయ మానవులకవునా.

ఆ॥ పక్షబుద్ధి మనసు పట్టిబంధించును

పక్షబుద్ధిగాక పట్టగలడె

బాడబాగ్నిచేత బట్టినట్లుండును

మనసుబట్టనొనె మానవులకు.

నాయనా, బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ అన్నవచనము విన్నావుగదా.

అ॥ కర్మనంటి తిరుగు కలకాలము ॥ బుద్ధి
బుద్ధినంటి తిరుగబోదు కర్మ
బుద్ధియెట్లొ యట్లు బోధించు యోచించు
దాని త్రిప్పనొనె ధాతకైన.

వత్సా! స్త్రీని సహాయము తీసుకొని, ఆమెను చక్కనిమార్గమున తీర్చి, ఇహపరములకు మార్గదర్శకుడవై పుణ్యము గట్టుకొనుము. - నీకుకాగా మిగిలిన ధనమును భగవత్కైంకర్యములకు వినియోగింపుము. - దురాభ్యాసములకు వశ్యుడవుగాక, శాఖాహారివై, దైవధ్యానము చేయుచు, దారిద్ర్యమును జయించి నీ కోర్కెల తీర్చుకొనుము - పొమ్ము.

సాదు :- చిత్తము. - సెలవు. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- జ్ఞానాభివృద్ధిరస్తు. [సాదు నిష్క్రమించును.]

(వీరబ్రహ్మము పాడకొనుచు పోవును.)

ద్వితీయాంకము - తృతీయ రంగము.

“ గరిమిరెడ్డి అచ్చమ్మ యింటి పంచటరుగు. ”

వీరబ్రహ్మము యోగదండము, కమండలము అరుగుదగ్గర పెట్టుకొని పరుండును - కొంత సేపటికి నలుగురు దొంగలు వచ్చి చూచి, ఆ కమండలము దొంగలింప దలంచి, ఒకడుపోయి కట్టెయెత్తుకొని కాళ్లప్రక్క నిల్పును. - మరొకడు చెంబుపై చేయిపెట్టును చేయి కరచక పోవును. తనకలాడినను రాకపోవును. వానిని ఈడ్వవలయునని మరొకడు వానిని పట్టి లాగును. వాడూ కరచకపోవును. మూడవవానికి అట్లే జరుగును. మువ్వరు యిడిపించుకొనుటకై తనకలాడుచుందురు.

బడేసాబు :- (తిన్నగ) ఏమీరా, అట్లా పీకులాడుతారు.

[అని ముందుకు కాలు పెట్టబోవును. కాలు రాదు. చేయి దించబోవును. చేతులు ముందుకు రావు.]

అరెరే. చేతుల్, కాల్లు పోయినాయిరా. అరెరే. చింతాకు
కొడ్కు! నీది మాటయిని నాది పానం, మానం పోయెగదుర.
అరే మంగల్ కొడ్కు - ఇప్పు ఏమి సేయాలాగి.

సామి, సాదు దయ దల్పు. దొంగ కొడ్కుల్ సెంబుకోసం,
సేతగాని పనిసేసి, నాకీ దింపినార్; సంపినార్. యెన్నట్కీ
రాను. తల యెత్తి సూడక. సలాం సలాం. అల్లా అంతటి
వాడె. ఈ మర్దార్ కొడ్కుల్ అని యిడిసీపెట్టు. జలికినంత
కాలం నీకీ తలస్తాం. - అల్లా ... (అని గట్టిగా ఆరచును)
[అచ్చమ్మ వాకిలి తెరచుకొని వచ్చి చూచి]

అచ్చ :- ఏమయ్యా! చేతులు వెనక్కుపోయినవే ఎందుకు? మీరేమి
వకరినొకరు పట్టుకొని అట్లున్నారెందుకు?

దొంగ :- అమ్మా! తప్పు డమించు. ఈ చెంబు యెత్తుకపోదామని
చేయిపెట్టినాను. కరచకపోయినది. నన్ను గడ్డకు తీయడాని
కొచ్చి, వీళ్లు కరచకపోయినారు. బడేసాబ్ సాదువుదగ్గర కట్టె
యెత్తుకొని నిల్చినాడు. నిల్చినోడు నిల్చినట్లే వుండాడు.
(అని యేడ్చును)

బడే :- అరే మర్దార్ కొడ్కు, నీది మాటయిని నాకీ పానం, మానం
దిగిపోయింది గదుర. తెల్లవారితే ఊరంతా మొకాన్ని మూ
స్సార్. మల్ల బక్కేది యట్లరా. - అమ్మా తల్లీ! సాదుకీ లేపి,
దయ - తల్లి - మక. పల్లాములు పెడ్రాం

అచ్చ :- వారు మహనీయులున్నట్టున్నది. మీకు కావలసినంత పని
చేసినాడు. (అని కాళ్ల దగ్గరకుపోయి నమస్కరించి) స్వామీ!
తెల్లవారవచ్చినది. లేచి, ఈ దుండగుల అపరాధముల నైచి,
పొమ్మని చెప్పుదురని ప్రార్థించెదను. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- గోవింద. గోవింద. (అని లేచును.)

బడే :- సామి, గోయింద గోయింద. మాకీ, మాకీ కటాచ్చించు.
తప్పు సేసినాము. నీకు కిడ్దలము. - తెల్లవారై, ఎట్టుబట్టల

యమదూతల్ పట్టాపోతారు. కొట్టి కొట్టి పానాల్ని తీస్తార్. మానాల్ని పోతాయ్. అల్లాతోడు. ఇంక నేయ్. - అరే ముర్దార్ కొడుకుల్ చెప్పరేమిరా. అచ్చమ్మకు నడ్డిపున బొక్కాయేస్తాం అన్నేడు మంగల్ కొడ్కు. సాదు సెంబు యెత్తా పోయి, కుద్యపెట్టి, సారాయి తాగుదాం అన్నేడు బోయిల్ కొడ్కు. ఆరే గోయింద గోయింద, మాకీ యిడ్నా. బకికీ పోతాం - నిన్ను తలుస్తాం.

వీ :- సాయబు. వీలుపడియుండిన నన్ను చావకొట్టి, చెంబు ఎత్తుక పోయివుందురుగదా. అందిన జుట్టు అందకున్న కాళ్లు పట్టు కొందురుగదా.

బడే :- అరే సామి, గడ్డి తిని సేసినాం. బుద్ధి కుదిరించినావు. బలే బుద్ధివచ్చింది. ముచ్చదెబ్బల్ తింటేగాని ముండ్తురాడు మంచి. వచ్చినాము. అల్లాతోడు వచ్చినాం, సచ్చినాం. (అని వీడ్చును)

వీ :- నాయనా. సాధువుల, సన్యాసుల, అనాధల, దిక్కులేని వారల కాధించి, దొంగలించి ఎన్నాళ్లు బ్రతికెదరు. - ఈ వయసు యెన్నాళ్లుండును. వృద్ధాప్యము రాదా. చావు సిద్ధించదా. అప్పుడీపాపము విడుచువా. దొంగతనము చేయువారు, కోపీలను కొట్టువారు, దోపిడిలను చేయువారు, మోసము చేయు వారు, ఒరులను ఎక్కిరించి రాళ్ల వేయువారు, ఎగతాళిచేయు వార; కోతులై, గండ్రంగులై పుట్టి దొంగతనము చేయుచు, రాళ్లదెబ్బలు తింటూ, ఆకలిని భరించలేక, ఆకులలుములు తిన వలసి వచ్చును. అన్నమో రామచంద్రాయని, ఒక జన్మమంతయు అల్లాడవలసి వచ్చును. అప్పుడు కరుణించు వారొకరండరు. - కష్టముచేసి అందరివలె జీవించుడు. - అపరాధమునకు శిక్ష, నాలుగు కాళ్లతో ఈ వీధి ఆఖరువరకు గోవిందలు పెట్టుతూపోయిన మీకీబంధవిముక్తి గలుగును. పొండు. (అనును)

[వారు చేతులు కిందమోపి నడచు చుందురు.]

(బడేసాబును చూచి) సాయబు, నీవు వీరివెంట గోవిందోహరి అంటు పొమ్ము. నీ చేతులు చక్కబడను. పొమ్ము. వడి చెప్పుము.

[గోవిందోహరి అని చెప్పును. వాళ్లు మువ్వరూ నాలుగు కాళ్లతో నడచుచు, గోవిందా. గోవిందా, ఏమి చావువచ్చె గోవిందా. అంటూ పోతూవుండగా; గోవిందోహరి అంటూ మొఖాన ఎంగిలి మూస్తార్. గోవిందోహరి ఊరంతా మూస్తారు. గోవిందోహరి. (అంటూ పోవుదురు.)

అచ్చ :- స్వామి, వీరికి తగినశాస్త్ర చేసినారు. తమదేవుడు?

వీ :- అమ్మా, నాకింకా వూరు స్థిరపడలేదు. దేశమంతా నాపూరే.

అచ్చ :- తమరే వంశజులు?

వీ :- విశ్వబ్రాహ్మణ శిల్పాచార్యులము.

అచ్చ :- స్వామి, ఈ చిన్ననయసులో ఎంతటి మహత్తు సంపాదించి నారు. తమ గురవరేణ్యుల నామధేయము?

వీ :- వీరభద్రస్వామి.

అచ్చ :- తమ నామధేయము.

వీ :- ప్రకృతము వీరయ్య అని పిలిచెదరు.

అచ్చ :- స్వామి, కాలకృత్యములు తీర్చుకొని రండు. పాలు కాచి, సిద్ధముచేసి వుంచెదను. (నమస్కరించును.)

వీ :- మనోవాంఛాఫల సిద్ధిరస్తు. (పోవును.)

అచ్చ :- గొప్ప మహనీయుడున్నట్లున్నది. నిత్యము నాకు స్వప్న మునవచ్చి, అమ్మా నీవు గురువుకొరకై యోచించి, చింతించు చున్నావుగదా. నేను వచ్చుచున్నాను. కొంత కాలము నీ వద్ద నుండి నీకు జ్ఞానోపదేశము గావించి, మోక్షమునకు మార్గము చూపింతునను మహనీయుడు వీరే. నా భాగ్యము పండి నది. - (అని సంతోషముగా లోపల పోవును)

(తె ర వా లు ను.)

ద్వితీయాంకము — చతుర్థ రంగము.

“గరిమిరెడ్డి అచ్చమ్మ గృహము.”

ఒక కుర్చీముందు ఒక స్త్రీలువేసి వుండును అచ్చమ్మ.

[వీరబ్రహ్మము ప్రవేశించును.]

అచ్చ :- కూరచొనుము స్వామి. (అని చేయిచూపును.)

[వీరబ్రహ్మము కూర్చొనును. - అచ్చమ్మ పాలు తెచ్చిపెట్టును]

వీ :- అమ్మా! నా కోరిక ముందు తీర్చిన, నీవిచ్చిన ఈ గోక్షీరమును తాగిగుడును. లేదేని పోవుదును.

అచ్చ :- అడుగుము స్వామి. తమరు మహనీయులు. అడుగరానిది, నా చేతగానిది. లేనిది ఎట్లడుగుదురు. త్రికాలవేదులు, దయా మయులు. సెలవిండు.

వీ :- నిన్నటి దినము ఆవుల కాపరిలేక, ఆవులు దొడ్డియందే వున్నవి గదా.

అచ్చ :- ఔను స్వామి.

వీ :- కాపరి ఎవరు దొరక లేదని చింతించుచున్నావుగద.

అచ్చ - ఔను దయామయ.

వీ :- నేను కొన్నాళ్లు గోపాలదేవునివలె గోవుల కాయవలెనను ఆశ యముతో నున్నాను. - కొంతకాలము నీ గోవుల కాయుటకు నన్నుంచుకొనెదననిన, ఈ పాలను త్రాగుదును లేదా మట్ట కనే పోయెదను.

అచ్చ :- (ఆశ్చర్యముతో) స్వామీ, తమరు ఆవుల కాయుటయా. ఎంతటి మాట. అంతటి పాపము నాకాపాదింప చేసెదరా.

వీ :- లేదు. పాపపరిహారమొనర్చి, పరమాత్ముని చేరుమార్గము చూ పెదను. నా కార్యము నెరచేర్చుకొందును. - ఏమనెదవు?

అచ్చ :- ఏమో స్వామి. తమకు తెలియనిది నాకేమి తెలియును.

దైవసమానులు. తాము నా గోవుల కాపరివైన, నాకు పాపము వచ్చునని భయమందుచున్నాను. తమకు ఆశ్రమ మేర్పరచెదను. అందుండుడు. తమకు కావలసిన పదార్థములు, సౌకర్యములు లోకువలేకుండ చేయుదును. నా మనవి ఆలకించుడు.

వీ.- అమ్మా పావని, ఆ కాలము ముందున్నది. నీ కోర్కెను నెరవేర్తును. ముందు నా కోర్కెను నెరవేర్చుము.

కం॥ అంతర్గత సన్యాసము
చింతింపక సాంతముగను స్థిరుడై నడువక
సంతంబై యఘములు శ్రీ
మంతుడై హరినిచేరు మనుజుడు తల్లి.

అమ్మా! నీవిప్పుడు అంతర్గత సన్యాసము నడుపుచుంటివి. వినుము.

ఆ॥ విధురడయ్యు నతడు విడువక గృహమును
ధర్మమార్గములను తప్పిపోక
తాను తినెడిదేదో దైవంబునకు చూపి
హరినిచేరు కడకు నరయు మమ్మా.

ధర్మము చేయుచుంటివి. దైవము నారాధించుచుంటివి. ధర్మమొరుల నడగలేదు. దైవమును మరువలేదు. యంతకన్న వేరొక మార్గము కావలయునా. నీవెవ్వరికి తాకిపడవు అందరూ నీకే తాకిపడెదరు. భగవంతుడు నిత్యము నీవిచ్చు ఆతిథ్యము కొరకై రాక తప్పలేదు. అంతటివానిని విలిచి పెట్టుచుంటివి. అంతటివాడు నీకు ఆప్తబంధువైయుండెను. ఆశ్రమములేల. శ్రమలు పడనేల.

కం॥ ఆశ్రమముల సృష్టింపక
నేత్రములకు వెరువబోక నెప్పుడు నెవనిక
నాశ్రయమడుగక శ్రీహరి
నాశ్రయముగ గోరుచుండు నతనిదె ముక్తి.

అమ్మా. గోవులకాయు కొలువుతో నా పని నెరవేర్చుకొందును.

యోచింపక సరే నచుము.

అచ్చ :- (నమస్కరించి) స్వామి. నీకు పాపమురాదు లేదు నా కోర్కెవైనే కాయంచున్నానని మనసార చెప్పుము. ఆ పాపము నన్నంటకుండ చేయుము.

వీ :- అమ్మా, నా పాపము పోవుటకై గోవుల కాయంచుంటినేగాని, నీకు పాపము రావలయునని కాదు. ఇది సత్యము - నమ్ము నా మాట.

అచ్చ :- సరే స్వామి, అట్లనే గానిమ్ము దయతో జ్ఞానోపదేశమొనర్చి, జన్మరహితమార్గము చూపెదనని వాగ్దానము చేయుము. (నమస్కరించును)

వీ :- తథాస్తు. అట్లనే కానిమ్ము. - సద్గురుని చూపమని నిత్యమూ సర్వేశ్వరుని ప్రార్థించుచున్నావుగద. ఆ సర్వేశ్వరుడే, అచ్చమ్మ అవుల గాయంచు, ఆయమకు జ్ఞానోపదేశ మొనర్పమని నన్నని పెను. దైవాజ్ఞను యిరువురము శిరసావహింతము. (అని పాలు త్రాగును.) అవలెక్కడున్నవో చూపుమమ్మా?

[అచ్చమ్మ అవుల చూప బోవును,]

(తెర వాలును.)

ద్వితీయాంకము - పంచమ రంగము.

అచ్చ :- (అలోచించుచు) వీరయ్య పరబ్రహ్మస్వరూపుడయ్య అవుల గాయుట చూడ వింతగానున్నది. ఏండ్లు గడచిపోవుచున్నవి. పండుగ, పర్వదినములలో కూడ చదివినను తప్ప మరొకటి గానడు. సాయంత్రము పాలు మోత్రము త్రాగును. ఏ ఫలవోరములు ముట్టడు. దేహము తగ్గక దినదినాభివృద్ధియగుచున్నది. తగ్గలేదు. - వారుపదేసించుమార్గము, వారుచేయు తపస్సు, వారి మహామహిమలు చూచిన చెప్పుటకు అలవిగానివి.

మానవుడేగాని, మానవత్వముదాటి దేవత్వము చేకూర్చుకొన్న దైవాంశసంభూతుడు, పుణ్యపురుషుడు, సర్వము నెరుంగగల సిద్ధ పురుషుడు, మహనీయుడు. హీతో సేవ చేయుచుకొన వలసి వచ్చినే యను చింత తప్ప మరొక్కటి లేదు.

[అనుకొనుచుండ, బ్రహ్మానందరెడ్డి అమ్మా! అవి పిలుచును. అచ్చమ్మ లోపల పోయి పిలుచుకొనివచ్చి కూర్చుండచేయును. పరికను తడిచి చూచి కూర్చున్నను]

బ్రహ్మా :- అమ్మా! ఒక్కడెవరైనా ఉన్నారా.

అచ్చ :- లేరునాయనా, ఏమి?

బ్రహ్మా :- అమ్మా, యదార్థము చెప్పుచున్నాను. విను పది దినములుగా స్వామివారు నా స్వప్నమున నా చెంతకు వచ్చి, నాయనా, నీకు కన్నులు గానవచ్చునట్లు చేసెదను. ఈ దినము నుండి పదియవదినమున నేను ఆవులతోలుకొని జలుచేరు వేళకు నీకు కన్నులు కానవచ్చును. నీవు సందర్భముగా నా శిష్యుడవయ్యెదవని చెప్పి, నిత్యము నా చెంతకువచ్చి, నా శిరమున జలము చల్లి, చేతిలో సిగ్గువేసి కన్నుల తుడుచుకొమ్మని చెప్పుచున్నాడు. ఎవరో చెప్పవద్దన్నాడు. - ఇది పదియవదినము. ఎంత పొద్దయినదమ్మా

అచ్చ - స్వామి దయామయా! నేను చెప్పుకొనలేకున్నను, నా జీవితానంతరము వీని గతేమని చింతించుచున్న, నా దిగులు తెలుసుకొని, వీనికి కండ్లివ్వదలంచితివా. కరుణామయా! నేనెన్ని జన్మలెత్తినను నీ ఋణము తీర్చుకొనలేనుస్వామి.

[బ్రహ్మానందరెడ్డి చేతుల చూచుకొనుచు, సమస్కరించుచు - గురు దేవ. గురు దేవ అనుచుండును.]

(అచ్చమ్మ కుమారుని చేతులు పట్టుకొని) నాయనా, నీ జన్మ సార్థకమైనదిరా. ఆ మహానుభావుని పలుకు రిత్తబోదురా. ఇక నీ కన్నులువచ్చినట్లే, నీ జన్మతరించినట్లే, నా కష్టము తీరినట్లే. మనసాలిటి దేవుడా మహనీయుడు.

బ్రహ్మ :- అమ్మా కొంచము కొంచముగా కానవచ్చుచున్నవే. నీవు నాకు కానవచ్చుచున్నావే. జై వీరబ్రహ్మగురూ! (అని గట్టిగా అరచును. చక్కగా కన్నులు కానవచ్చును.) అమ్మా, ఎన్ని సంవత్సరము లాయె నినుచూడక. ఆ గురుదేవుని దయతో చూడ గలిగితిని. (అని పాదములపై పడును.)

అచ్చ :- (కూర్చుని లేచి) తండీ, నీవు అంధుడవైతివే. నా తనం తరము నీకు దిక్కెవ్వరని భగవంతుని అహర్నిశము దలంచు చున్నందుకు, గురుదేవుని దిక్కుచూపి నిన్నుద్ధరించినాడు. నేనిక రేపే గతించినను దిగులు లేదు నాయనా. గురుదేవా! నీ ఋణ మెట్లు తీర్తును తండీ.

[వీరబ్రహ్మము ప్రవేశించి]

వీ :- ఏమో, తల్లి కొడుకు దీర్ఘాలోచనలో ఉన్నట్లున్నదే.

[అచ్చమ్మ, బ్రహ్మనందరెడ్డి గురుదేవా! అని పాదములమీద పడుదురు.]

అచ్చమ్మా! నేనేమీ చేయలేదు. నీ కుమారునికి దుష్కర్మ కారణమై, సత్కర్మ ప్రవేశించిది భగవానుడు కరుణించినాడు. కన్నులిచ్చినాడు. నీ దుఃఖము పోయినదిగదా.

అచ్చ :- తమ దయతో కష్టము గడచి గట్టెక్కినాను తండీ.

బ్రహ్మ :- స్వామి! నిత్యము నా స్వప్నమున మాట్లాడించి, తీర్థముతో కన్నుల తుడుచుకొమ్మని తీర్థమిచ్చుచున్న మిమ్ము, నిజమైన కన్నులతో చూడగల్గుభాగ్యము గలిగినది. అంధుడవై కటమట పడుచున్న నన్నుద్ధరించి, మానవత్వమొసంగి, సువిశాల ప్రపంచమును చూచు శక్తి నొసంగితిరి. మానవత్వము నుండి దేవత్వము చేరు జ్ఞానోదయ మొసంగితిరి. మహాత్మా, నీ ఋణ మెట్లు తీర్చుకొందును. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- కుమారా! పది దినములవరకు నీకు కన్నులు వచ్చినట్లు గ్రామ ములో యెవరికి తెలియపరచకుము. పది దినములు అవిధి

యున్నది అక్కడికి ఆరణ్యవాసము, అజ్ఞాతవాసము ఆవుల
కాపరితనము తీరిపోవును. అటుపై యిరువురము ఒకేతూరి
ప్రజలకు కన్పడెదము. జ్ఞాపకము ముగించుకొనుము. పూజకు వేళ
అయినది పా పోదము

బ్రహ్మ :- చిత్తము. (అని నమస్కరించును.)

(తెర వాలును.)

ద్వితీయాంకము - సమాప్తము.

తృతీయాంకము - ప్రథమ రంగము.

వనలకాపరి బుచ్చన్న. అచ్చమ్మ.

బుచ్చ :- అచ్చమ్మా! [అని విలుచును. - అచ్చమ్మ వచ్చును]
తిల్లి! ఒకమాట చెప్పనచ్చినాను. మీ సాధువు ఆవుల నిత్యము
తోలుకపోయి ఆ తాటిచెట్ల పెద్దగయి దగ్గర ఆవుల నిలదొలి,
ఎక్కడపోతాడో పోతాడు. ఆవులా కట్టుకదలవు. మేయబోవు.
చిరుతచల్లు, నక్కపోతులు, కొర్రలు చట్టూ తిరుగుతుంటాయి
గాని, అవల్లోకి చస్తేపోవు. దొంగనాయాళ్లు తోలుకపోదా
మని మందలోకి పోబోతే, నాయలైవాడ యేం చెప్పుదులే.
అబోతు కోడె రంకెలేత్తూ, చీత్తు, తోక నడ్డివున కెత్తుకొని
వత్తుంది దాన్నే సూసేటప్పటికి, ఓయ బో. పానాలు నిలు
వునా అట్లే పోతాయి. దొంగనాయాళ్లు పరుగో పరుగు. -
మాంచి దొంగనాయాళ్లకే అలవిగాయి దినమ్మ యింతె.

అచ్చ :- బుచ్చన్నా! మా మందలో అట్లాటి అబోతులేదే. చాలా
సాదువే.

బుచ్చ :- ఏమోతల్లి. దొంగల వసిగట్టెదో ఏమోగాని, దాన్నితల్లు
కుంటే దిగుబు పుట్తుంది. అమ్మా! ఆ సాదు ఎక్కడవుంటాడో,

ఎక్కడపోతాడో ఏమో. ఇట్లయితే ఆవులు చెడిపోవు. - ఏమో శల్లి, మీ పాలేరుగాన్ని గాబట్టి చెబుతుండాను. చూసుకో.

అచ్చ :- బుచ్చన్నా! రేపే పరీక్షించి, ఆ సాధువును పొమ్మంటాను.

బుచ్చ :- అదీమాట - సాదులు అవుల కాయాలంటే అవుతుండా. ఎంతో ఓడ్చుండా అండా గాలికి ఓర్చుకోవాల తల్లి.

అచ్చ :- బుచ్చన్నా! దొంగలకు, చిరుత పులులకు వీలుకలిగిస్తాను. - అన్నా! ఆ మహనీయుడు వచ్చి ఎంతో కాలమైనది అవులు దినదినాభివృద్ధి గావస్తున్నవి. ఒక ఆవుగాని, దూడగాని నష్టము గాలేదు. - ప్రతి సంవత్సరము అయిదారు అవులన్నా, దొంగలవల్లనో, పులులవల్లనో నష్టమగుతూనే వుండెడివి. ఆ దొంగలకు దొరుకలేదని చింతా. అయినా, నేనుచూచుకొనెదను పో.

బుచ్చ :- ఏమో శల్లి, చెప్పవలసినది చెప్పినాను. అవతల నీ ఇష్టము. (అని పోవును.)

అచ్చ :- ఈ కాలములో మిత్రులవలె, బంధువులవలె వుండి ద్రోహము చేయుచుందురన్నమాట వాస్తవము. వీడు మిత్ర ద్రోహి, దొంగ. ఆయనను వెళ్లనంపు; నాపని నేను సాగిస్తానని, సాడిలు చెప్పిపెచ్చినాడు. వీనికి నేను చేసినమేలు ఎంతోవున్నది. నాకే ద్రోహము చేయనెంచుచున్నాడు. వీని ద్రోహము, వీనినే నాశనము చేయకపోదు. - కానీ, ఆ మహనీయు డెక్కడ పోవునో చూచుట మంచిదే. రేపే పోయి చూతును. కానీ. - (పోవును.)

(తె ర తా లు ను.)

తృతీయాంకము - ద్వితీయ రంగము.

"కొండ" కొండలో గుహ; గుహముందు తాటివనము గన్పించును.

వీ :- (ప్రవేశించి) గోమాతలారా! రండి. (అని పిలుచును.)

[గోవులు వచ్చి నిలుచును. ఆబోతు గుహ ముఖద్వారమునకు ఆడ్డము నిలుచును.]

(వీరబ్రాహ్మము తాటిచెట్టును చూచి) ఓ తాళవృక్షమా! నీవే పాపముచేసి, ఈ అడవిలో తాళవృక్షమై పుట్టితివి. చెప్పుము చూతము. - నీకొక రూపము, నా క్కు సంసంగెదను చెప్పుము. (జని కమండలోదకము చల్లును)

[పండితుని రూపమునవచ్చి నిలుచుకొని]

పండి :- దయామయా! స్థావర వర్గమున వృక్షమునైయున్న నాకు మానవత్వ మొసంగి, మాట్లాడు శక్తినిచ్చి పూర్వజన్మ స్మృతి నొసంగితివి. నిశ్చయము వక్కాణించెదను. - నేను పూర్వజన్మమున సంస్కృత విద్వాంసుడను; ఉపాధ్యాయుడను. - విద్వాంసుడననుగర్వముతో అడిగినవారికి చక్కని సమాధానమియ్యక, విద్యార్థులకు చక్కగా బోధింపక, జీతములతో భార్యాపిల్లల పోషించుకొంటూ, కడుపార తిని, కంటార నిదురపోయి, పెద్ద నేను పెద్దనని గర్వించి తిరిగిన పాపమునకు, పెద్ద తాటిచెట్టువై శాఖోపశాఖలు లేక, నాయనువారు లేక, ఒరుకెట్టి కష్టముల పెట్టినను చెప్పుకొన నోరులేక, వేయేడులు అరణ్యమున పడియుండుమని బ్రహ్మ విధించెను. దయామయ! నాకు పుణ్యము లభించుటెట్లు, ఉత్తమ జన్మ వచ్చుటెట్లని మొరపెట్టుకొనగ, నీ పత్రములయందు ఏ మహనీయుడుగాని హరికథా సర్గింధముల వ్రాయునో, అప్పుడు నీకు ఉత్తమ జన్మ వచ్చునని తెల్పును. తాము నా పత్రములకోసి కాలజ్ఞానము వ్రాయుచుంటిరి. తమ హస్తస్పర్శచే నా జన్మ తరించినది. నానుండి కల్లును తీసి వామాచారులు, పాపభూయిష్టులు త్రావుచుండిరిగాని, దైవనివేదనకు పనికిరాక పోయెను. నాకు పుణ్యమెట్లు లభించును తండ్రి.

వీ :- ఉన్నది పుణ్యము. లేకపోలేదు. వామాచారులు, వామాచార

దేవతల కర్పించియే విక్రయించుచున్నారు తాగెడివారు, వారి కర్పించియే తాగిచున్నారు. ఆ వామాచారదేవతలే నీకు, ఈత చెట్టుకు పుణ్యము లభింపజేతురు. అటు చూడుము.

ఓ పెద్దమ్మా, ఓ కాశమ్మ, ఓ యల్లమ్మ, ఓ రుద్రీకాళీ! ఒకరిటు రండి. - రా. ఊరి. రా.

[వికార స్వరూపముతో, గజ్జలు కట్టుకొని, డమరుక మొకచేత పట్టుకొని వచ్చును.]

ఓ మాంకాళీ! తాటికల్లు, ఈతకల్లు, తెంకాయకల్లు తాగెదవా? కైవసునా? ఈ చెట్టును జన్మించిన వీరికి పుణ్యము గలదా?

కాళీ - ఔను. ఈ చెట్లనుండి సుర ఉత్పన్నమగుచున్నది, వామాచారులు - వామాచార అధిష్ఠాన దేవతలకు చూపి, వామాచారులు త్రావుచున్నారు. వీటి పండ్లను తినుచున్నారు. వారు చేసిన పుణ్యము ఈ చెట్లకు లభించి, పాపపరిహారమై మానవత్వము సిద్ధించును.

వీ :- విన్నావా. - ఇప్పుడు కైపులో ఉన్నావా.

కాళీ :- ఔను.

వీ :- అట్లయిన శివతాండవము కొంతసేపు చేయుము చూతము. -

[లోపల నుండి శబ్దములు పలుకును. శంఖనాదములు, ధవళ శంఖులు వినబడును. నృత్యము చేయును.]

డాం డడడాం డడడడ - డడడడ డడడాం.

(లోపల డాం. అని శబ్దము గలుగును. శివతాండవ మాడును. వాయిద్యములు మోగును.)

వీ :- ఆపుము. - [కాళీ నమస్కరించిపోవును]

కాశవృక్షమా! వింటివిగదా. ఇక పొమ్ము. - [పోవును.]

ఓ పూరిమేళ్ళలారా! ఇటు రండి. (అని పిలుచును. వచ్చును.)

మీరీ అరణ్యమున పువ్వులు పూయుచు ఎన్నాళ్లుండినను పాప పరిహారముగాదు. అడవిని పూసిన పువ్వులు, దరిద్రుని యౌవనము నిరర్థకములు మీరు పూసిన పువ్వులు దైవార్చనకు చేరవు. ఏ పుణ్యవతి శిరమునకా దాల్చదు. దరిద్రుని యౌవనము ఏ స్త్రీకి ఉపకరించదు. మీకెట్లు పుణ్యము లభించును. మీకొక శక్తినిచ్చెదను. మీరందరపోయి, గరిమిరెడ్డి అచ్చమ్మ గారి పెరిటిలో పుట్టుడు ఆయను మిమ్ముల పోషించి, మీ పవ్వలతో దైవార్చన చేయును. మీరను, ఆమెయు తరింప గలరు. పొండు. (అని కమండలోదకము చల్లును పోవుదురు.)

[తాళవృక్షము నంగును. తాటాకుల కోసుకొని, గుహ ద్వారము చెంతకుపోయి]

వృషభరాజా! గుహలో ప్రవేశింపనిమ్ము - నీడి ఒక పుణ్యమే. కర్షకుల చేతిలో పడి, సేద్యము చేయుచు కష్టమందక అలమందలో కామ కేశీలసములతో, హాయిగా కాలము నడుపుచున్నావు. నీకు అడ్డములేదు నీవెడవు?

[వృషభము యోగి రూపమున వెలువడి]

యోగి :- స్వామి, నేనొక సన్యాసిని. నిరంతరము భగవద్ధ్యానము చేయువాడను. అశ్రమ నివాసిని. కామ మాపలేక, శిష్య రూపమున నా చెంతకు వచ్చిన స్త్రీల నందరిని భోగించితిని. ఆ దోషమున అబోతునై గడ్డితిని బ్రతుకవలసి వచ్చినది. దైవ ధ్యాన పుణ్యమున ఈ కామ సౌఖ్యము దొరికినది. దయామయా! ఇకనైనా మంచిమార్గమున నడచునట్లు నన్నాశీర్వదింపుడు. (అని నమస్కరించును)

వీ :- (అశీర్వదించి) నీవిక్కడ ప్రకృతముండతగవు. వినుచూచి, అచ్చమ్మ భయపడును. వెనకకు పోయి దూరమున మండుము. (పోవును.)

[వీరబ్రాహ్మణుడు గుహయందు ప్రవేశించి, తాటాకులపై వ్రాసుచుండును. - అచ్చమ్మ వచ్చి, అవుల చూచి, గుహ సమీ

మించి వీరబ్రహ్మమును చూచి, నమస్కరించి చెంపలు వేసు
కొని, ముందుకు వచ్చి నిలచి]

అచ్చ :- విరామకాలము కొరకై, అలకాపరియై యిక్కడ కూర్చు
న్నాడు పీరు దైవసమానులు. ఇంక ఆవుల కాయనియ్యను.
ఇప్పుడు కట్టుచున్న యింటికి చట్టూ ప్రహరి కట్టించి పీకి
ఆశ్రమముగా నియమించెదను. - పాదములపై పడియైన,
ఆ పనిని నెరవేర్చుకొని, జన్మ తరింప చేసుకొనెదను. (అని
వెళ్లిపోవును.)

(తెర వాలును.)

తృతీయాంకము - తృతీయ రంగము.

“ న వా బు ఆస్థానము ”

వేళ్య నాట్యము చేయుచుండును. నవాబు హుక్తా పీల్చుచు, అచ్చా,
బౌతచ్చా. అని అనందపడుచుండును. — లోనుండి మహారాజా!
అని పిలుపు విసబడను.

నవా :- మంత్రీ సస్తువుడాడు. - నీకి చాఁయించి లోవల్లి పో.
[నాట్యకత్తె సలాంచేసి పోవును.]

మం :- సలాం, సలాం. (అని వెంగి సలాంచేయును.)

నవా :- కూసుకో.

మం :- నవాబు గారికి ఒక సిన్నమాట, ఈ వూరిలో ఒక సాదు,
అచ్చమ్మ ఇంట్లో చేరి సాలా కాలం అయింది అంట. అచ్చమ్మ
కొడుక్కి కండ్లు పోయినట్లయ్యే తెప్పి యించి, సూపు ఇచ్చి
నాడంట. యిందువల్ల అంత ఫకీర్ వుండాడు అంటే మమ్మ
యట్ల వుండాది. - వైకి మంటల్ మంటల్ వేస్తువుడాది.
మమ్మ యిక్కడికి పిల్చి, సాధు కథ - తేల్చి యేయాలి.
కొడుక్కి వైకి పోతే - మమ్మ కింద్రి పోతాయ్ సూసి
మూసి, విడవ్వు కూడ్డు.

నవా :- మన్మా, ఏమి సేయాల్ అంటావు.

మం :- ఇక్కడ్కి పిల్చి, ఏదో వక్తి పరీచా పెడ్డామ్. - పరీచా బల్ మయిందిగా వుండాల్సి వుంది. - వక్తి నాకి బుద్ధి వచ్చియింది.

నవా :- ఏమి అది, నెబు సూస్సాం.

మం :- ఇందువులు దేవుడని మొక్కే గరడ సంబా తెప్పించి. - నీళ్లు పోసి, దాన్ని వత్తి పెట్టి, - దీన్ని ముట్టియించమంటే సాదు బగిసి తెల్సిపోదు. - అంతే.

నవా :- అచ్చా అచ్చా, బొవుత్ అచ్చా. ఏమి తెల్వి, ఏమి తెల్వి. తెల్లి అంటే నీది తెల్వి. (అని నవ్వుతూ యేబు పూపును.)

మం :- అరే, జవాన్ బుడ్డేఖా! (అని పిల్చును జవాన్ సలాములు కొట్టుకొంటూ వచ్చును.) - అరే నువ్వు పొయ్యి, గర్విరెడ్డి అచ్చమ్మ కాడవుండే సాదుకి సూసి, - నీకి నవాబు గారు పిల్చక రమ్మని సెప్పినాడు అని సెప్పి, పిల్చకరారా పోరా.

జవా :- సలాం సలాం. చిత్తం చిత్తం. (అని వెనుకకు పోవును.)

(తె ర వా లు ను.)

తృతీయాంకము - చతుర్థ రంగము.

“ అచ్చమ్మ యిల్లు ”

వీరబ్రాహ్మము, బ్రాహ్మనందరెడ్డి, అచ్చమ్మ కూరుచొనివుందురు.

వీ :- అమ్మా! నీ దొడ్డి ఆవరణములో ఇప్పటికి ఏ చెట్టు లేదుగదా. అచ్చట నీళ్లు చల్లమని చెప్పి, ఏ చెట్టు మొలచినను, పాదులు చేసి నీళ్లు పోయుచుండుము. ఆ స్థలమంతయు పూల చెట్లు మొలచి, పెరిగి పూలు పూయును. నిత్యము ఆ షభ్యులతో దైవార్చన చేయుచుండుము. దానితో నీజన్మ తరించును.

అచ్చ:- స్వామి! చెట్లను పెంచి, పూలనుకోసి, దేవుడని పటములకు పెట్టినంతనే ముక్తికి పోయెదరా. తెలియక చేయుచున్నారని కొందరందురు. దేవుడు మనలోనే వున్నాడని కొందరందురు. ఏది యెంతవట్టుకో నాకు బోధపడుటలేదు.

వీ:- అమ్మా! దేవుడున్నాడను నమ్మకముతో పటమునో, విగ్రహమునో పెట్టి, దీపము మట్టించి, తాను వేసి పెంచిన చెట్లనుండి పువ్వులనో, తులసినో కోసి, దేవునికిపెట్టి, ఏదో వారి కున్నది బెల్లమో, చక్కెరలో, పాలో, పండో కొంచములో కొంచమైనా పెట్టి, నమస్కరించి - స్వామి, నిన్ను నమ్ము కొన్న నీ బిడ్డలము. మమ్మొక కంట చూచుచుండుమని చెప్పు కొను పుణ్యాంగనలకు, పుణ్య పురుషులకు మరు జన్మమున సకలము వనకూడును సర్వ సంపదలు గలుగును. దైవసేవ ఏవిధమున చేసినవారికైనను లభ్యపడనిదేదీలేదు. నమ్మి ఆచరణలో నుంచుకొమ్ము.

ఆ|| ఉన్నదన్నవారి కున్నది సర్వంబు

లేదటన్నవారి కేదిలేదు

నమ్మకున్న సొమ్ము, నమ్మకుండిన దుమ్ము
వేదవాక్యమిదియె వెతకిచూడ.

(అంతలో జవాను వచ్చి, సలాముచేసి)

జ:- మాదీ నవాబు మీకి రమ్మన్ చెప్పినాడు. నాకి వెంటన్ పిల్చక రమ్మన్నేడు. సలాం.

వీ:- అమ్మా! నీ కుమారునికి కన్నులు వచ్చినది ఊరందరికి తెలిసినది. అది విని నవాబుగారు నన్ను పరీక్షించి పరీక్షలో ఓడిపోయిన అవమానముచేసి సాగనంప తలచినాడు. పోయివచ్చెదను.

అచ్చ:- వారికి కండ్లు పోవుటకో కాళ్లు పోవుటకో వచ్చినది. అగ్గిని ముట్టిన పూరకుండునా. బొబ్బలు పోవును. - స్వామి! మతోన్మాదులు మహమ్మదీయులు. అందులో ధన మదాంధులు. దైవస్థానము గలవారు.

పి :- భయము లేదు. త్రిభువనముల నాలించు త్రిమూర్తులు కుడి భుజమునందే వున్నారు. - (పోవును.)

(తెర వాలును.)

తృతీయాంకము - పంచమ రంగము.

“ న వా బు అస్థానము ”

వీరబ్రహ్మము ప్రవేశించును. - హుక్తా పీల్చుచున్న నవాబు కూచూ కోండి అని కుర్చీ చూపును. బ్రహ్మము కూర్చుండును. - గరుడ స్తంభములో నీళ్లుపోసి వత్తివేసియుందురు. - మంత్రి కడుపు కదిలించలేక కదిలించుచు -

సాదు సామి! మాదీ కోర్కె తీరిచి నవాబుగారు యిచ్చు బహుమతి తీసుకోవాలనని నీకీ సలాం సేస్తు వుండాము.

పి :- మంత్రిగారు! మీరు కోరెడి కోరిక ముందే నాకుతెలియును. మా గృహములలో నూనెవేసి దీపము వెలిగించెదరు నవాబు గారి గృహములో, మంత్రిల యిండ్లలో నీళ్లుపోసి దీపముల వెలిగించు ఆచారమున్నదని తెలుసుకొనివున్నాను. - ఔను, యే యిండ్లలో యే మర్యాదగలదో అదేరీతిగా వర్తించవలయును. మీ కోర్కెప్రకారమే వెలిగింతును. ఈ మంచినిక్క దీపము వెలుతురు చూచువారు మహనీయులుగా నుండవలయును. అన్నిమతముల నొకటిగాచూచు బుద్ధి వుండవలయును. సర్వజీవులయందు భూతదయ గలిగివారుగా నుండవలయును. లేకున్న కండ్లపోవుట నిశ్చయము. ముట్టించునున్న ముట్టించెదను ఏమండీ మంత్రిగారు! ముట్టించమందురా. పోయిన కండ్లను మళ్ళీ కావలయుననిన వచ్చుట కష్టము. ఏమందురు.

మం :- ముట్టియించు. దాన్తి తగిలీయించు. సాదు! ముట్టియించక నే యిన్ని పల్కుల్ పల్కితే ఫలం యేమివుంది కానీ. (భయం అభినయించి) అల్లా వుండాడు. కానీ, తగిలిపిచ్చు. ఔటపడ్డావ్.

వీ :- మంత్రిగారు! అల్లాను జాగ తలచుకో.

(మంత్రి) చేతులు రొమ్ముపై పెట్టుకొని, అల్లాను తలచుకొను చుండును. - వీరబ్రహ్మము లేచిపోయి దీపము మట్టించును. ఆ వెలుతురు చూచినతోడనే నవాబుకు, మంత్రికి కన్నులు కానరాకుండ పోవును)

నవా :- అరే మంత్రి నాకీ కండ్లు రెండు కానరావురా సాదు సామి అసశారం నేయమనిసెప్పి, గాడ్డెక్ సేసితివిగదురా. అరే, అల్లా అల్లా అరే మంత్రి. నీకీ గడ్డికేనే గాడ్డె బుద్ధి గదురా. - నీకీ కండ్లు వుండాయ్.

మం :- నాకీ కండ్లు పోయినాయి. బుద్ధి కింద్కీ దిగిపోయింది

నవా :- నీకీ కండ్లు, కండ్లు రెండు పోవాలెరా. నీకీ నాళ్ళై కోయాల. కడ్డు చెక్కియించాలా. నాకీ సెప్పి ఎంతపని చేయించితివిరా కొడ్కు. కండ్లు రానీ చెప్త. సెప్పలోకి తినిపిస్తా
సాదు సామి! నీది అల్లాకు సమానం. ఏదో గడ్డితిని సేసినాము. కండ్లు తెప్పించు. కాల్లు పడ్డామ్ సలాం జేస్సాం అల్లా సామి

వీ :- అదియుండిన జుట్టు పట్టుకొని వుందురు అందలేదు కాబట్టి కాళ్లు పట్టుకొన సిద్ధముగా నున్నారు మంత్రిగారు! మంచి నీళ్ళ దీపము లోగల మహత్తు తెలిసినదా.

మం :- పాదు సామి! తినరాంది తినేన్నె - దయదబ్బు. కడ్డునిండా పిల్లల్కి వుండార్. నాకీ గుడ్డిదైతే సచ్చిపోతాయ్. - సలాం సలాం

వీ :- నవాబు, హిందూ ముసల్మానులను భేదములేక చూచెదనని వకటి, హిందూదేవాలయముల పడగొట్టి కోటగోడలకు ఉప యోగించనని మరొకటి, పాదువుల సన్మానుల బ్రాహ్మణుల బాధించనని ఇంకొకటి, ప్రమాణముచేసిన కన్నులు వచ్చును. క్షమాటివి చేసిన తప్పుక మళ్ళీ కండు పోవును. ఏమనెదవు.

నవా :- కన్నుల్ తెప్పించు, సెబతాన్.

వీ :- అట్లయిన నేను పోయెదను. జేయ్ భగవాన్.

నవా :- సామి సామి, వద్దు వద్దు. అల్లాతోడు. - అట్లనే సేస్తావా.
యొన్ని మాబల్ బుట్టులోకి పంపావా. (అని సలాం మీద సలాం చేయును.)

వీ :- (కమండలోదకము చల్లును. కన్నులు వచ్చును.)

నవా :- సలాం సలాం. అల్లాకు నీకీ భేదంలేదు. మడ్డివాని గడ్డితినే కూతల్ యిని సేసినాను. యింక సేయవా.

అరే కొడ్కు, నీకీ యింక కండ్లు నండ్లు రాలేదు. అరే జవాన్! వీన్ని నాల్కకోసి, కడ్చునెక్కి, కారంపొడ్కి సల్లు. పో. బుద్ధిలేని ముండాకొడ్చు, మల్లా మల్లా సాడీల్ని సెబతాడ్. పో.

[జవానువచ్చి పట్టుకొనును. మంత్రి కోబీలో డబ్బుతీసి నవాబుకు కానరాకుండ జవాన్ చేతిలో పెట్టును. గట్టిగా లాగకుండా చేయిపట్టుకొని, రా. రమ్మంటూ వుండును.]

మం :- నవాబుగార్కి సలాముల్ సలాముల్. బుద్ధి కుడిరింది. వద్దు వద్దు. మీది కాల్లకాడ మాకీ వుంటాది. సాదు సామి, ఇంగ సేయవా. మాకీ దయాసూడు. కడ్చునిండ్చూ పిల్లలుండాయ్.

వీ :- మంత్రి! నవాబు దగ్గర సాడీలు చెప్పి, హిందువుల బాధించుచున్నావు. గ్రామమంతా తల్లిలేని పిల్లలవలె తల్లడిల్లుచున్నారు. అట్ల చేయినని ప్రమాణము చేసెదవా?

మం :- అల్లా తోడు. పిల్లల్ని తోడు. ఇంక అట్లనేయవా. సామి దయా సూడు. - పిల్లల్ని చూడకుంటే వుండలేవా. అరే అల్లా.

వీ :- అట్లయిన గోవిందో హరి అని అయిదుమార్లనుము. కండ్లు వచ్చును.

మం :- అల్లా అల్లా అని పదిమార్లు సెప్తా.

వీ :- అల్లా అన్నను గోవిండా యన్నను ఒకటే. భాషవేరు, దైవమొకడే. మతములువేరు, మనుషులొకటే. కులములువేరు, మానవులొకటే. చేయుచున్న వృత్తులలో ఉత్తమ, మధ్యమ, అధమ, అధమాధమములవల్ల కులతత్వమేనాడో ఏర్పడినది. మతములు మతకర్తల భావ విభేదములవల్ల కలిగినవి. ఒక మతమంతరించి, మరొక మతము కాలానుగుణ్యముగ వచ్చుచునే వున్నది. ఒకరి రాజ్యమంతరించి, మరొకరి రాజ్యము వచ్చుచునే ఉన్నది. వారివారి మనస్సుకు నచ్చిన మతముల మానవులు వుచ్చుకొనుచునే వున్నారు. - మతద్వేషముల పెంచుకొని మానవుల హింసించుచు, పాపముగట్టుకొని, పశు, పక్షి, క్రిమి కీటకాదులలో జన్మించుచునే వున్నారు. అన్ని మతములకు దేవుడొక్కడే. ఏ పేరున పిలిచినను పలుకును. మతిపిచ్చి వదలి పిలువము.

మం :- పిల్వామఃటాప్ - నవాబుగారు, ఇందూ దేవనీక్కి. (అని యేడ్చును.)

నవా :- అరే, పిల్వారా. - నెప్పినండ్లు, సేసినండ్లు అనారా ఆను.

మం :- ఏమని. (యేడ్చును.)

వీ :- గోవిందో హరి అని ఆను.

మం :- నీవుగాదు. (నవాబు అనవలెనని చేతచూపుచు.)

వీ :- చచ్చినపుడు కూడా గోవిందా అనకూడదని వీరి మతము. మతద్వేషముతో మసియైపోయెదరు.

నవా :- గోవిందో హరి - అనారా.

మం :- గోవిందోహరి (ముందుకు నడచి) గోవిందో హరి, (కన్నులు తడిచి చూచుకొని) మస్తల్ మస్తల్ గా వుండాయ్. గోవిందో హరి. దగ్గరే దగ్గరే కానవస్సాయ్. గోవిందోహరి. బట్టబయల్ బట్టబయల్ అంతా. కింద్రి మింద్రి బట్టతీసి సూసినట్లయింది.

ఎంత జాగ్రత్తంది. సలాం సలాం. సామికి సలాం. నవాబుకి సలాం.

వీ :- మంత్రీగారు! మంచిసీళ్ళ దీపము ఏమిచేసినది తెలిసినదా. - ఇట్లెన్నటికీ నేయకుము.

మం :- గంగకపల్లెది గాడుపట్టి హలాయించింది. ముచ్చడెబ్బల్ తిని బుద్ధి వచ్చియింది. యింక ఆట్లనేయక. సలాం సలాం.

నవా :- అరే మంత్రీ! మల్లీ గడ్డితినకుండా సామీకి కానికల్ సలా మల్ సేసి యిచ్చి, కల్లీలో కూసోపెట్టి, మెరువన్నీ చేసి, యిడిసీపెట్టి రారా. మల్ల తప్పదం సేసినావా నీకి కడ్డుకీ కోయిస్సాం. సలాం సామి, పోయిరా. యెన్నట్కీ యీని కూతల్ యిని సోమల్ కి అపకారం సేయం, సలాం. - మాకి ఉపదేశం యిచ్చి దయ దల్చు.

వీ :- ఈ రాత్రికే నీకుపదేశమిచ్చెదను. నాకొరకై వేదియుండుము.

నవా :- నిత్యం నిత్యం. (అని వంగి సలాంచేయును.)
(మంత్రీని చూచి) అరే గోవిందాకి నెబుకుంటాపోరా.

మం :- కడుపు అల్లాడెట్లు గోవిందో హరి అంటూ పోవును.)
(తెర వాలును.)

తృతీయాంకము - సమాప్తము.

చతుర్థాంకము - ప్రథమ రంగము.

“గరిమిరెడ్డి అచ్చమ్మ గృహము.”

అచ్చమ్మ, బ్రహ్మానందరెడ్డి, వీరబ్రహ్మముగారు ప్రవేశింతురు.

అచ్చ :- స్వామి! మిమ్ముచూడక, మీ పలుకులు వినక ఎట్లుండగలము. దయామయా! తమదయతో సందేహనివర్తియై, క్రమబద్ధమై బుద్ధి కుదిరెను. ధన్యులమైతిమి. నా కుమారుడు చచ్చినవాడు

బ్రతికినట్టాయెను. మీ ఋణమెట్లు తీర్చుకొనగలము. తమ దరిశనభాగ్యమెప్పుడు?

వీ :- అమ్మా! నేనొచ్చిన కార్యమైపోయినది నా నివాసస్థలము రమ్మనుచున్నది. ఈ స్థలము పొమ్మనుచున్నది. నిద్ర, నీళ్ళ ఋణము ఎచ్చట ఎంతకాలమో అంతే వుండనిచ్చును తల్లీ! నేను చేయవలసిన కార్యములు మెండుగా మిన్నవి. చేయక తప్పదు. నా నివాసస్థలము కొలది కాలముననే తెలియును అక్కడికి రండు. పోయివత్తుచు.

[అచ్చమ్మ, బ్రహ్మానందరెడ్డి నమస్కరింతురు.]

వీ :- మోక్షఫల పొందెదను. (అని పోవును.)

[అచ్చమ్మ, బ్రహ్మానందరెడ్డి "స్వామి!" అని దుఃఖింతురు.]

(తె ర వాలును.)

చతుర్థాంకము — ద్వితీయ రంగము.

“అచారి శివకోటయ్య గృహము.”

సాధువు :- మాతా భిక్షాందేహి. (శంఖు పట్టును.)

[గోవిందమ్మ తట్టితో భిక్ష తెచ్చును]

సాధు :- కన్యకామణి! నీ పుణ్యముపండినది. నిత్యము నీ స్వప్నమున గానపచ్చు సిద్ధపురుషుడు రాతికి నీ చెంతచేరును.

[అను నప్పటికి కోటయ్య, శివమ్మ వత్తురు.]

శివ :- ఎవరయ్యా ఆయన. ఏవిధంగా వస్తాను? ఎందుకు?

సాధు :- నీ బిడ్డను పెండ్లాడుటకు. అమ్మా! నీ బిడ్డ మహా పుణ్యురాలు. ఆ జగన్మాత వరపుత్రిక. కాబోవు అల్లుడు సిద్ధపురుషుడు. ప్రసిద్ధ పురుషుడు. వారి అనుగ్రహమున మీ కార్యాభర్తలుకూడ తరింపగలరు.

కోట :- కాదయ్యా. కలలుగంటావా, కలవరపోతావా. విపరీతముగా చెప్పుచున్నావే.

సాధు :- లేదు నాయనా. నీ పుత్రికనే ఆడుగుము. నిత్యము వారు దరిశనమిచ్చుచున్నారో లేదో ఆడుగుము. - వారి ఆలింగన సౌఖ్యము పొందుచున్నదో లేదో ఆడుగుము. - ఎప్పుడు ప్రాద్దు గ్రుంకునా, ఎప్పుడు వారివడిలో వ్రాలుదునా అను కామా తురత్వమున్నదోలేదో అడుగుము. ఆమ్మాయి సిగ్గు పడకుము, నాయట్టి వృద్ధసాధువులకు అన్నపూర్ణవై బిక్షనొసంగి, ఊద్యాధ దీర్చి, మా యాశీస్సుల పొందుము. ఆ సిద్ధపురుషునికి ఇల్లా లివై, మదనతాపమార్చి, సుఖత్ర పుత్రికల గని, జగద్విఖ్యాతి గడించి, అచంద్రార్చముగ గోవిందమ్మ యను నామధేయము నీల్చుకొని, వారి అనుగ్రహము సంపాదించుకొనుము. ఆ జగన్మాత మాయా ప్రహరమును గల్పించి, సకల జీవులకు మాతయై పోషించుచున్నది. కళత్రరూపమై వురషుని సురత సుఖాంబోధి తరంగములలో నుయ్యలలూపుచున్నది పుత్రికా రూపమై కన్యాదానఫలము నొసంగుచున్నది. ఆ జగజ్జనని మాయను యోగులు, భోగులు, విరాగులు, త్యాగులు, ఊగులు దాటుటకు కష్టమని, కుటుంబాశ్రమమందే నిలువదలచినారు. కుటుంబాశ్రమమునకు తనకు తగిన యిల్లాలివని నిన్ను వారు వివాహమాడ నిశ్చయించుకున్నారు. కన్యకాశిరోమణి! ఈ రాత్రికే కల్యాణము, ఈ రాత్రికే గర్భాదానము. (గోవిందమ్మ చిరునగవుతో తల వంచుకొనును) కన్యకామణి! సిగ్గు పడకుము. శుభ ముమూర్తమీనాడే, నీ రొట్టెవిరిగి నేతిలో పడినది. రేపే ఈ గ్రామమున వారు ప్రవేశించి నీకు దరిశన మొసంగుదురు. నీ పుణ్యము పండినది. బిక్ష వేయుము. (ఆని పాత్రపట్టును. గోవిందమ్మ బిక్షవేయును.) కల్యాణ ప్రాప్తిరస్తు.

కోట :- కాదయ్యా! సాదుగాళ్లకు, సన్యాసుల కివ్వడానికి చేతగాని వాడననుకున్నావా. మహాపురషునిలాగా చెప్పుచున్నావే.

వాడెంతటివాడో చూస్తాను. వాని మాయలు, మంత్రాలు
ఇక్కడ సాగవు. నేను అంతటివాడనే.

సాధు :- ఆయ్యా ఆచారీగారు! వారి మహాసుహిమ చూచిన గాని
తెలియదు. విను. -

సీ॥ గట్టు బంగారంబు మట్టిగా చేయును
మట్టిని బంగారు గట్టుచేయు,
మోక్షిడుల బ్రీతికించి పువ్వుల పూయించు
మతిహీను దీవించి మాన్యుచేయు,
రాతిబొమ్మలతోడ రాగాలు పాడించు
పశువుల బిల్వి తాకుశలమడుగు,
కోపానలంబున కొండల మసీచేయు
కమలిచ్చి అంధుల కరుణజూచు.

తే॥ అట్టి మహనీయమూర్తి నీకల్లుడైన
మిన్ను మట్టవెఁ పుత్రిక వన్నెగనదె
పుణ్యపురుషుండు నీకన్న భువీనిగలదె
వెనుకముందును చూడక పెండ్లినడుపు.

అయ్యా! నీయట్టివాడు పదివేపురేకమైనను, కాగల కార్యము
కాకమానదు. బ్రహ్మ వ్రాతను కాదనుటకు - నీ తరమా,
నా తరమా. (అని పోవును.)

కోట :- కానీ చూతము. పో (అని మీసము దిద్దును.)

శివ :- ఇదేమమ్మా, వింతగా నున్నదే. ఇది నిజమే ననెదవా?

గోవి :- (సిగ్గుతో) ఔను. వారు, వారము దినములుగా నిత్యము
వా చెంతకువచ్చి, నన్ను వివాహమాడెదనని. పుణ్యమార్గము
చూపెదనని, ఈ రాత్రికే మంగళసూత్రము ఆ త్రిదేవుల
యదుట కట్టెదనని నా స్వప్నమున చెప్పుచున్నది నిజమే ముం
దెట్లు జరుగునో తెలియదు. వారే నాకు భర్త. వారినికాదని
అన్యుల వివాహమాడను. దైవసాక్షిగా వారే నా భర్త.

కోట :- ఏమే, కూతురికి ముదిరింది. ఆ మాయదారి సన్యాసి నా
యాలు స్వప్నములో గన్పడడము, మద్దులు ముచ్చట్లు నడు
పడము, అమ్మాయి సావిత్రిలాగ వసించడము, ఈ మసతి
సాదుగాడు ముందుగా వచ్చి చెప్పడము, ఆ దివ్యపురుషుడు
రేపు యిక్కడికే దిగడము అరెరే, బాగుంది బాగుంది.

ఏమే, నాకు మంత్రాలువస్తాయి అనుకో. ద్రష్టి తగిలిన
దంటే సాంబాణి మంత్రించిస్తా. దయ్యాలు, పిశాచాలు
పట్టినాయంటే రతేసి మంత్రిస్తా. పోతే పోయినట్లు, పోకుంటే
పోనట్లు. ఆ దయ్యాలు దొంగవే. ఈ మంత్రము అంతేననుకో.
దాటు వచ్చిందంటే ముగ్గేసి దాటిస్తా. పీడ వచ్చిందంటే ఆ
చెట్టుకు ఈ చెట్టుకు తిరగమంట గాని, కలలోవచ్చి కడుపుచేసే
నాయాళ్లకు యంత్రాలు, మంత్రాలు మా నాన్న చెప్పలేదు.
నేను వేయలేదు. ఒకప్పుడు ఒకాయమను మోహిని గాలి
తొక్కుతుండేది. ఆయమ మొగుణ్ణి పట్టుకొని యేడుస్తు కలలో
నన్ను మోహిని గాలి తొక్కుతూవుంది. తప్పక కడుపగుతాను.
ఆ పాడుదయ్యం తొక్కకుండ నన్నెట్లయినా కాపాడుకొమ్మని
మొగుని కాళ్ళమీద పడి యేడ్చేది. అతగాడు నాతో చెప్పి,
యంత్రమేయమన్నాడు. వీరభద్ర యంత్రం వేసినానుగాని,
కడుపయ్యేది మాత్రము తప్పలేదు. - మళ్ళీ దయ్యం కథ
తైట పడింది. అట్ల కలలో కడుపుచేసి పోతే, గతేమే. నా
మంత్రాలు సాగేటట్లులేదే. - భేతాళుడు పట్టినట్లు ఈ సాదు
గాడు పట్టెనే. ఏం చేసేది.

ఏమే, రూపం పాపమన్నారు. కచకుచముల బిట్టు
బాగావుండి, ముఖంలో కొంచెం చంద్రకళవుంటే, ఎగజూచే
నాయాళ్లు, దిగజూచే నాయాళ్లు నందులేదు. సందేల. ద్రిష్టి
తీసివేయవలసిందే. ననుము సొట్ట, కాళ్లు సొట్ట, మూతి సొట్ట
వుంటే నాయాళ్లు చూడరుతెమ్మనుకుంటే, అంతకంటే సొట్ట
నాయాళ్లు వుంటారు. ఈమె అవరూపవళియై మంచి బుద్ధి

వన్నందుకు సాదుగాడు ఓట్టి సాధిసా వున్నాడే. అయ్యో రామ రామ.

గోవి :- నాన్నా! చింతచేయవద్దు. నా మాట వాస్తవము. వారు సిద్ధ పురుషులు. వారిని సామాన్యులుగా భావింపకుము. నీ వియ్యక్త తప్పదు. నేను చేసుకొనక తప్పదు. దైవేచ్ఛయని పూరకుండుము. కాగల కార్యము కాక మానదు.

కోట :- ఏమే, కూతుర్ని బుద్ధి మార్చేసినాడు మంచి మంత్రాల మారిగాడుగా వున్నాడు. ఈ రాత్రి బాగ మేలుకొనివుండి, వాని దొక్కచీల్చివేయాలి. ఆ వాకిటికాడ నీవుండు. నేనీ వాకిట దగ్గరవుంటా. ఎట్లు వస్తాడో చూస్తాము. నేను వెతకి వెతకి మంచిపిల్లవాణ్ణి తెచ్చి చూస్తువురా అమ్మా అంటే వీడు మాయింటాయనకాదని మూలన కూర్చుంటుంది ఇప్పుడీ సన్యాసి గాణ్ణి వరించిందంట. చూస్తాము ఎట్లాస్తాడో కానీ పా. పొద్దుగూకనీ

శివ :- ఏనుమ్మా సన్యాసి అంటున్నారే - నిన్ను, నీ పిల్లల పోషింప గలడా. ఎక్కడి మాట. బాగా ఆలోచించుకొనుము

గోవి :- అమ్మా, దైవసమానులు వారు నన్ను పోషింపలేరా. వారి దివ్యశక్తి తెలియకనుచున్నారు. ముందు మీకే తెలియగలదు.

కోట :- తెలుస్తుంది తెలుస్తుంది. రాత్రికి బాగాతెలుస్తుంది. - రావే లోపలికి. (పోవుదురు.)

(తె ర వా లు ను.)

చతుర్థాంకము - తృతీయ రంగము.

“కోటయ్యాచారి గృహము.”

గోవిందమ్మ మంచముపై పరుండియుండును. కోటయ్యాచారి ఒక కట్టై తీసుకొని అటూ యిటూ తిరుగుతూ -

కోట :- ఏమె, ఆ వాకిటిదగ్గర జాగ్రత్తగవుండు. ఈ వాకిలి బాగా బిగించినానులే. ఎట్లాస్తాడో, ఎట్లు పెండ్లి ఆవుతుందో చూస్తాను. నిద్రపోయేవు భద్రము. ఆ అక్షింతల తట్ట యిట్లు పట్టుకరా. (అని పుస్తకము తిరగ తిప్పివూ వుండును. - శివమ్మ తట్ట తెచ్చును. - శివమ్మను చూచి ఆచారి) దానికి మంత్రం దీనికి మంత్రం. దానికి యంత్రం దీనికి యంత్రం అని అన్నిటకు వుండిగాని, స్వప్నాల్లో కనవచ్చే సన్నాసి నా యాళ్ళకు మంత్రం అనిగాని, యంత్రం అనిగాని లేదు. - అక్షింతలు ఇటులే. (అవి తీసుకొని, మంచమునకు తూర్పునండి) కం కం కం వీరభద్రాయ పార్శ్వదిశ దిగ్బంధయామి. గం గం గం రౌద్రరూపాయ ఆగ్నేయదిశ దిగ్బంధయామి. చం చం చం జావలబలపరాక్రమాయ దక్షిణ్యాం దిగ్బంధయామి. జం జం జం రుక్మాత్మజాయ వైశ్యాం దిగ్బంధయామి. (పశ్చిమము, వాయువ్యమున, ఉత్తరమున, ఈశాన్యమున ఎనిమిది దిశల అక్షింతలువేసి - నిదానించి) ప్రైనుంచి రాకూడద. క్రింది నుంచి రాకూడద. ఆక్తడ చేయవలసినదే. పం పం పం ప్రళయ కాల రుద్రస్వరూపాయ అంతరిక్షం దిగ్బంధయామి భం మం యం రం లం వం శషసహ భూమ్యాం దిగ్బంధయామి జార చోర పిశాచ యక్ష రాక్షసుల రానీయకుండ, చేరకుండ కా పాడు స్వామి. అర రే, సాధువుల సన్యాసుల చెప్పక పోయి తినే - సాధువులు సన్యాసులు ఇక్కడచేరకుండ ఇక్కడరాకుండ చూడు స్వామి. . వాళ్ళతోనే ఇప్పుడొచ్చివుండేది. (అని కూర్చో నును. అవలించును) ఓసి నీ తలగాల నిద్ర తోను కొస్తావే. ఈ ప్రొద్దుటిది, రేపటిది గేపే చూసుకొందువు పో. ఈనాడు కుదరదు పో. పొమ్మంటే పోవాల. రమ్మంటే రావాల. శై వీరభద్రా. (అని నోరు తెరచుకొని గురకపెట్టును.)

గోవి :- జగన్మాతలారా! ప్రణామములు. మీ పుత్రికరీతి నన్ను కాపాడుదు.

కోట :- (ఉలిక్కిపడి లేచి, విని) జగన్మాతలారా! వాళ్లుకూడా వచ్చి నారా. ఎక్కడ గానమే. అంతా అవుతావున్నట్లే వున్నది. విందువురా. (తల్లి వచ్చి వినుచు.)

గోవి :- అబ్బా! ఈ మేళతాళములు, ఈ వైభవము మానవాతీతమైనది. ఇది ఇంద్రోకమా, ఆ నృత్యాంగన రంభయా. ఏమి నృత్యము. ఏమి రూపము.

[అచారి - వినమని భార్యకు సైగ చేయును.]

స్వామీ! తెల్లవారి నాకు మీరు దరికనమిచ్చి. నేను మీ భార్యనని నిరూపించుకొనకుండిన ఈ తాళి యేమగునో, నేనేమగుదునో గమనించుడు. - వచ్చెదరా, తమ ప్రభావముతో నా తల్లిదండ్రుల వప్పించి తమ ధర్మపత్నిగా అగ్నిసాక్షిగా స్వీకరించెదరా.

కోట :- ఏమే, తాళికూడ కట్టినట్లే వున్నదే. మాయదారినాయాలు మటుమాయం చేసినాడే. కానీ.

గోవి :- స్వామీ! నిన్నువిడచి ఆరక్షణము త్రుతుకలేను. విడచిపోయెదరా. తెల్లవారుజేళ ఆయినదా.

కోట :- ఏమే, అన్నిపనులు అయినట్లే అయింది. ఆ సాదుగాని మాట నిజంగానే వున్నదే. కొంచము అట్లచూడు.

శివ :- (గోవిందమ్మ కప్పుకొనివున్న కాళ్లపై దుప్పటి తీసి చూచి) పసుపు పూసినారండీ. (కప్పుకున్నగుడ్డను తీసిచూచి) అయ్యో అయ్యో, చూడండి బుగ్గలపై మసిబొట్లు. సర్వాభరణాలు. అయ్యో, తాళికూడ కట్టినాడండీ. చేతికంకణము విప్పలేదండీ. పూలహారము మెడలో వున్నదండీ. ఉదయము ఆ సాదు చెప్పినది నిజమేనండీ ఆయనెంతటివాడో యేమో. ఆయన ధనికుడు గాకున్న ఇన్ని ఆభరణాలెట్లు పెట్టగలరండీ.

కోట :- (ఇట్లు, అట్లు పరికించి చూచి) అమ్మాయి కలవరించినది చూస్తే

రెండు ముహూర్తాలు వకేసారి అయినట్లే. ఎంతపని చేసినాడు నాయాలు. అష్టదిగ్బంధన అరిస్తచ్చింది. లేవు అడుగుదాము.

శివ :- అమ్మా గోవిందా, లే. (అని తట్టును.)

గోవి :- (లేచి, తనను తాను చూచుకొని సిగ్గుపడును.)

శివ :- ఏమమ్మా జరిగినదంతా నిజమేనా?

గోవి :- ఔనమ్మా. కండ్లార చూచుచున్నారగుద. మీ అల్లుడు మహా నీయుడు, సిద్ధపురుషుడు, భగవత్స్వరూఢుడు. నా భాగ్యము మీ భాగ్యము పండినట్లే. [అచారి భార్యకు పైగచేయును.]

శివ :- అమ్మా, ఇంకా జరుగవలసినవి జరిగినవా. నిజము చెప్పుము.

గోవి :- (సిగ్గుపడును)

శివ - సిగ్గుపడకమ్మా. తల్లితో చెప్పటకు సిగ్గా. చెప్పు తల్లీ.

గోవి :- ఔను. నా పెండ్లి వైభవము చెప్పటకు అలవిగాదు. అప్ప రసలే నృత్యముచేయుచుండిరి. ఆ జగదారాద్యులగు త్రిమూ ర్తులు, త్రిదేవులు మమ్మాశీర్వాదించిరి సర్వకార్యములు దేవాం గనలే నడుపుచుండిరి - ఆ శయనమందిరాలంకారము మానవ లోకమున వుండదమ్మా. (సిగ్గు నభినయించును.) వారు తెల్ల వారి మనపూరికి వచ్చెదనన్నారు. మీరుపోయి పిలుచుకరండి అమ్మా.

కోట :- ఏమే, కలలోనే కడుచేసి లోకులతో మానం తీయించేటట్లు న్నాడు. దీనికెక్కడ దాపురించెనే యీ భూతం.

గోవి :- నాన్నా! అట్లనకు. వారు దివ్యపురుషులు. వారు నాకు భర్తయై, మీకు అల్లుడగుటకన్నా వేరొక పుణ్యములేదు.

కోట :- నీది పుణ్యమేనా?

గోవి :- పుణ్యములో పుణ్యము.

కోట :- రేపు వస్తానన్నాడా?

గోవి :- తప్పకవస్తాడు నాన్నా.

కోట :- రానీ నాయాలు. కథ ముగిస్తా.

గోవి :- నాన్నా! వారి మహిమ తెలియక తూలనాడి, తప్పక మీదికి తెచ్చుకొని చింతించెదరు.

కోట :- కానీ చూతము. రావే రేపు తేల్చుకుందాము.

(అని పోవును.)

(తె ర వా లు ను.)

చతుర్థాంకము - చతుర్థ రంగము.

“ దే వాలయము ” - అరుగుపై వీరబ్రహ్మము కూరుచొని జప మాల తీర్పుచుండును. ఒక యువకుని అయిదారుమంది పట్టి ఎత్తు కొని పోవుచుందురు.

వీ :- నాయనా, బ్రతికినవాని ఎత్తుకొని పోయెదరెందుకు? బ్రతికిన వాసని కాటికెత్తుకపోవు వాడుకా.

అందులో వకడు :- లేదయ్యా, రాత్రీ చనిపోయినాడు.

(అని పోపోదురు.)

వీ :- కొంచము ఆపండి నాయనా. దింపండి చూతము.

అందులో వకడు :- దింపరా చూతాము.

మరొకడు :- దింపుడుకల్లము కాదుగదరా.

వీ :- బ్రతికినవానికి దింపుడుకల్ల మెక్కడున్నది నాయనా. దింపుడు.

[దింపుదురు. కమండలోదకము చల్లును]

చచ్చినవాడు :- (లేచి కూరుచొని - వీరబ్రహ్మము చుట్టు తిరిగి, పంగి చేతులు జోడించి) దయామయా! నన్నా యమలోక మున యమదూతల నుండి విడిపించిన మహనీయులు మీరు.

జీవితాంతము మీకు శిష్యుడనై, పాపముల జోలికి పోక బ్రతికెదను. భూతదయ లేక జంతువుల హింసించుచు, జంతు వధ చేసి మాంసము విక్రియించి జీవించు చుంటిని. యిక నా జన్మలో జంతువధ చేయను. మానవుల, జంతువుల హింసంపను. మీ శిష్యుడనై జీవించును. నన్ననుగ్రహింపుడు. (అని నమస్కరించును.)

పీ :- దీర్ఘాయురస్తు. జ్ఞానాభివృద్ధిరస్తు. పొమ్ము నాయనా. -
(అని అరుగుపై కూర్చును.)

[అందరూ నమస్కరించి పోదురు.]

(తెర వాలును.)

చతుర్థాంకము - పంచమ రంగము.

“అచారి శివకోటయ్య గృహము.”

(కోటయ్యచారి అయిదారుమందిని పిలుచుకొని లోపలనుంచి వచ్చి)

కోట :- ఏమండ్రా! ఇదంతా కకనట్టు. ఈ గోకర్ణవిద్యల కేమిలే. ఇట్లాటివి వేనకువేలు నాకు వచ్చు. ఒరే, చచ్చినవాడు బ్రతికితే, బ్రతికినవాడు చావవలయునుగదా. మీరు ఒకని చచ్చినాడని మోసుకొనిపోయి, చచ్చినాడని యేడ్వండి. యేమి చెప్పునో చూతము. అప్పుడు ఈతగాని బైసి బైటపడుతుంది.

[అలాగేనయ్య అని వారట్లు చేయుదురు.]

ఒరేయ్, గుండె ఆగిపోయినదని ఏడ్వండి ఆగితైము చేయండి. పొండి. (వారు సరేనన్నట్లు తలలులూప వెళ్ళిపోవుదురు.)

ఇప్పుడు తెలిసేది ఈతగాని మళయాల మంత్రాలు, గోకర్ణ విద్యలు, యక్షిణి ప్రభావాలు. బ్రతికినవాడు చావవలయు నన్న సామాన్యమా. సాదుగాని బైసి బైటపడుతుంది. పట్టబడుతుంది.

పీ :- (లోనుండి ఆకాశవాణి పలికినరీతిగా) ఎన్నిచేసినా నేను అట్లనిగాక, నీవు మామవుగాక, నీకూతురు నా భార్యగాక తప్పదు ఇది విధివిధానము.

కోట :- ఆఁ ఆఁ! ఈ నాయాలు ఇంట బైట అంతటా వున్నాడే. దీనికి తగిన మంత్రమేమీలేదే. ఏమి చేసేది.

పీ :- అయిదు నిమిషములలో నా మంత్రము పారుతుంది చూడు.

కోట :- చూస్తూ చూస్తూ ఇంతటితో నీపని కాస్తా అయిపోతుందిలే.

పీ :- సగమయిపోయింది. ఆ సగము ఇప్పుడై పోతుంది. వస్తావు నా చెంతకే వస్తావు.

కోట :- వస్తానా, వస్తా. ఈ కోటయ్యాచారి అంటే యేమనుకొన్నావో. అంత సుఖోపాయము కాదోయ్. ఈ కోటయ్యను జయించాలంటే, మీ తాతరావాలే. చూస్తూ. (అని మీసము దిద్దుకుంటు పోవుచు) ఈ కలలో కడుపుచేసే మంత్రం వస్తే. కన్నుపోకుండా, కాటుక చెడకుండా కాగల కార్యము చేసుకొని పోతూవుండవచ్చు. కొట్టాట లేదు, కాట్లాట లేదు. నా సామిరంగ. అదివస్తే కోరికంతా తీరినట్లే. నిష్క్రమించును.)

(తె ర వాలును.)

చతుర్థాంకము - సమాప్తము.

పంచమాంకము - ప్రథమ రంగము.

వీరబ్రహ్మము అరుగుపై కూర్చొనివుండును. ప్రజలు చుట్టు మూగి వుండురు.

[కొందరు మనుషులు చేతులపై ఒకని ఎత్తుకొనివచ్చి, అక్కడ దించి] స్వామీ! యీ పిల్లవాడు ఉన్నట్లుండి కనుమూసినాడు. బ్రతికించి పుణ్యము గట్టుకోండి. (అని దండాలు పెట్టుదురు.)

.....
 వీ :- నాయనా, బ్రతికే తెరపున్నవాడు బ్రతుకును. పూర్తి చచ్చిన
 వాడు బ్రతుకగలడా. చచ్చియే పోవును. ఈతడు చచ్చినాడు.
 మీ పని మీరు చేయజోండి.

[వారందరు పాళనగా - కాగ తెలుసుకున్నావయ్యా. వీడు బ్రతుకు
 కదా. చూడు బ్రతికిస్తాము. (అనిపోయి) ఒరేయ్! మీది గుడ్డమతీసి
 లేయరా. (అని అందురు. లేయడు. ఊపి లేపుదును. హాళిలింతురు.
 నిర్విఙ్గలయి, వకరిమొక మొకరు చూచుకొందురు.)]

అందులో వకడు :- స్వామీ! బ్రతికినవాడిని తెచ్చి, చచ్చినాడని
 మిమ్ము అవమానపెట్ట చూచినాము. బ్రతికినవాడు చచ్చినాడు.
 దయతో బ్రతికించండి స్వామి. (అని దండాలు పెట్టుదురు.)

[ఈ వార్త విని, చచ్చినవాని తండ్రియగు పాపిరెడ్డి వచ్చి]

పాపి :- మీకిది చెప్పినవాడెవడురా. అన్యాయముగా నా కొడుకును
 చంపినారే, మహనీయుడాయన. ఆయనను అవమానపెట్ట
 దలచిన వాడెవడురా ముందు చెప్పండి. (అని కోపంగా
 అనును.)

వారు :- ఆచారి కోటయ్య యిట్లు చేయమని మమ్ము బలవంతపెట్టగా
 చేసినాము. కావలసినంత అయింది. నీ కొడుకు తీరిపోయి
 నాడు. మామో. (అని దుఃఖింతురు.)

పాపి :- (వీరబ్రహ్మమును చూచి) తండ్రీ! అపరాధమును ఊమించి,
 నా కొడుకును బ్రతికించి పుణ్యము గట్టుకొనుడు. వీడొకడే
 కొడుకు. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- అయ్యా! ఆ ఆచారిని అడగండి. లేదా నా దగ్గరకు పిలుచుక
 రండి నేనడిగెదను.

పాపి :- అదీ మంచిమాటే. (అని ఆతురతగాపోయి, ఆచారిని రెట్ట
 బట్టుకొని ఈడ్చుకొని వచ్చి) నీవు బ్రతికిస్తావో లేక ఆయన
 కాళ్లమీదబడి బ్రతికింప చేయిస్తావో. కానీ నా కొడుకు బ్రతు
 కకపోయిన, నీవు బ్రతుకవు. ఊ కానీ.

కోట :- వీరభద్రా! నన్ను కాపాడుస్వామి. (అని గట్టిగా అరచును.)

వీ :- ఆ వీరభద్రుడు నా గురుదేవుడు. వారు నన్ను కాదని రారు. కానీ పిలుపుము.

కోట :- సాదుగారు! నే చేసిన తప్పు ఊమించి, ఈ పిల్లవానిని బ్రతికించి పుణ్యము గట్టుకోండి. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- ఆచారిగారు! నేను విశ్వక్రాహ్మణుడను. గృహస్థాశ్రమమున నుండదలంచితిని. నీ పుత్రికనిచ్చి పుణ్యము గట్టుకోండి. ఈ పుణ్యము గట్టుకొనెదను.

అందరు :- అయ్యా! గోవిందమ్మకు తగిన భర్త ఈ మహనీయుడు. ఇస్తానని చెప్పవయ్యా. ఊ. (అని తొందరింతురు.)

కోట :- సందుచూచి గుడ్డిలేసినాడు తలుపుసందున యిరికించినాడు అనును బాగదొరికింది. ఇప్పుడు తప్పించుకొనడానికి వీలులేదు.

పాపి :- ఏమయ్యా, అట్లాలోచిస్తావు. యింతకన్నా మంచి అల్లుడు నీ జన్మలో దొరుకడు. సరే నవవయ్యా.

కోట :- నా భార్యను, అమ్మాయిని అడుగవద్దేమయ్యా.

పాపి :- సరేనయ్యా, వాళ్ళను నేను వప్పిస్తాను. మమ అనవయ్యా. ఆశక్యమైతే పిల్లవాడేమవుతాడో చెప్పవయ్యా. స్వామీ! ఈ అపద దాటించు. ఆయన ఒప్పుకున్నా నేను వెళ్ళిచేసేవాణ్ణి. ఊరందరు నీకు సహాయము చేస్తారు ఆచారి! నేనంటే నీకు తెలుసుగా. ఇటుసూర్యుడటు మొలచిన నీ కూతురు ఆయన బార్యే. నన్ను కాదనేవాడు యీ పూల్లో పుట్టలేదు. నీవెక్కడపోతావో చూస్తా. ఏం, వప్పుకుంటావా? తీర్థప్రసాదాలు నేనెన పడాలనా. (అని పొచనిగజెక్కును. మరొకడు పట్టుకొనును.) దేవునిలాంటి మనోహరి కూతురినిమ్మంటే ముడ్డి తిప్పుతాడు చూడొ.

కోట :- కానివ్వండి. కాగల కార్యము కాకమానదు. అట్లనే కాని వ్వండి. దైవేచ్ఛ.

వీ :- ఆచారిగారు! నీ కుమార్తెకు ఏలోటు గలుగబోదు నాకు తగిన యిల్లాలనియు, ముందుజన్మమున ఈమె నా ఇల్లాలేయనియు తెలుసుకొన్నవాడను గాబట్టి అడుగుచున్నాను. దైవికముగా వివాహమైపోయినది. ఇక లోకమర్యాదగా కాదగియున్నది. అది జరిపించుటకు వప్పుకొనుము. సందేహింపకుము.

కోట :- తమ కోరిక ప్రకారమే శిరసావహించి నెరవేర్తును. తమ మహిమ తెలియక పలికిన పలుకుల ఊమింపుడు. (అని నమస్కరించును.)

[వీరబ్రహ్మము కమండలోదకము చల్లును. యువకుడు లేచును.]

పాపి :- ఆచారి! చేసినపనికి చెంపలేసుకొని అల్లుని పిలుచుకొనిపోయి, అన్నపానీయములు చూడుము. నేను గంటలో పూర్ణోడబ్బు వసూలుచేస్తాను. నేపే పెండ్లి. రా సామ. పోదాము. - ఇదిగో ఆచారి! యింటికిపోయి ముడ్డితిప్పినావా, ముట్టుడుగు తాయి భద్రం. జాగ్రత. [అందరు పోదురు.]

(తెర వాలును.)

పంచమాంకము - ద్వితీయ రంగము.

“కోటయ్యాచారి గృహము.”

ఆచారి బ్రహ్మమును కూర్చుండ నియమించును. - గోవిందమ్మ చిరు నగవుతో చేరవచ్చి పాద నమస్కారము చేయును.

వీ :- ఉష్టకామ్యార్థ సిద్ధిరస్తు. (అని రెట్టబట్టి లేపి) కార్యము నెరవేరినదా?

గోవి :- అంతా తమ దయ.

[పాపిరెడ్డి ప్రవేశించి]

పాపి :- ఆచారి! నీ ఖర్చు కానీకూడ వద్దు. ఈ పెండ్లి పూరందరిది. కావలసిన సామానులన్నీ నమకూరినవి. సమీప బంధువుల పిలుచుకొని వచ్చుటకు మన షుల పంపి, వివాహము చేయించు

బ్రహ్మస్వతుల వారిని పిలిపింపుము. వధూవరులకు కావలసిన వస్త్రముల చూతురుండి. రేపే వివాహము. అట్లుని చక్కగా విచారించుడు. (అని పోవును.)

(తె ర వా లు ను.)

పంచమాంకము - తృతీయ రంగము.

హోమము వెలుగుచుండును. వధూవరులు ప్రదక్షణము చేసి, మోకరించి నమస్కరింతురు. అందరు అక్షింతలు వేయుదురు.

వీ :- (లేచి నిలుచుకొని) మహాశయులారా! నేను బ్రహ్మచర్యము తోడనే సాధింపఁగినవన్నీ సాధింపఁతలచితిని గానీ, ప్రారబ్ధకర్మ మింకా కొంతున్నది. కుటుంబాశ్రమము నిర్వహించక తప్పినదిగాదు. ఎన్నియో జన్మములనుండి వెన్నంటి వచ్చుచున్న ఈ యిల్లాలిని విడచిపోవుటకు వలను పడలేదు. వలను పడదు. అందువల్ల మీ అందరి దయతో కుటుంబీకుడనైతిని. యీ కుటుంబ యాత్రాస్థలము కందిమల్లయపల్లె అందు నివసించి నా విధిని నేను నెరవేర్చుకొందును. మీ గామివాసులందరు శ్రమ తానము, దానమొనర్చి నా వివాహము సాంగముగ నెరవేర్చినందుకు కృతజ్ఞుడను. మీ మేలు మరువను మీ కెల్ల రకు దనాభివృద్ధి, జ్ఞానాభివృద్ధి భగవానుడు ప్రసాదించుగాత - రేపే నా ప్రియాణము. (అందరు నమస్కరించి పోదురు.)

బుద్ధేశ్వర :- అరే సామి! మాదాస్తి పిల్లలేదు, జల్లాలేదు. అల్లాకు నెప్పి ఎంత మొత్తుకున్నె, ఎంత కొట్టుకున్నె ఎంత కట్టించేసిన ఒక పిల్లకూడ వుట్టలేదు. అమ్మయ్యకి పిల్ల పుట్టె తల్కి నాకు పిల్ల వుట్టించు సామి. పిల్లాకి చూడాలని బెను. సలాం.

వీ :- అజరత్! నీ భార్యకు నెల తప్పినది ఆమె గర్భమున మహా

తేజస్వియగు పుత్రుడు పుట్టును వంశము నుద్ధరించును నాకు శిష్యుడై జగద్విఖ్యాతి గడించును పొమ్ము.

బుద్ధే - సలాం సలాం. (వంగి సలాం చేయును.)

[వీరబ్రహ్మము, మొదలగువారు పోవుదురు.]

అరెరే, కడ్చుపట్టి సూడ్కునే పిల్లక తెల్చుకున్నేడు. ఏమే, పిల్లనంది కడ్చులో. (బూబు పూకొట్టి నిజమేనని పోషను.) అరెరే బెమ్మదేవుడు సామీ! కడ్చు పట్టిసూసిన. మందుల్ మాకుల్ పెట్టిసూసిన, దేవుల్కి సెప్పిసూసిన పిల్లల్కి తెల్చు కోలేక పోయినారు. - గబుక్కినా పెట్టుకున్నేట్టు కడ్చులో పిల్లక తెల్చుకున్నేడు సామీ యేమీ తెల్సి, యేమీ తెల్సి. - కడ్చు యెక్కడుంది. సామీ ఎక్కడుండాడు. ఏమి మాత్రం. వైదుల్ పట్టి పట్టి సూస్సార్. పెట్టి పెట్టి సూస్సార్ (శతస్థోపు) డొక్కల్ పక్కల్ కొట్టికొట్టి, పిక్కిపిక్కి సూస్సార్. పట్టిన లేదు, పెట్టిన లేదు - మంచికి దేవుడు తోడు కావాలి చెప్ప దాన్ని. - పిల్లాకి వుండే, బల్లాకి కోడి పలావు నేయిస్సాక. పకీర్లకి పెట్టిస్సాన్. (అని పోవును.)

(తెర వాలును.)

పంచమాంకము - చతుర్థ రంగము.

“వీరబ్రహ్మము గృహము.”

గోవిందమ్మ, పోతులూరు గోవిందయ్య కూర్చొని వుందురు.

గో :- నాయనా పోతులూరు! మీ తండ్రి ఎన్నాళ్ళని కష్టము చేయ గలడు. మీరు పెరిగి, పెద్దవారయ్యు తండ్రికి సహాయము చేయక, కులవృత్తిని నేర్చుకొనక సోమరులై తిగుచున్నారు. మీ తండ్రికి వయసు మీరవచ్చెను. ఇంకా కష్టముచేసి, సంపాదించి మిమ్ముల చాకవలెననిన, అవునా. నాయనా, తండ్రికి

సహాయము చేసి, తలిదండ్రుల ఋణము తీర్చుకొనవలసిన ఈడు యేనాడో వచ్చినది. ఇంకా తండ్రి ఋణములోనే ఎందుకు పోయెదరు తండ్రిమాట విని మన వృత్తివిద్యను, కులాచార వ్యవహారములు, దైవకర్తని ఆర్జించుకొనండి.

వృత్తివిద్యలేక, ఆచారవ్యవహారములు, లోకజ్ఞానము లేక సంచరించువారికి పిల్లనెవ్వరింతురు. - ఉత్తముడని నెవ్వరందురు. - బాల్యముననే భార్యాపిల్లల చాకు తాహతు సంపాదించుకొనకుండిన, వాడొక మానవుడని ఎట్లందురు. మీ తండ్రి మహనీయుడు. వారి కోపము వూరకపోదు. మిమ్మధోగతి పాలు చేయక తప్పదు. చక్కగా కుతికల పర్యంతము తిని, పీఠులవెంబడి తిరుగుచుండిన, ముందు కాగలకార్యము లెట్లగుచునుకొంటిరి.

పోతు :- అమ్మా! ఒక్కనాడైనా మా నాన్న పిలిచి, ఇది కాదిదియని చెప్పగా చూచినావా. ఏమో, తెగబారెడు చెప్పెదవు

గో :- కాదురా. వారి ననుసరించి, ఆయన చెంతచేరి, ఆయన కష్టములో పాలుపంచుకొని, కనికరము గలుగునట్లు, నా కొడుకులని భ్రాంతికల గునట్లు ఆచరణచూపిన గదేమిరా నా కొడుకులనేది. వేకువజామున లేచి, దినకృత్యములు దీర్చుకొని, దేవతార్చన, నివేదనచేసి, నివేదనాన్నమును ఇంతో అంతో భుజించి, పనిలో ప్రవేశించును. అంతవరకు నిద్రలేయక, స్నాన సంధ్యానుష్ఠానములులేక, ముఖప్రతాపము చేసి చేయక భుజించువారికి ఆ మహనీయుడు యేమి చెప్పునురా. ఆయనతో పాటు లేచి, దినకృత్యములు దీర్చుకొని ఆయనతో పనిలో ప్రవేశింపగలిగితే, తండ్రి సంతోషించి, చెప్ప తగినవి, నేర్ప తగినవి నేర్పును. నెత్తిన నోరుపెట్టుకొని నేనెంత చెప్పినా వినరే. ఏమి చేయుదును.

కొరగాని కొడుకు పుట్టిన

కొరగామియే గాక తండ్రిగుణముల చెరచుక.

అన్నారు పెద్దలు. అట్లనే వున్నది.

అట్టి తండ్రికి ఇట్టివారు ఫట్టితిరి. తండ్రికెట్టి సంతోషముండును. ముందేమిగతియో పరమేశ్వరున కెరుక.

వీ :- (ప్రవేశించుచు) గోవిందా! పోషించెడువాడు లేడని చింతగా నున్నదా? పోషించెడివాడు, పేరు ప్రతిష్ఠల నిల్పువాడు, కాలితో చూపిన చేతితో చేయువాడు వచ్చుచున్నాడు జ్ఞానశీర్షుడు. భయపడకుము.

[బ్రహ్మము గారి మాట విన్నతోడనే కుమారులు వెళ్లిపోదురు గోవిందమ్మ లేచి నమస్కరించును.]

(బ్రహ్మము కూచుచు) గోవిందా! తలదండ్రుల ఋణము తీర్చెడివారు గాదని చింత చేయకుము. ఇట్టి చింత ముందు జన్మమున నుండవలయును. ఇప్పుడు చింతించిన ఎక్కడనుండి వత్తురు. - సత్పుత్రులు, పుత్రికలు కావలయునని, సుగుణ సంపత్తిగల భర్త కావలయునని ఒక జన్మమంతయు తన ఆరాధన దైవమునకు చెప్పుకొన్నవత్తురు. చెప్పుకొనక ఎట్లు వత్తురు. ఏది నీవుకోరి దైవమునకు చెప్పుకొన్నావో అదియే వచ్చును. అదియే దైవమిచ్చును. - భర్త మంచివాడు కావలెనని కోరి నావు ఇచ్చినాడు. భార్య మంచిది కావలెనని కోరినాను, వచ్చినావు. సత్పుత్రులు కావలెనని కోరలేదు, కలుగలేదు. శారీరమనము బాకీ తీర్చుచున్నాము. మనకు వారు బాకీలేరు. అదుగో వచ్చుచున్నాడు సత్పుత్రుడు.

గో :- (చిరునవ్వుతో) ఇంకా సంతతియా! స్వామి.

వీ :- నీ కడుపున దుస్సంతతి పండినది పంట ఉడిగిపోయినది. కనిపెంచకనే పూర్వ పుణ్యఫల విశేషమున నీకు చేసిపెట్టవలసిన సత్పుత్రుడు వచ్చుచున్నాడు. మాట్లాడించి చూడుము. నీ బాకీ తీర్చెడివాడు అవునో కాదో. - (అని లేచిపోవును.)

[అంతవరకు వెరుకనుండి వినుచున్న కుమారులు వచ్చి]

పోతు :- అమ్మా! కనిపెంచని కొడుకు వాడెవడే, వింతగా నున్నదే!
నీకన్నాముందు నూ పెద్దమ్మకేమయినా పుట్టినాడేమోనమ్మా.

గో :- ఛీ. బుద్ధితేని పీనుగ నోరు మూయరా. తామరపుష్పము
క్రింద నున్న కప్ప ఆ పుష్ప పరిమళము తెలుసుకొనలేదు.
ఎక్కడనుండియో తుమ్మెద వచ్చి, ఆ పరిమళము ఆఘ్రాణించి,
ఆ పుష్పాడిని ఖండించిపోవు విధముగా నున్నది మీ బ్రతుకు.
తండ్రి మహాసహిమ మింతవరకు తెలుసుకొనలేని మంద
తాగులు. మీకేమి తెలియును. తల్లిదండ్రుల దుఃఖంపచేసిన
పాపము మరుజన్మమున ఫలించును. పుట్టుకతో తల్లిదండ్రులు
నశించి, అమ్మా నాన్నా అనువారులేక అల్లాడునట్లు చేయును.
అప్పుడు తెలియును

సీ॥ పురిటింటనే తల్లి పరలోకమున కేగ

నల్లాడు పిల్లలకా నరయలేద,

తల్లి చల్లనిచూపు తమకెందు కనరాక

శోకించు పిల్లలకా చూడలేద.

చెంత చేర్చెడివారు చెయిజాచు వాల్లేక

దీరులొ పిల్లలకా కానలేద,

కడుపు మంటలనార్ప గంజిగానక యేళ్లు

పసిపిల్లలే కంటబడగలేద.

తే॥ వీరికెందుకు తలిదండ్రీ దూరమైరో

జ్ఞానదృష్టికి నందదా గావబడద,

వీరు తలిదండ్రీ కాపాగ్ని పేలి మున్ను

ధరజనించిన పాపులు నరసిచూడు.

అట్టి వారయ్యెదరని వారికి బాగా తెలియును. ఎవరి కర్మ
వారిది. పొండు.

[శిద్దయ్య ప్రవేశించి 'మాతా నమస్కారము' అని మోక
రించి నమస్కరించును.]

గో :- ఎవరు నాయనా నీవు? ఎందుకు వచ్చితివి?

శిర్డ :- గురుదేవుని కొరకు వచ్చితిని. తల్లీ! జ్ఞానవిజ్ఞాన పెట్టి నన్నుద్ధరింపుము.

గో :- నీవే వంశస్తుడవు నాయనా?

శిర్డ :- అయ్యో! నేను దూడేకుల వంశస్తుడను ముడిమేలపేట నా గ్రామము. జ్ఞానోపదేశము కొరకై గురుదేవుని ఆశ్రయింప నిట కొచ్చితిని. జ్ఞానార్థిని.

పోతు :- మంచివాడవే ఎదురై నావు. యిటు హిందువులకు, అటు ముస్లిములకు గాక మధ్యలోనల్లాడు దూడేకులవాడవు. మా తండ్రికి శిష్యుడవయ్యెదవా? ఓరి నీ బుద్ధిగాల నీయట్టివారికి ఉపదేశమా? ఉపదేశము లేదు, పరదేశము లేదు. పో.

శిర్డ :- అయ్యో! నేను ముందుజన్మమున ఇట్టి అజ్ఞానముచేతనే దుండగుల పజ్జచేరి దుర్గుణము లబరచుకొని, సుజ్ఞాతులైన తలిదండ్రుల మాట వినక, వయోగర్వమున సంచరించి, మాతృపితృ శాపగ్రస్తుడనై, నీచ జీవనులకు జన్మించితిని. తల్లిదండ్రీ శాపగ్రస్తుడను గాకుండిన, వారి ఋణము తీర్చియుండిన, ఇట్టి దుర్గుతులు నాకు దాపురించవు. - కట్ట బట్ట, తిన తిండిలేక కాయ కష్టముపై ఆధారపడి. ఇల్లు వాకిలిలేక ఏ చెట్టునీడనో పడుకొని పరికారముచేయుచు, ఇహము పరము తెలియని తలిదండ్రులకు పుట్టితిని. ఇప్పుడు దిక్కు పరదిక్కు లేక, దరిదాపు గానక నల్లాడుచున్నాను.

దేవతాస్వరూపిణియైన ఈ మహాతల్లికి దైవస్వరూపుడై, త్రికాలవేదియై, భూతభవిష్యద్వర్తమాన కాలముల నెరింగియు, కర్మబద్ధుడై, మానవత్వము చేకొన్న మహనీయునకు పుత్రులై, దుస్సహవాసమున వయోగర్వమున చెడిపోవు చున్నారు. ముందు చెడి అల్లాడువాడను నేను. ఇప్పుడు చెడుచున్నవారు మీరు మీరు నన్ను బహిష్కరింపదలచినను గురుదేవుడు

బహిష్కరింపడు తల్లీ! నీ చల్లనిచూపుతో నన్ను నీ పుత్రునిగ చూచి, జ్ఞానభిక్ష పెట్టి కాపాడు. ఈ జన్మమున మీ ఋణము తీర్చుకొందురు.

గో :- నాయనా! వారి నడుగవలయును యెందరెన్ని విధముల ప్రార్థించినను, స్వకులస్తులనే శిష్యులగా తీసుకొనకున్నారు. నిన్ను తీసుకొనునా అను సందేహము

పోతు :- ఏమయ్యా, పిచ్చిపట్టినవాని పగిదిగా వదరెదవు. ఇచ్చి ఇచ్చి నీయట్టి ద్వందకులస్తునికే ఉపదేశమియ్యవలయునా నీవెక్కడ, ఉపదేశమెక్కడ. పోవయ్యా వచ్చినదారిన.

శిద్ధ - స్వామి! నీవజాతీయులకు పుట్టినను, నా లోనున్న జీవుడుమాత్ర మందరియందున్నవాడే. కుమ్మరింటి కుండ ఏ జాతీయునింటికి పోయిన, ఆ జాతీయమౌనుగదా. కుమ్మరింటి కుండ నున్నంత వరకు ఏ జాతి కుండయని చెప్పగలవు. ఏ జాతీయుడు నీళ్ళు పోసి కడుగునో ఆ జాతీయమౌచున్నది జీవుడు ఏ జాతీయు లని నిశ్చయింపబడినారో ఆ తలిదండ్రులకు పుట్టి ఆ జాతీయు డౌచున్నాడు - పాప పుణ్యానుసారముగా జీవుడు ఘట్టు చుండును. సుఖదుఃఖములు గలుగుచుండును. జాతులు వచ్చు చుండును. పరోక్షజ్ఞానులకు అందరు వకటే. అపరోక్షజ్ఞాను లకు జాతిమత ద్వేషములు, ఆచారవ్యవహారములందు భిన్నత్వ మేర్పడును. భావ విభేదములతో కూలిపోవుదురు. యిది ప్రార్థకర్మ. మాతా! నన్ను మన్నించి, జ్ఞానభిక్ష పెట్టుతల్లీ.

పో :- ఇదిగో, చెప్పుచున్నాను విను మాటలతో పోకపోయిన, మెడ బట్టి గెంటివేసెదను. నీవిక్కడ తగవు. పో. - ఏమో, మహా బ్రహ్మజ్ఞానివలె మాట్లాడెదవు పా. బయటికి.

శిద్ధ :- అమ్మా! ఉండమని ఒక్కమాట చెప్పుతల్లీ నా గురుదేవుని నాకు చూపి, నన్ననుగ్రహించు తల్లీ.

పోతు :- ఇదుగో ఈసారి మళ్ళీ చెప్పుతున్నా. పోయెదవా లేక మెడ బట్టి నూకవలెనా.

శిర్డ :- అయ్యా! నా దేహమునందున్న ప్రతి రక్తబిందువునందు నా గురుదేవుడున్నాడు. పొమ్మనుటకు, ఉండమనుటకు వారికి శక్తిగలదు. నీకాశక్తి ఎక్కడిది. ఏదీ కానీ, త్రోయి చూతము. (గురుదేవా! అని చేతులు జోడించి నిల్చును.)

[పోతులూరు మెడపట్టిత్రోయ శిర్డయ్యపై చేయిశెట్టి. కాలింది కాలింది అని చేతులు విడలించుకొనుచు. మంట మంట అమ్మా మంట యని బాధపడును.]

శిర్డ :- ఊ! కానీ. రా. త్రోయి (అని పోతులూరును హెచ్చరించును)

గో :- శిర్డయ్యా.

శిర్డ :- అమ్మా! బుద్ధిలేనివారికి బుద్ధి కుదుర్చుటకు చతుర్థోపాయమే గావలయును. - అయ్యా! ఆ మంటలనార్చు శక్తి ఆ మహా తల్లి పాదపద్మములకే గలదు. ఆ పాదములంటుము. పోవును. (అంటును, మంటలు పోవును. పోతులూరయ్య గోవిందయ్య చేతిలోనున్న కట్టెను తీసుకొని కొట్టుటకు పైకెత్తును. శిర్డయ్య గురుదేవ! అని ఆపుటకు చేయి పైకెత్తును. పోతులూరయ్య చేతులు వంగుటకు వీలులేకుండ పైకే నిలుచును. అబ్బా అబ్బా అని బాధపడును.)

స్వామీ! ఆ మహామహులు నాయందు వున్నంతవరకు నీయట్టి వారు లక్షలాదిగా కొట్టవచ్చినను కొట్టలేరు. - నీ వక్కనితో ఏమగును.

గో :- శిర్డయ్యా.

శిర్డ :- తల్లీ! నీ చేతులతో దింపుము. దిగును. నాకాశక్తి ఎక్కడిది. [గోవిందయ్య పోతులూరయ్య చేతులను దింపును. దిగును.]

అమ్మా! నా గురుదేవునితో నీవు నా మనోవీధి నిరంతరము సంచరించుచు, నా హృదయకమలమున పదిలముగ నెలకొని యున్నావు. నీవు నన్ను కాదని మెడబట్టి నూకించినను, నా

హృదయకమలమునుండి విడిపోలేవు. ఇదియంతయు మీ మహా మహిమయే తల్లి. చల్లని నీనోట వుండమని ఒకమాట చెప్పు తల్లి. వారు కన్నపుతు్రిలు. నేను గురుపుత్రుడను. కాదనకు తల్లి. గురుదేవుని చూపింపుము.

పోతు :- అమ్మా! వీడు మంత్రాల మారిగాడు. మనయింట వుండ నిచ్చిన, తప్పక మమ్ముల చంపుట నిజము. ఆ మాటనకమ్మా.

వీ :- (ప్రవేశించి) యేవూరు నాయనా?

శిర్డ :- గురుదేవ (అని సాగిలపడి నమస్కరించి, లేచి) గురుదేవ! నాది ముడిమేల గ్రామము. మీకు తెలియనిదేమున్నది. దూదే కుల వంశీయుడను. జ్ఞానోపదేశముకొరకై తమచెంత చేరితిని. జ్ఞానార్థిని. దయామయా, దయ దలంచు. (అని చేతులు జోడించును.)

వీ :- దూదేకులవానికి హిందూమత సఃప్రదాయ జ్ఞానోపదేశమా? ఔరా. పోతులూ! వీనిని మెడబట్టి ఆవలనూకుము.

పోతు :- నాన్నా! వద్దు వద్దు. వాడు కాలుతాడు. కాలుస్తాడు. మంత్రీగాడు.

వీ :- దూదేకుల వంశజునకు మంత్రసిద్ధి యట్లగునురా. నీవు నద్వంశ సంజాతుడవై, నిత్యానుష్ఠాన గరిష్ఠుడవైన నీవు వీనిని ఆవల త్రోయలేవా, సిగ్గుచేటుగాదా? నద్వంశజులనే దైవము కటా ఊంచునా, హినుల కటాఊపడా? యిప్పుడు తెలిసినదా? గోవిండా! నీవైన పొమ్మనలేకపోయితివా.

గో :- నేను గురుపుత్రుడను. మీ ఋణముతీర్చెదను. నన్ను పొమ్మ నకు మమ్మా అని దీనతగా పలుకుచున్నాడు ఎందుకో కరుణ గలుగుచున్నది. కాదనలేక, పొమ్మనలేక మిమ్మడుగమని చెప్పి తిని. ఇంతలో వీడు ఇంతపని చేసినాడు.

వీ :- మరి, ఉండనివ్వమందునా? పొమ్మని చెప్పమనెదవ?

పోతు :- అమ్మా! (పొమ్మని చెప్పమని సైగచేయును)

గో :- ఏమోనండి, ఒక ప్రక్క కరుణ పొడముచున్నది. మరొక ప్రక్క. (అని ఆలోచించుచు) వీడిప్పుడే ఇంతటికత్తి నార్జించినాడే. మీ చెంతచేరిన (అనుమానించును.)

వీ :- మరింతకత్తి నార్జించి, మనవారికేమిచేయునో అనియా? కన్న కొడుకలకన్నా కీర్తివంతుడౌననియా? విచ్చిదానా! నీవు, నేను వాని రక్తనాశముందెక్కడ చూచినా ముందే నిల్పుకొనియున్నాడు. వానిలో నీవు నేను లేకున్న పోతులూరును ఎదిరింపగలడా. ఆ యుగమున ఏకలవ్యునిరీతిగా, ఈ యుగమున శిద్ధుడు గురువును సంపాదించుకున్నాడు. - శిద్ధయ్య అంతటి శిష్యుడు అని ఉదాహరణకు నిలువతగిన శక్తిగలవాడు. ఆఖరు మాట యేమందువు?

గో :- నేను వద్దనలేనండి. కన్నతల్లి కరుణ నాకెందుకో కలుగుచున్నది. అటుపై తమ దయ, వాని అదృష్టము.

శిద్ధ :- తల్లీ! (అని మోకరించి నమస్కరించును)

వీ :- గోవిందా! ముందు జన్మమున తల్లి కహితమైన పనులొనర్చి, మాతృ శాపగ్రస్తుడై, కాయకష్టముచేసి జీవించు దూడేకుల వంశమున జనించినాడు. ఆ శాపము గగనవాణినోట. అటు వినుము.

[అకాశవాణి] :- ఓరీ దుర్మార్గా! మాకు పుట్టి, మాచే విద్యాబుద్ధుల గ్రహించి, మాచే పెరిగి, పెద్దయి, మేమార్జించిన అస్త్రపాస్తుల తింటూ, మాకు జీవనమని కట్ట బట్టకు, తిన తిండికి చాలని జీవనమిచ్చెదవ. రాబోవుజన్మకు కట్ట బట్ట, తిన తిండిలేవి తలిదండ్రులకు పుట్టి, అల్లాడెదవు పో.

వీ :- గోవిందా! వింటేవా మాతృ శాపము.

గో :- (నమస్కరించి) స్వామి! మీరు సర్వసమర్థులు. మూఢులను నాకేమి తెలియును.

పి :- శిద్దుడూ! భక్తి శ్రద్ధతో, వినియ విధేయుడవై, నీవు దేని నానించి మాచెంత చేరితివో, అది నీకు శిద్ధించువరకు మా చెంతనే వుండి, మా పుత్రుల సోదరులవలె చూచుచు, వారికి మార్గదర్శకుడవై మాకు కీర్తిని తేగలవా? -

శిద్ద :- తమ పాదదూశినై తమ యాజ్ఞను శిరసావహింతును, (అని నమస్కరించుచు.)

పి :- మనోవాచాఫల శిద్ధిరస్తు. జ్ఞానాభివృద్ధిరస్తు. (అని పోవును. గోవిందమ్మ, శిద్దయ్య వారివెంట పోవుదురు.)

పోతు :- గోవిందా! ఇంక మనపని జయివచ్చే. వాడుచూడు ఎంత అణుకువో - వాడుచూడు యెట్లవని చేస్తాడో. - వాడు చూడు పెద్దవారిమాట యెట్ల వింటాడో. - వాడుచూడు ఎంత ఆచారమో. - వాడుచూడు ఎంతసేపు దైవధ్యానము చేస్తాడో అని, అమ్మా నాన్న వాని సాటిబెట్టి సాగదీస్తారు. అవతల పోనియ్యరు. చచ్చినట్లు ఇంట పడివుండవలసి వచ్చింది. వీని తలపగుల, వీడెక్కడనుండి మనకు దాపురించెరా. నాన్న అన్నాడు విన్నావా. మా పుత్రులకు మార్గదర్శకుడవై వుండు అన్నాడు వీడు మార్గముసూపేవాడు, మనము వానివెంబడి నడిచేవాళ్లమునా. వీన్ని ఏదోవకటి చేసినగాని మనము బ్రతుక లేము. రా చూతము. - పోతేరప్పుతల్లీ! నీవే మాకు దిక్కు. తొందరగా వీణ్ణి నీ కడుపున పెట్టుకో. (అని పోవుదురు)

(తె ర వా లు ను.)

పంచమాంకము - పంచమ రంగము.

శిద్దయ్య, పోతులూరయ్య చక్రసామాను తోపటా తోయుచుండురు. గోవిందమ్మ ప్రక్కనుండి చూచుచుండును.

పోతు :- అత్తా! చేతులు ఓర్పలేదయ్యా, శిద్దయ్య. (అని నిల బెట్టును)

శిర్ద :- మధ్యాహ్నానికి కడీ, కంచము కడుపు ముందర కెట్లైనుం
దయ్యా పోతులూరయ్య?

పోతు :- చేతులు పడిపోతున్నాయి. ఇక నాతో కాదయ్యా.

శిర్ద :- పోతులూరయ్య! కాయకష్ట మెట్లుండునో తెలిసినదా. చేయ
లేకపోయిన,

అ॥ పనికి పోతరాజు, పనిచేయగాలేదు
తిరను, నిద్రాబోను తిమ్మరాజు
వేరుసుగుగుమెద్ది వెతకినా ననరాదు
పుట్టినాడదెట్లొ పురుషుడెచు.

అని అంటారు. నగుతారు అడవారు. పోతులూరయ్య! కాయ
కష్టముచేయక నీడన కూర్చొని, మనోకష్టముతో గౌరవముగా
సంపాదించుకొని, సుఖపడవలయు నన్న దైవశక్తి నార్జించి
యుండవలయును.

పోతు :- దైవశక్తి మానవునియందు ఎట్లు ప్రవేశించును. ప్రవేశింప
చేసుకొనుటెట్లు? చెప్పు చూతము.

శిర్ద :- చూతాము, చేతాము అనవే - కర్మము అననివ్వదు, చేయ
సివ్వదు. అయ్యా! దీనికి అనేకమైన దారులున్నవి. ధ్యానము
చేయుట, పూజించుట ఉన్నంతలో పండ్లు పాలు మొదలగునవి
దైవనివేదన చేయుట, దేవాలయములకు పోయి ప్రదక్షణ, నమ
స్కారములు చేయుట, అభిషేకార్చనాదులు చేయించుట, వ్రత
ములుచేయుట మొదలగునవి చేయుచువచ్చిన ఆ సత్ఫలము నవ
గ్రహ కేంద్రములందు చేరి, రాబోవుజన్మలో ఒకటికి సహస్రాం
శమై మానవుల సుఖపెట్టును. పెట్టినందుకు పుట్టినదే నాఁజీ
అన్నారు. పెట్టి పుట్టినవారు వారు అంటారు. ముందుజన్మమున
ఆట్టి నియమములకు కష్టములకు నిలచినవారే ఇప్పుడు భూస్వా
ములు, ప్రభుత్వోద్యోగులు, వ్యాపారులు, కవులు, గాయకులు
మొదలగు సుఖజీవులు. ముందు మనము కొంతగా చేయబట్టే
కాయకష్టముతో జీవించుచున్నామని తలంచు.

ఇది నీ వృత్తివిద్య మహా కష్టమైనది. దీనిని కాదని మరి ఏమి చేసెదవు? మోసము నేర్చుకొనెదవ? దొంగతనము చేయబోయెదవ? ఇవి నేర్చుకొన్న అపాయకరము. మానవులలో కూరుచొన స్థానముండదు. కడకు అలుపిల్లలు, ఆమ్మా నాన్న కూడ నమ్మరు. ఈ దేహమున్న దెందుకో తెలియునా కన్న తలిదండ్రుల చాకుటకు. అటువైవచ్చు అటును, అటుపై వచ్చు పిల్లల పోషించుటకు.

పోతు - అలు వచ్చినతోడనే పిల్లలు వస్తారా. ఎప్పుడో ఏమో, చూతాము.

శిర్డ :- అన్నా పోతులూ! అలు గృహప్రవేశ మయ్యేటప్పుడు ఎట్ల వస్తుందో చూచినావా. వశిఖాలు కట్టుకోని, పిల్లలగంప నెత్తిన బెట్టుకోని, వశిఖాలు బియ్యము యెన్ని వున్నవో అంతమంది నా కుడియందున్నారు చాకేతానాతు చూచుకొమ్మని కుడి కాలుతో బియ్యము నెగరజిమ్మి, గృహప్రవేశ మగుచున్నది, తెలియునా. - అయ్యా, ఆ మహాతత్త్వి

కం॥ పేమించిన యమృతంబగు

పేమింపక పోయెనేని విషభాండమగు

పేమింప చేసుకొనగా

స్వామీ! మగళిరిని, శిరిని నమగూర్పవలె.

పోతు :- ఎట్ల సమకూర్పవలె ననెదవు?

శిర్డ :- ఎట్లనా? దొమ్మరగుడికలలో సానికొంపలలో దూరక, పొలి పోనీయక దేహమును కాపాడుకొంటూ వృత్తివిద్యను సాగించుచు, వృత్తిలో ఉన్నతస్థితినందుకొంటూ, విరామకాలములో మాతృభాష జ్ఞానములబరచుకొంటూ, సోమరులుగాక, ఉదయ సాయంత్రముల దైవధ్యానము చేసి, దైవ శక్తిని ఆర్జించుకొంటూ మంచినడవడి నలబరచుకొనవలయును.

చ॥ నడవడిచేత మానవుడు నల్వరిలో చిరకీర్తిసొందనౌ

నడవడిచేత మానవుడు నల్వరిలో నపకీర్తిపొందనౌ

నడవడిచేకదా నరుని నాణ్యము పొచ్చుట తగ్గుటల్ గనక

నడవడిచంపుకొన్న నటు నాయమిహారెవరుందురీ ధరక.

మంచినడవడి నలబరచుకొనవలసిన సమయము. నాల్గురూకలు సంపాదించుకొని దగ్గరుంచుకొనవలసిన కాలము. ఇప్పుడే చేతులు, కాళ్ళు, నడుములు పడిపోతే - మళ్ళీ యట్లనన్నా. పెండ్లాము పెండ్లామని ఉబలాటపడి పెండ్లాన్ని సంపాదించుకొంటే నీ సప్తధాతువుల్లోవున్న బలాన్ని పీల్చి విప్పిచేస్తుంది. అప్పుడు కాళ్ళచేతులు పడిపోతున్నాయి పనిచేయలేనే అంటే, ఇల్లాటి మొగడవు పెండ్లెందుకు చేరుకున్నావు. కూడులేక పెండ్లాన్ని చంపడానికా అని నీల్గదీసి అడుగుతుంది. ఏటేటా వకరిని ఊర్వ్యలోకానుంచి తెచ్చి, ఈ లోకములో నీ నట్టింట పడజేస్తుంది. గుంపు చేస్తుంది భార్యయినగా ఎట్టిదో తెలిసినదా. ఆ పై లోకానికి, ఈ లోకానికి మధ్యలో స్త్రీ సంధి చేయుచున్నది ఈ లోకానికి రావలసిన జీవులు స్త్రీలనుండియే వచ్చుచున్నారు. వచ్చెదరని తెలియువా, అప్పుడెట్లు చేసెదవన్నా. యీ గుంపు పెంగేకొద్ది ఆర్జన పెరుగవలయును. లేకున్న కట్ట జట్ట, తిన తిండి కరువై పెండ్లాము పెరుభూత మగును పిల్లలు యమ దూతలగుదురు. అప్పుడు పెండ్లాన్ని విలిచితే కసురుకొని మీద పడును. మగవానిని లక్ష్యం చేయదు. మాట వచ్చేటప్పటికి చాలా సంపాదించి, సాకే మొగోడని పీలుతుకొని తిరగాలి నేమో అని ఎత్తి పొడుస్తుంది. పోతులూరయ్యా! దండిగా ఆర్జింపగల విద్యనొకదానిని నేర్చుకొనవలయును. లేకున్నచో సుఖము సున్న. -

ఆ॥ నుండవలయుశక్తి సుఖయలోకంబుల

నుండదేని సౌఖ్యముండబోదు

శక్తిలోన యణగి భుక్తిముక్తియునుండు

శక్తిగూర్చునట్టి వ్యక్తిఘనుడు.

దేహశక్తి, జ్ఞానశక్తి, ధనశక్తి దైవశక్తిలో అణగియున్న పయ్యా. ఆ శక్తిని సంపాదించినవాడే ధన్యుడు. - అనుగో గురుదేవుడు విలుచుచున్నాడు. కానీ పని. వెంటనే వచ్చెదను.

పోతు :- సిద్ధయ్యా! మా నాన్న పిలువలేదు నీవు పనితప్పించుకొని అలసట తీర్చుకొనపోతూ, పని నాపైన త్రోసిపోతున్నావు.

శిద్ధ :- నాన్నగారు, నాకు యీ చెవులకు తోడుగా మరొక చెప్పు, ఈ కన్నులకు తోడుగా మరొక కన్ను ఇచ్చినాడు. నన్ను గురించి ఎక్కడెవరేమన్నా వింటాను. ఎక్కడేది జరుగుచున్నను చూడవలయునన్న చూచెదను. నీవు ఎక్కడెక్కడ తిరుగునది చూచెదను. నన్ను గురించి నీ వెక్కడేది చెప్పుచుండినను వినెదను. ఆ చెప్పు, ఆ కన్ను నీవు సంపాదించుకున్నావా ధన్యాత్ముడ వయ్యెదవు. - చూడు సంపాదించు. - వస్తా. (అని తోపలికి పోవును.)

పోతు :- అమ్మా పోలేరమ్మా! వీనితో మాకు పెద్ద బాధగానున్నది. వీడు ఇల్లువిడచి పోకపోయిన, చచ్చిపోకపోయిన మేము బ్రతుక లేము తల్లీ. మా తలిదండ్రులకు వానిపైనే ప్రీతి. మాపైన అప్రీతి. ఎట్లు బ్రతుకవలెనమ్మా? వీనిని నీ పొట్టన పెట్టుకోతల్లీ. (అని వైకెగచూచి దండము పెట్టుచు.)

[వెంటనే శిద్ధయ్య పోవేసింది]

శిద్ధ :- పోతులూరయ్యా! నేను యిక్కడనుండి పోకపోయిన, చచ్చి పోకపోయిన బ్రతుకలేమని పోలేరమ్మను నన్ను పొట్టన పెట్టుకొమ్మన్నావు గమా.

పోతు :- ఆబద్ధము, శుద్ధబద్ధము. నేను నోరే తెనరులేదు కల్పన చేస్తున్నావా.

శిద్ధ :- (ఆశ్చర్యముతో) అఁ. అయితే ఆ పోలేరమ్మనే అడుగుదమా. నిజము ఆమె చెప్పగలదు

పోతు :- సిద్ధయ్యా! పోలేరమ్మ సాక్ష్యము చెప్పరావలెనంటే సామాన్యమా? నీతోగాదు, నీయబ్బతో గాదు.

శిద్ధ :- ఔను నిజము. నాకా శక్తిలేదు. మాబయ్యకు అంతకు శక్తి లేదు. నా గురుదేవుని కాశక్తి లేదందువా? సరే పిలువమంటావా?

పోతు :- పిలు చూస్తాను. ఇజ్జా ఇజ్జా అని పిలిస్తే, రాను కుక్కలనుకున్నావా? పిలూ చూస్తాము.

శిర్డ :- అయితే, గురుదేవుని శక్తి కాస్త చూపితేగాని, నీ బుద్ధి కుదరదు. భయపడవద్దు, పిలుస్తాను. అమ్మా, పోలేరమ్మ తల్లీ! ఇది నా గురుదేవునాజ్ఞ. నీవు సాక్షమియ్యవలసిన సమయము వచ్చినది, రా. ఇయ్యక తప్పదురా. (అసి మోకరించి నమస్కరించును. గొప్ప శబ్దముతో శ్రీశూలధారియై పోలేరమ్మ గాన వచ్చును. పోతులూరయ్య సిద్ధయ్య వెనుకకు పోవును.)

శిర్డ :- భయపడకయ్యా. అడుగుతా విను. తల్లీ! పోతులూరయ్య పనుని చెప్పుకొన్నాడో నిజముగా చెప్పు తల్లీ.

పోలేరమ్మ :- సిద్ధయ్య పోక పోయినా, చచ్చిపోక పోయినా మేము బ్రతుకలేము, బ్రతుకనివ్వడు నీ పొట్టన పెట్టుకొమ్మన్నాడు. నిజము. పోతులూరు! ఈ సిద్ధుని ప్రతియొక్క రక్తబిందువందున నీ తలిదండ్రులు నెలకొని యున్నారు. వారి హృదయమున పార్వతీ పరమేశ్వరులు మొదలుకొని, ముప్పది మూడు కోట్ల దేవతలు స్థిరనివాస మేర్పరచుకొని యున్నారు. వీనిని మ్రింగుటకు ఎవరిచేతనుగాదు. నీవు నీ తలిదండ్రుల సామాన్య మానవులని పొరబడుచున్నావు. మానవాతీతులు, దేవతాస్వరూపులు, త్రికాలవేదులు వారిని నమ్మి తరింపుము. సిద్ధుడూ పోయెదను.

శిర్డ :- తల్లీ! మా పోతులూరయ్యను ఒక కంట కనిపెట్టి వుండు మమ్మా.

పోతు :- ఒరేయ్ పూర కోరా. చెప్పవద్దురా.

శిర్డ :- నమస్కారము తల్లీ. శ్రమయిచ్చినందులకు జమింపుము. (అని నమస్కరించును.)

పోలేరమ్మ :- మనోవాంఛాఫల సిద్ధిరస్తు. (అని ఆశీర్వదించిపోవును.)

శిర్డ :- పోతులూరయ్యా! గురుదేవుని మహామహిమ తెలిసినదా. -

రాత్రివేళ ముసుకు వేసుకొని ముద్దెయలతో ముచ్చట్లు పడడానికి, నన్ను మోసముచేసిపోతివా, పోలేరమ్మకు చెప్పుతా.

పోతు :- ఏమని సిద్దయ్యా?

శిద్ద :- అమ్మా. తల్లీ! పోతులూరయ్య ఏ గుడిసెలో వున్నాడో ఆ గుడిసె వాకిలి మూసి ...

పోతు :- మూసి,

శిద్ద :- నిలుకు పెట్టి ...

పోతు :- నిలుకు పెట్టి

శిద్ద :- అగ్గిపెట్టమని చెప్పుతా.

పోతు :- అన్నా! వద్దు వద్దు. నీకు పుణ్యముంటుంది.

శిద్ద :- ఒరే పోయి, అన్న వరకు వచ్చినదా? అమ్మా నాన్నకు చెడ్డ పేరు తెచ్చే కొడుకులు ఉండి ఫలములేదన్నారయా.

పోతు :- సిద్దయ్యా! ఆ పని చేయకు. నాకొరకై వాళ్లు తల్లులు, పిల్లలు చచ్చిపోతారు పాపము.

శిద్ద :- అద్దీదారి. చాకి సంతరించిన తలిదండ్రులు దుఃఖించుచుండుట పాపముగాదా. - పుత్రులు, పుత్రికలు, మంచివారై పని పాటలందు ప్రవీణులై మంచిపేరు గడించిన, తలిదండ్రులు సంతోషించెదరు, లేదా దుఃఖించెదరు. ఆ దుఃఖముతో మరు జన్మకు అమ్మా నాన్న లేక విలపించెదరు. జాగ్రత - నాన్న గారు, నేనడుగు ప్రక్కలకు సమాధానమిచ్చెదనని చెప్పినారు. వినువు. రా పోదము. - (అని పోవుదురు. అంతవరకు ప్రక్కన వినుచున్న గోవిందమ్మ చాలాసంతోషముతో లోపల పోవును)

(తె ర వా లు ను.)

పంచమాంకము - సమాప్తము.

షష్ఠాంకము - ప్రథమ రంగము.

శిద్ధయ్య, వీరబ్రహ్మము వత్తురు. ఒక చెట్టుక్రింద బ్రహ్మము కూర్చున్న బోవును. అది గ్రహించి శిద్ధయ్య తనమీది పంచను పరచును. బ్రహ్మము కూర్చొని, శిద్ధయ్యను కూర్చొన్నది నైశచేయును దూరముగా శిద్ధయ్య కూర్చొనును.

వీ :- వత్సా! నీవు బ్రహ్మచారివి. బ్రహ్మచర్యముతో దైవశక్తి నార్జింపవలయునన్నను, మోక్షసామ్రాజ్యము పొందవలయునన్నను మహాకష్టము. - మైదున నిర్ద్రాహారములు సర్వజీవులకు నైజముగా పుట్టబడినవి అనైజముగా చంపనలవిగావు. పరివక్షబుద్ధులే వీటిని చంపగలరు. ఈ కామసాగరమున నుద్భవించు కోరికా తరంగముల తాకిడిని సహించి, ముందుకు ఈదవలయునన్న సామాన్యుల కలవిగాదు. ముందు జన్మముననే పరివక్షబుద్ధియై యుండవలయును. - అట్టివారికిది సులభోపాయము. ఏల ప్రకృతికెదురిది బాధనొందెదవు? అందరివలెనే కుటుంబీకుడవై సుఖించు సుఖదుఃఖములకు లొంగక న్యాయ తీవనముచేసి తరింపరాద.

తే॥ పూర్వమొనరించినట్టియా పుణ్యఫలము
ధనమొ, విద్యయొ పితృక్షితంబొ నొసగి
అమిత సౌకర్యములకొ గూర్చుననగ వినవె
పుట్టినందుకు సౌఖ్యముల్ పొందవలదె.

శిద్ధ :- వద్దు గురుదేవ, వద్దు వద్దు. చూచినతోడనే లోకానుభవము గడించితిని - కామమునాపలేక, వెతకి వెతకి ఇల్లాలిని తెచ్చుకొన్న ఊరకుండునా, మోయరానంతమందిని సృష్టిచేసి విడచును. - ఆ సృష్టిలో బుద్ధిహీనులు, అంగహీనులు, దురదృష్టులు ఎందరో పుట్టుచుందురు. వారినందరిని చాకుటకు ఒకచింత. - ఇట్టివారై రేయని ఒక దుఃఖము. - ధానితో కుములుచు, దుఃఖించుచు జగద్రోక్షకుని మాటయే మరచి, మతి

హీనమై పోవును. - ఈ మందనంతటిని చాకుటకు న్యాయార్జన చాలక, అన్యాయార్జనకు దిగి పాపము మూట గట్టవలసి వచ్చును. ఆ మూట ఇంతై, మరింతై, కొండంతయై పెరిగి మరుజన్మకు పకు పక్షి క్రిమి కీటకాదులలో జనింపజేయును. కామమొక్కదానిని జయించిన కష్టములన్నియు తొలగునని గ్రహించితిని.

తే॥ కాంత కష్టంబులకు మూలకారణంబు
కాంతవల్లము వచ్చెడి కష్టచయము
కామమును చంపెనేనియు కలుగబోదు
తెలుసుకొంటిని మర్మంబు హదుతండ్రి.

గురుదేవా! ఇహమును జయించి, పరమపథమును జేర తమ పాదము లాశ్రయించితిని నాకు జ్ఞానోదయమొసంగి కాపాడుము.

వీ :- వత్సా!

తే॥ శిరిని, స్త్రీని జయించు టజేయమయ్య
మౌనులెందరో చెసినది గానపడద
రాజయోగంబులోననే బ్రతుకరాద
మోయరానట్టి బరువేల మోతువయ్య.

ఎందరో మహనీయులు స్త్రీలకు, శిరులకు దారులై పోయిరని విసలేగా, కనలేద వకవేళ శిరిని జయించవచ్చుగాని స్త్రీని జయించుట మహాష్టము.

అ॥ అండలేని జన్మముండరాదని బ్రహ్మ
పట్టుపట్టి బ్రాహ్మ గట్టుకొనడె
అలలేకయున్న నగచాట్లపాలని
నాదిదేవులిద్దరాండ్రు గొనరె

అ॥ ఆలికన్న నాపు లరయంగనుండిరా
సురతసుఖముకన్న సుఖముగలద
దైవనిర్మితమును తప్పని త్రోతువ
తెలియకడుగుచుంటి తెలుపు వత్సా.

శిర్ద :- గురుదేవా! తామడిగిన చెప్పునంటివాడను గాను. తమ దయాంతఃకరణ గలిగిన ఆ కామదేవతను జయించి, ముక్తి కాంతను చేపట్టుదును. అదంటుండనిమ్ము ఒక్క సందేహము. ఈ జన్మ పోయిన, ఇక జన్మలేదని వాదించురు. పాపపుణ్యముల నెడి పల్కులు కల్గలందురు.

అ॥ పాపపుణ్యమనెడి పల్కులే కల్గలు
పుట్టుకన్నమాట నట్టిమాట
చేతగానివారు చేయగూడదటందు
చేసినై నవన్ని చేయవచ్చు

అని అనుచున్నారు. వినుచున్నాను. తామేమనియెదరు.

వీ :- నాయనా! తెలియనివారు తెలియనట్లుండక, తెలిసినట్లు వర్తించిన తప్పక ప్రమాదము సంభవించునని ఆరోక్తి గలదు. అయినా వినుము.

కం॥ లోకుల సుఖముల గనుగొని
వ్యాకులపడి వారిజేరు వైనముకొరక
శోకమునక తపియించెడి
లోకులె ముందిట్లటన్న లోకులు వత్సా!

కం॥ ఉన్నది జీవికి పుట్టుక
యున్నది సుఖదుఃఖములుగ నున్నవి రెండై.
యున్నవి లేవని దలచిన
యన్నలే దరిదాపులేని యన్నలు వత్సా!

శిర్ద :- గురుదేవ! ముందు జన్మమున పాపపుణ్యమనక, దేవుడు దైవమనక, దానము ధర్మమనక, వావివరుసలనక, పెద్దచిన్నలనక, మంచి చెడ్డలనక, నీతి నియమములనక సంచరించినవారు వీరే నందురా? వీరి పుట్టుకకిదే కారణమందురా? సందేహము స్వామి.

వీ :- ఔను. సందేహమే. తెలిసికొనిన సందేహనివర్తి కాగలదు. ఇటు విను.

సీ॥ ధనికుడై యొక్కడు, నిర్దనికుడై యొక్కడు
 పుట్టిరే వారెట్లు పుట్టినారు
 జ్ఞానియై యొక్కడు, నజ్ఞానియై యొక్కడు
 పుట్టిరే వారెట్లు పుట్టినారు
 ప్రిభువుగా నొక్కడు, సేవకుడుగా నొక్కడు
 పుట్టిరే వారెట్లు పుట్టినారు
 భోగిగా నొక్కడు, పెండ్లిగా నొక్కడు
 పుట్టిరే వారెట్లు పుట్టినారు.

తే॥ పుట్టి గిట్టుచు, గిట్టుచు పుట్టుచుండు
 వారలెవ్వరు, నెచ్చటినారు వారు
 జ్ఞానదృష్టిని చూచిన గానబడద,
 గానబడకున్న చెప్పెడి ఘనులులేర.

శిర్డ:- గురుదేవ! సందేహము. - పాప పుణ్యములనుభవించు లోక
 మిదేనందుర. యమలోకమున శీఘ్రితురందురే.

వీ:- ఔను. తప్పునకు శీఘ్రి విధించుటక్కడ, ననుభవించుటక్కడ.
 జీవుడు తనువు విడచి అక్కడ చేరినవేళకే, వారు పాపపుణ్య
 ముల గ్రహించి, దానికితగ్గ శీఘ్రివిధించి, ఏ పాపమునకు, ఏ
 పుణ్యమునకు, ఏ జీవులై పుట్టవలయునో ఆ జీవులుగా పుట్టిం
 తురు. ఆ పాపపుణ్యఫలములు బుద్ధినంటియుండి, సుఖదుఃఖముల
 గల్పించుచుండును. బుద్ధిః కర్మానుసారిణి అను నార్యోక్తి
 యున్నది. బుద్ధి ప్రీతి జీవిని ఆడించుచుండును నాయనా.

ఆ॥ కర్మనంటి తిరుగు కలకాలముకా బుద్ధి
 బుద్ధినంటి తిరుగబోదు కర్మ
 బుద్ధి యట్లొ యట్లు బోధించు యోచించు
 దాని తిప్పినానె ధాతకైన.

వత్సా! పుణ్యము అదృష్టముగ, పాపము దురదృష్టముగ మారి,
 ఆయా సమయములకు నీకు తెలియకనే వచ్చుచు పోవుచునుం
 డును. ఈ పాపపుణ్య ఫలముల గ్రహించునవి, గ్రహించినవి,

ఇచ్చునవి దైవస్వరూపములైన గ్రహమండలములని యెరుంగుము.

కం॥ పాపము, పుణ్యము రెండును

మాపయి పోయెడివిగావు, మన వెన్నెంటక

ఆపయి వచ్చెడి జన్మకు

గాపయి ఫలములను గుడుపు, గనుమా వత్సా.

శిర్డ :- గురుదేవ! అయిర నిర్దనికులు, నిరక్షర కుక్షులు, రోగగ్రస్తులు కుంటి, కురూపి, గుడ్డి, మూగి మొదలగువారు పూర్వజన్మ పాపులందుర?

వీ :- వత్సా! పూర్వదత్తేషు యద్దనం - పూర్వదత్తేషు యద్విద్యా - పూర్వదత్తేషు భార్య - అన్నారు. పూర్వదత్తము కానిదేది యులేదు ఇది వేదవాక్యము. పూర్వము నీవు ఏది సంపాదించితివో అది ఇప్పుడనుభవించుచు, ఇప్పుడుచేసినది మరుజన్మ కనుభవించువు. - మరుజన్మమున్నదని, ఆ జన్మలో సుఖపడవలయునని ఆశ గలిగినవారు నీతినియమములకు, ధర్మమునకు కట్టుబడి, ముందుచేసినది అనుభవించుచు, దాన ధర్మములు, దైవపూజలు చేయుచుందురు. - కొందరుచేసిన పాపమునకు మరింత పాపమొనర్చి, దైవమును ధర్మమును మరచి, శుద్ధ పాపులై, పశు పక్షి క్రిమి కీటకాదులందు జనించుచుందురు. ఇది సృష్టియొక్క నడక, నైజము.

శిర్డ :- గురుదేవ! సందేహము. ధనికులుగా కొందరు, విద్యాధికులుగా కొందరు, దేహసౌష్ఠవముతో కొందరు ఉన్నారుగాని, ధనము, విద్య, అంగసౌష్ఠవము మూడు గలిగినవారరుదుగా గన్పట్టుచుండిరి. కారణమేమందురు?

వీ :- వత్సా! ముందుజన్మమున ధనము కొరతగలిగినవారు ధనము కావలయునని, నిరక్షరకుక్షులు విద్యకావలయునని, అంగసౌష్ఠవము, దేహబలము లేనివారు అంగసౌష్ఠవము, దేహబలము

కావలయునని కోరిరేగాని, త్రివిధశక్తులను కోరలేదు. అందు వల్ల ఇటులైరి. త్రివిధశక్తులు లేకున్న, మానవాళయములు పండవని తెలియరైరి. లక్ష్మీనారాయణులవల్ల ధనము, శ్రాహ్మ బ్రహ్మలవల్ల విద్యాజ్ఞానములు, పార్వతీ పరమేశ్వరులవల్ల దేహ సౌష్ఠవము గలుగుచుండునని భేదభావములేక త్రిదేవుల, త్రి మూర్తుల సేవించినవారికి, త్రివిధశక్తులు గలుగును. దేనిని తలంపరో, ద్వేషింతురో అది లోపించునని యెరుంగుము. - మరలా లేనిదానికై చింతింప ప్రారంభింతురు. మూడుశక్తులు గలవారే సౌఖ్యపురుషులు.

చం॥ కొలువకయే త్రిమూర్తులను కొల్వకభక్తిని నాత్మదేవులక కలుగునె విద్యయు శిరియు కాంచన సన్నిభమైన దేహము తలచినవానికే యొసగు దైవమటంచని నమ్మబోక తా చులకనగా గ్రహించుటకు చూచును మానవుడెంతవెట్టియో.

శిర్ద :- గురుదేవ! మరొక సందేహము. త్రివిధశక్తుల చేకూర్చుకొనుటకు పాపములు రానియ్యక, అరికట్టుకొనటకు మార్గమెద్ది యనెదరు?

వీ :- వత్సా!

అ॥ దైవభక్తియొక్కటి దానంబునొక్కటి
మార్గదర్శకంబు మానవులకు
వేరుతోవలెందు వెతకిన గనరావు
వేదమార్గమిదియె వెతకిచూడ,

భక్తిశ్రద్ధలతో ఒకపూటనైన దైవమును ధ్యానించుట, పూజించుట ఒకటి. - తనకున్నదానిలో యింతో అంతో దానము చేయుట, పాపములకు లొంగరాదని పట్టుపట్టుట. యిదియే మానవులకు మార్గదర్శకము.

శిర్ద :- గురుదేవ! సందేహము?

చం॥ చంపిన పాపకర్మములు చచ్చునె, చంపగ త్రోవలున్న వే
కొంపలముంచు- నెట్టి ఘనకోవిదునైసను త్రాడుదెంచు- బల్
నింపును తెంపుగల్గు ధరణీశ్వరునొంచు- గలంచు ద్రుంచుని
తెంపరికాలదన్ని, కడతేరెడు మార్గము తెల్పు సద్గురూ.

పీ :- వత్సా! ఉన్నది లేకేమి.

సీ॥ ధర్మతత్పరతను దైవంబు ముప్పొద్దు
కొలుచుచుండిన నిది తొలగుకొంత
దానధర్మంబుల తనకున్న దానిలో
నిచ్చుచుండిన నిది చచ్చుకొంత
దేవతాపేవల దేహశక్తికొలంది
చేయుచుండిన నిది చెడునుకొంత
నిత్యమై వేద్యంబు నియమంబుతోడను
హరికియ్యగా నిది విరగుకొంత.

తే॥ పెంపకము చేయకను దీని చంపుచుండ
పాపమడుగంటి పుగ్గాంబు పదిలమగుచు
పదిలమున జీని పదిలమై పదిలమగుచు
యంది ఇహపరసుఖముల నందుకొనును.

శిర్డ :- గురుదేవ! చిత్తశుద్ధిలేని శివపూజలవి యేలనన్నారు. చిత్త
శుద్ధి గలుగుటకు మార్గమెద్ది?

తే॥ మనసు పరిపక్వమౌటకు మార్గమెద్ది
ఎట్టి నియమంబులకా చెయిజుట్టువలయు
ఎన్నియో త్రోవలున్నవి యేదిత్రోవ
తెలియచెప్పుము గురువర తెలుసుకొందు

పీ :- నాయనా, చిత్తము. ఊరకే శుద్ధిచెందదు. శిద్ధిచెందదు. ముం
దెన్ని జన్మలనో దైవధ్యానముచేసినవాడుగా నుండవలయును.
ఒక్క జన్మలో చిత్తశుద్ధిగలుగుట మహాకష్టము. - చిత్తశుద్ధి

కుదిరినను, స్వప్నావస్తలో పరచారా పరధనముల తృప్తాయ ముగచూచినను ఊణములో భగవంతుని చూడవచ్చును. శాపా సుగ్రహశక్తి గలుగును. అణిమాద్యష్ట శిద్ధులు తామతటవి వచ్చును. ఇవి పరిపక్వబుద్ధికి గాక అన్యల కలవిగాదు.

వత్సా! మనోవాక్తాయకర్మలను మూడిటిలో కాయము కూర్చొనును. వాక్కుధ్యానము చేయును. మనస్సు పరిపరి విధముల పరుగిడినను, యేనాడో ఒకనాడు ఈ రెంటియందు ఆ వకటి చేరకపోదు.

అ॥ దైవభక్తియొకటి దానంబు నొక్కటి
మార్గదర్శకంబు మానవులకు
దీన చిత్తశుద్ధి మానవుండందును
చిత్తశుద్ధివల్ల చిక్కుసుఖము.

వత్సా! చిత్తము శుద్ధమౌటకు దైవభక్తియే మూలము. - మార్గము. దైవభక్తిలేక, దైవమును ఆరాధింపక చిత్తశుద్ధి దొరుకదు, చిత్తము పరిపక్వదశను చెందదు.

శిర్డ:- గురుదేవ! సందేహము. - మానవుల పుట్టుకకు మూలమే మందురు. చచ్చినవారిని యమలోకమున విచారించి, అక్కడనే శీఘ్రమున భవిష్యత్తును, పునీతునిగా నొనర్చి ఆ పుణ్యలోకము లందే చోటానంగుదురనే మతములన్నవే తామేమందురు.

వీ:- వత్సా! శీఘ్రము అనుభవమక్కడనే గల్పించియుండిన - ఇక్కడందరొకే విధమున సుఖదుఃఖము లనుభవించవలసి వుండును. ఒకతప్పుకు ఒకసారియే దండనానుభవము. రెండుసార్లుండదు. వారుచెప్పినట్లు ఆ లోకమున దండనానుభవముండిన, జీవుడు పునీతుడగును పునీతులలోకమునకు రాదు. ఆ పుణ్యలోకము లందే నివసింతురు. - పోయెడివారందరు అచ్చటనే నిలచిన, ఈ పుట్టుచుండెడివారందరెచ్చటివారు, ఎట్లు వచ్చిరను సందేహము గలుగక మానదు.

వత్సా! ఊర్ధ్వలోకములన్నియు శుద్ధ పుణ్యలోకములు. పాపులు జ్ఞానకాలమచ్చటుండుటకు వీలులేదు. పాపమనుభవించుటకు చోటులేదు. మనమున్న భూమి సత్యర్మలకు, దుష్టర్మలకు స్థానము. కావుననే కర్మభూమి యందురు శుద్ధ పాపుల, పాపపుణ్యమిత్రుల ఇక్కడికి నెట్టివేయుదురు. - అక్కడ పుణ్యము చేయుటకుగాని, పాపము చేయుటకుగాని స్థానము లేదు. రెండిటికి సానమిచ్చటనే గలదు. శిక్ష విధించుటక్కడ, అనుభవించుటక్కడ. ఈ అనుభవములో పూర్వపాపము పాపమునే చేయించును - పూర్వపుణ్యము పుణ్యమునే చేయించును. వీటి మధ్యలో జీవడల్లాడు చుండును. - శాస్త్రముల, గురువుల నమ్మి - దైవధ్యానము, దానధర్మముల చేయుచు వచ్చిన వారికి పుణ్యమధికమై, పాపము నశింపయి, పుణ్యగతు లిబ్బును. విరామస్థానములగు ఊర్ధ్వలోక నివాసము దొరుకును ఇదియే మోక్షము. - వత్సా! ఈలోకమున జీవులు పుట్టుటకు, గిట్టుటకు - గిట్టుటకు, పుట్టుటకు మూలము పాపము.

ఉ॥ మూలము శుద్ధపాపమయి పుట్టుకనొందును జంతుజాలమై,
మూలము శుద్ధపుణ్యమయి పుట్టుకనిల్పును నిర్జరాస్థలిఁ
మూలము మిశ్రమంబునయి పుట్టును మానవరూపధారియై,
మూలము పాపకర్మములు మూలము చంపి తరింపగావలెకా.

పాపమును చంపిరంతవరకు పుట్టుట గిట్టుట తప్పదు. - పాపమును చంపి శుద్ధపుణ్యుడవెప్పుడయ్యెదవో, దేవత్వము సంభవించును త్రికాలవేదివగుదువు - నాయనా. సందేహము, సందేహమని సాగబీకితివి. చాలిప్పటికి. మాధ్యాహ్నిక పూజకు వేళయైనది. పుష్పముల కోసికోనిరమ్ము. పొమ్ము.

శిద్ధ :- చిత్తము. గురుదేవ్! (అంటూ పోవును.)

వీ :- (భూమికి చూచి) ప్రకృతి! యీ బ్రహ్మచారి కామమును

జయించి బ్రహ్మజ్ఞానమార్జించి, మోక్షసామ్రాజ్యము పొంద వలయునని యన్నాడు. ఈతనిని పరీక్షింపుము.

(అని కమండలోదకము చల్లుచు. - అక్కడొక అపరూపవతి ఉద్భవించి నమస్కరించును.)

వీ :- అదుగో, పోవుచున్నాడు. పొమ్ము. పరీక్షింపుము.

(తె ర వా లు ను.)

షష్ఠాంకము - ద్వితీయ రంగము.

సిద్ధయ్య పూలు గోయుచుండును. మాయాసుందరి పాట పాడుచు, నృత్యము చేయుచు వచ్చును. - సిద్ధయ్య చూచి చూడనట్లు పూలు గోయుచుండును.

సుం :- మోహన!

శిద్ద :- అఁ అఁ. నేను మోహనుని గాను. పొరబడుచుంటివి. మదన మోహనుడో, రామమోహనుడో లేక కృష్ణమోహనుడో, యెక్కడ చూచితివో పాపము. పూర్తి తలచెడి పొరబడితివి. నేను దూదేకుల సిద్ధయ్యను. నాది ముడిమేల గ్రామము. బ్రహ్మముగారి శిష్యుడను. యిక్కడెక్కడనో నీ మోహను డుండును. చూడుము.

సుం :- నా మోహనుడిక్కడనే వున్నాడు. చూచుచున్నాను, గ్రుడ్డిని గాను. - మోహనా! ఈ పూలెందుకు?

శిద్ద :- దేవతార్చనకు.

సుం :- (నవ్వి) కామ దేవతను పూజించవలసిన యుక్తవయసులో దేవతార్చనయా? యెంత వెట్టివాడవు. కామపూజ అయిపోయిన తదుపరిగదా దేవతా పూజ (అధోక్షి) మాయా దేవతలున్నవే.

శిర్ద :- ఈలోపల యమునాజ్ఞ అయితే, వీధులూచ్చే పూజ రాలోపు జన్మకు వచ్చును. - అది తెలియనట్టివారి చెంతకుపోయి కులుకుము. ఏటేట ఒక బిడ్డను జైటవేస్తావు. ఇక్కడ నీ పప్పుడ కదు. పో.

సుం :- సిరి, స్త్రీ వచ్చెదననిన - వాడు. వలదని కాలదన్ను పురుషుడు ఈ ప్రపంచమునననా? అయ్యో రామ. ఇప్పుడు నీవేలోకమునందున్నావు?

శిర్ద :- భూలోకమున.

సుం :- ఈ భూలోకముననా? కాదు కాదు, సత్యలోకములోమాట మూట్లాడుచున్నావు - లజలాది ధనము తీసుకొని, అరవై యేడుల వృద్ధయువతి నీ వెంట వచ్చెదననిన - వృద్ధాంగనే యనక, ఎగిరి గంతేయు యువకులున్న ఈ లోకమున - అపురూపవత్తినై, కన్నెపడుచునై సకలైశ్వర్యముతో తులతూగు నేను కోరిన - వలదను యువకులుగలరా? ఇది సందేహము. శిగ్గా, బిడియమా. ఆడవారికుండవలసిన సిగ్గు నిన్నావరించి నదియా? రామ రామ. సుందరా! శిగ్గు, బిడియమున్నవారు సౌఖ్యపడలేరు. తన కోరికలు తనలోనే పతనమై పోవును.

అ॥ రంభబోలు కన్య రారమ్మటని బిల్వ
వద్దు వద్దటనెడి వాడుగలదె
సరుకులేని వాడు సన్యాసియౌనని
పలుకుచుందు ప్రజలు వాస్తవంజే.

సుందరా! అదృష్టదేవత వచ్చెదనని తలుపు తట్టుచుండ - రావద్దని, నా కిడవ తొక్కివద్దని వారించు వెట్టివాడుండునా? జాల్యసన్యాసము పుచ్చుకొనువాడుండునా - దారిద్ర్యముతో సన్యాసమా? సరుకులేని సన్యాసమా?

శిర్ద :- సర్వ అవయవ సౌష్ఠవము గలదు. యువకత్వముగలదు. సరుకు లేని సన్యాసిని గాను.

సుం :- దిక్కులేక సన్యాసమా?

శిద్ధ :- 'కావలసినంత దిక్కు గలదు.

సుం :- పనిపాటలు చేయలేని సన్యాసమా?

శిద్ధ :- పనిపాటలలో పురుషసింహమునై ప్రవర్తించును.

సుం :- పౌష్టిదిగ్విస్తతతో సన్యాసమా?

శిద్ధ :- సంపూర్ణ ఆరోగ్యమున్నది ఎట్టికార్యమైనా చేయగల ధీమా పున్నది.

సుం :- శ్రీల మోసముచేసి సుఖించుటకు, ప్రజల మోసముచేసి పూజ లందుకొని కోరికలు తీర్చుకొనుటకు సన్యాసమా?

శిద్ధ :- కావలయునన్న పెద్దలయెదుట నవయావనాంగిని కన్యకను వివాహమాడి సుఖంపగలనుగాని, సన్యాసివేషమున శిష్యురాల డైన మోసముచేసి భోగించు అప్రయోజకుడనుగాను. అట్టి పాపము వడిగట్టను. - సన్యాసివేషమున ప్రజలతో పూజలం దుకొని, ధనమార్జించి సుఖసంతోషము లనుభవించు నీచబుద్ధి నాయందు లేదు. భుజబలము, బుద్ధిబలము దైవమిచ్చినాడు. వృత్తివిద్యతో జీవింపగలను.

సుం :- నిశ్చలమైన మనస్సుతో నిష్ఠాగరిష్ఠుడవై బ్రహ్మవిద్యను సాధించి, అణిమాద్యష్టసిద్ధులక బడసి త్రికాలవేదివై త్రిలోకముల సూక్ష్మరూపమున సంచరించుచు, ప్రజల కొందరి జాగుపరచి, కొందరికి పాపపరిహార మొనర్చి, జీవసమాధిని బొంది, బ్రహ్మ కల్పమువరకుండు సన్యాసమా? లేక దీపమార్పువరకు సన్యా సమా?

శిద్ధ :- ఆవును. ముందన్న దానినే సాధింపబూనితిని. నా గురుదేవుని అనుగ్రహముతో నూటికి తొంబది తొమ్మిదవభాగ దాటితిని. ఆ వక్కభాగ దాటునప్పుడు శనిదేవతవలె, ఇనపగజ్జల తల్లినలె నాకు దాపురించితిని. నమస్తరించెదను. సాగిపొమ్ము. (అని నమస్కరించును.)

మం :- నిన్నుచూచిన కన్నులపండువుగ నున్నది. కోడెనాగువలె వయసు బుడకొట్టుచున్నది. నీ మాటలు, నీ మనసు చూచిన కాకుచేతులు చల్లబడుచున్నవి. సరుకులేనిసన్యాసులు నున్నగ, గుండుగ, లావుగ, పందెపు ఎద్దువలె తయారయ్యెదరన్నారు. బాగ గమనించిన సరుకులేని సన్యాసిగానే వున్నది. (నవ్వి) ఓ సరుకులేని సన్యాసి! ఇటు విను.

నీ॥ పాకశాసనుకథల్ పరికించి యెరుగవ,

మోయడే మేపాండములను విధిగ

→ అంతకన్నా అధికుడవా?

చంద్రునికథ నీవు చదివినదేకదా,

క్షయరోగమున సచ్చి సగముగాడె

→ అతనికన్నా మనోనిగ్రహము గలవాడవా?

పారాశరునికథల్ పరిశీలనమెకదా,

కామమాపగలేక ఘనతచెడడె

→ అతనికన్నా ముదిరి ముదిరియున్న వయస? మహాతపశ్శాలివా?

గరళకంఠునికథల్ గాలించినవెగదా,

కామాంధుడనుపేరు గలుగలేదె.

→ వారికన్నా గొప్పవాడవా?

తే॥ స్త్రీల కేగిగంటిచూపులో చిత్తుగాక

బ్రతికిపోలేరు వారెట్టి వారలైన

వ్యాసమునిరీతి పుట్టించి భారతంబు

నాడదలచిన నాటకంబాడు మామా. (నవ్వును,

ఆపద్దర్శముకొరకై వ్యాసముని మండమోవులకు పుత్రభిః

పెట్టినాడు. అదే భారతము. చదువలేదా మామా?

శిర్డ :- మా మా ... (కోపంగా) కామపిశాచమావరించినదా?

సుం :- యుక్తవయసులో అందరిని ఆవరించుపిశాచమే నన్ను ఆవరిం

చినది. విడిపించెదవా? విడిపించమనే ప్రాధేయపడుతున్నాను.

కన్నెపడుచు కన్నుగొట్టి, వైట సవరించి నీర్లి మామా అంటే,

మూడుకాళ్ల ముదుసలియైన కన్నుగొట్టి, కాలుదట్టి ఖణ్ణిలు మని రంకెవేసి, మీసముపై చేయివేస్తాడు. సరుకులేని వారి చెంత రంభయైన ఏమిచేయలేదు. - మైథున నిద్రాహారములు లేని మానవుడుండునా? ఉండిన, అతడు పక్వబుద్ధి యనవలయును ఇది నీవల్ల నవునదిగాదు.

తే॥ సురత సుఖమునకై సచ్చి సున్నమౌచు
మనసు నీడ్యంగ దుఃఖాబ్ధి మునిగి మునిగి
కడకు తలవాల్చు జీవుల కలిసి నీవు
సన్దసింతువ నీకేమి సన్దసింప.

తూరువునాటి కోడెవలె నున్నగున్నావే.

శిర్ద :- ఇదుగో అమ్మాయి! ఇటు విను.

సుం :- నాపేరు అమ్మాయిగాదు, సుందరి. సుందరి అని పిలువము.

శిర్ద :- అట్ల పిలుచుటకు కట్టుకున్నబాడినా పెద్దబాడినా, ధర్మమే యెరుగని బుద్ధిలేని దద్దన్ననా? విను.

సీ॥ మతధర్మముల నెల్ల మట్టిపాల్గా జేసి,
కన్నవారలమాట కాలదన్ని,
వావిని వరుసను పతనంబు గావించి,
వంశమర్యాదల పాతిపెట్టి,
బంధుమిత్రుల ప్రీతి పైకెగ జిమ్మియు,
ననుభవజ్ఞులనుడి నడవిగలిపి,
ముందెట్టులనుమాట మొదలంటగా గాల్చి,
తోబుట్టువుల పలు ధూళిగల్చి.

తే॥ మోహమును భూతమునకు దాసోహమౌచు
వచ్చినట్లెల్ల పరుగిడు పడతులకును
హక్కులున్నవి మాకను నతిపలకును
ముందుగతులున్నవే చూడ నిందు నందు

సుం :- మామా! నీతుల, నియమముల, కులముల, ధర్మముల చూచిన కోరికలడుగంటును. ఎప్పుడొచ్చునో వచ్చును మనసలితనము.

కండలుండగనే కామము తీర్చుకొనవలయును. పోయిన కాలము తిరిగిరాదు. యౌవనకాలము వ్యర్థము చేసుకొనకుము. ఇటు ననుచూడు మామా.

కం॥ చూడుము దేహసౌష్ఠవము

చూడుము చవి అధరసుధను - సుధతలదన్ను

కూడుము మన్నధకేళిని

కూడిన మరి విడువలేవు కూడుము మామా.

శిర్డ :- ఛీ! బుద్ధితేని పీచుగ. - కన్యాత్వము కన్న వారిపాలుజేసి, కావలసినన్ని క్రూణహత్యలొనర్చి, కల్్యాణముకొరకు ఎదురుచూచు భ్రష్టువు నీవు. - ఇప్పుడుగాదు నీకు తెలియునది. - రాబోవుజన్మకు నలుగురైదుగురి బిడ్డల పట్టించి, సారము సాని కొంపచేర్చిన యువకుడు దొరికి, - నలుగోడలమధ్య నిన్నీడ్చి, నానాశ్చరసముల మరగి నిన్ను కుక్కను చూచినట్లు చూచినప్పుడు - జీవితము తలంచుకొని కుళ్ళి కుళ్ళి యేడ్చునపుడు, కంటిసీరు కడవడు కాయునపుడు తెలియును. ఈ కండబలములో, కండ్లకావరములో తెలియునా, పో.

సుం :- మామా! యీ జన్మతో జన్మము లేదనువారు. ఈ ప్రాణ వాయువు అనంతవాయువుతో లీనమైపోవును గాని, పుట్టుకెక్కడిదనువారు ఏమనుభవించినా ఈ జన్మలో, ఈ యుక్తవయసులో నన్నభవించవలయుననువారు గలరు. వారిలో నేనొక్కతె ననుకొనుము. నా మక్కువదీర్చి పుణ్యము గట్టుకొనుము. నాకు పాపమువచ్చిన రానీ నీకు పుణ్యముండును గదా.

శిర్డ :- నీవు ధర్మరహితవు. నీకు పాపపుణ్య విచక్షణ జ్ఞానమెక్కడిది.

సీ॥ కనిపెంచి యెన్నెన్నో కష్టాలకోర్చిన

తల్లిదండ్రులమాట దలపబోక,

మాచెల్లెలని యెంతో మమతతోపెంచిన

జ్యేష్ఠుల మదిలోన చేర్చబోక,

తండ్రివంకన మరి తల్లివంకన గల్గు
వారి గౌరవము కాపాడబోక,
వంశవారిగవచ్చు వంశ మర్యాదల
సూటిగా పాటించి చూడబోక.

తే॥ కన్య యధికారియౌనని కావరమున
వారియాశల కాల్గిన్ని వారివిడచి
ధర్మరహితంబునో పెడదారిబట్టి
నడచు నీకేటి పాపపుణ్యములు చూడ.

సుం :- మామా! పొరబడి పండువంటి సుఖము పొడు చేసుకొను
చున్నావు.

ఉ॥ పాపములేదు పుణ్యమును పల్కులు కల్గలు కల్పనల్ గనక
ఆపయి జన్మమున్నదను నయ్యలమాటలు బూటకంబు మీ
దేవనిచేతగాక తమకెచ్చట తొలగి యొకింతలేక యీ
పాపము పుణ్యముగ గొలుసు పట్టతగిల్పిరి నీతివాహులై.

శిర్డ :- ముందిట్లన్నవారే ఇప్పుడు (వీధులూడ్చువారు) కాయకష్టము
చేసి, తిండికి బట్టకు చాలక పలుకాధలొందుచు కన్నీరు బెట్టు
కటిక దారిద్ర్యములు, అంగహీనులు ఆనాడట్లానర్చి, ఈనాడు
కం॥ లోకుల సుఖముల గనుగొని

వ్యాకులపడి వారిజేరు వై నముకొరకు
లోకమునక తపియించెడి
లోకులె ముందిట్లటన్న లోకులు ధాతిగ్గ.

పాపము లేదు, దేవుడు లేడు సత్యము లేదు, ధర్మము
లేదని సంచరించిన జీవులే ప్రకృతము జ్ఞానహీనులై, ధన
హీనులై, ఆరోగ్య హీనులై దేహబలములేక దుఃఖించు చు
న్నారు కానరాలేదా? - ఔను, ఈ వయసులో ధనమదాం
ధత్యము దాపురించిన నీకు కానవత్తురా? కానరారు. రారు.
పుణ్యము పటావంచలై, పాపము దాపురించినప్పుడుగదా -
లోకము, లోకులు గన్నడుదురు.

కం॥ ఉన్నది జీవికి పుట్టుక
యున్నది సుఖదుఃఖములుగ నున్నవి రెండై,
యున్నవి లేవని దలచిన
యున్నలే దరిదాపులేని యన్నలు ధాత్రిక.

సుం :- మామా.

శిద్ద :- ఛీ. బుద్ధిలేనిమాట.

సుం :- కానీలే మామ. ఒక్కమాట సాంగముగా విను.

లే॥ కంఠశర్యంతముక మెక్కి, కంటినిండ
నిదురపోయెడు నీవేడ నిలుచుచేడ,
బ్రహ్మలోకాన నుండిన పరమ మునులే
కాంతలకు దాసుడైరట్టి కథలు వినవె.

ఇంక కొంచము విను ...

ఉ॥ నీరునుగ్రోలి ప్రాణముల నిల్వినయట్టి మహానుభావులుక
తారెడుగోచులక తడిపి భద్రముగాలిగియించు మౌనులుక
చారిణగంధులక గనియు, ప్రైబికి చేతులుమోడ్చి వేడరే
చారినిమించు పూరుషుడనా, సురతేచ్చనుగెల్చి నిల్వగక.

తే॥ కువచ్చు శిరిని, ఊరకవచ్చు స్త్రీని వలదనువాడు వెట్టి
వాడు. జంటకుదిరినదనుక వెట్టికుదరదు మామా. నామాట
విని వెట్టికుదిరించుకో.

శిద్ద :- నాకుపట్టిన వెట్టిని బాగుపరచువాడు నా గురుదేవుడొక్కడే.
బాగుపరచిన ఆ మహనీయుడే బాగుపరచవలయును. వేరొ
కరి వల్లగాదు. నీకుపట్టిన పిచ్చిని విడిపింప కోట్లకొలది యువకు
లున్నారు వారి నాశ్రయించు వెట్టి కుదురుతుంది: పిచ్చి
వదలుతుంది. కన్నుగొట్టేతేచాలు, కాలుదట్టగలరు. పొమ్ము.

సుం :- మామా! తాను వలచినవాడు దొమ్మరైనను, కుమ్మరైనను,
లోకదిమ్మరైనను సరే. - వలవనివాడు మారసమానుడైన

మనసు వప్పుకొనదు. పరోపకార మొనర్చి పుణ్యము గట్టు
కొనుము. రా.

శిర్డ :- శివ శివా. (చెవులు మూసుకొనును.)

సుం :- శివునికి ఒక ఇల్లాలు, ఒక చుట్టము. ఇల్లాలు దేహములో
కలిసిపోయినది. చుట్టము తలకెక్కినది నీవలెనా, తేరకొచ్చినా
పూరకుండను.

శిర్డ :- హరి హరీ. ఈ దినమెంత దుర్దినము.

సుం :- ఆ శ్రీహరికి యిద్దరు పెళ్లాలు. ఒకామెను ఏదరొమ్ముననే
ఉంచుకొని నిరంతరము కాగలించుకొనుచునేవున్నాడు మరొ
కామెను ప్రక్కనే వుంచుకొన్నాడు నీవలె ఊరకొచ్చినా,
తేరకొచ్చినా ఊరుకొనలేదు. ఉబ్బకేసి ఉతికేసినాడు.

అ॥ ఆండలేక పురుషుడుండరాదని వార
లిద్దరాండ్రొగొనిరి; మద్దులాడ,
ముద్దులాడమన్న మొద్దురాచ్చిప్పవై
మూతి ముడుచుకొనుచు, మూలెదీపు.

శిర్డ :- ఛీ, ఛీ. ఆడదానివేగావు నీవు వేళ అత్రికమించుచున్నది నాకు.
ఇక పోయిరా. (అని పోబోవును.)

సుం :- మామా, మామా! ఒక్కమాట.

కం॥ ఉండగవలె మగవానికి

[శిర్డ :- ఛీ. బుద్ధిలేదు. ... సుం :- అట్లగాదుమామా.]

వండను వండినది తెచ్చి వడ్డింపంగ

పండిన పాదము లొత్తను

సుంశినగా సౌఖ్యమబ్బుచుండును మామా.

శిర్డ :- ఇదిగో, ముందువెనుకలు గమనించక కదము త్రొక్కుచున్నావు.
పాడైపోయెదవు. జాగ్రత వహించి పాము.

కం॥ నడవడికను విడనాడియు

కుడువగరాసట్టి కూడు కుడిచిన మగువే

కడు నిడుములకును గురియై

కుడువగ కట్టంగలేని కులట ధరితిక్రిక.

మం :- మామా! అది అటుండనీ. - గురువనగా గురుతు చూపించు వారు, తెలియని విషయముల తెలియచెప్పువారు. - ఉపాధ్యాయులు మఃత్తోపదేశము చేయువారుగదా?

శిష్య :- ఔను.

* కంఠార్థము *

మం :- గురువరుని గురుతుఃన్నను

గురుతును నేచూపుదాన - గుమ్రైపోవక.

గురుతును గన తలతిరుగును

గురుతును చూపింతుచూడు - గుమ్రైపోవక.

నిరతంబు మదిలో గురుతే గన్నడును.

నరులు సురలు మునులు ఘనులు

సరసిజాసన హరిహరాదులు

పరమప్రీతిగ చూచుగురుతు

నిరతమును చూపింతుచూడు - గుమ్రైపోవక.

నీమనసు మామా గుమ్రైపోవక.

గురుతునే నీయబ్బ చూడగ

గురుతులో నీతండ్రి దిగియెను

గురుతు కనులను చూడవేని

కొరివిబెట్టెడి వారురాదు

గురుతును చూడు

చూపింతు నేను గురుతును చూడు.

గురువుగారి గురుతు ఊర్ధ్వలోకముల చూపును. నా గురుతు అధోలోకము ను చూపును. అది కష్టము. ఇది సులభము.

యోగులు, భోగులు, జోగులు, విరాగులు, త్యాగులు ఈ అధోలోకము చూడ అభిలాషపడుతున్నారు. బ్రహ్మచారి! నీ వెక్కడ పోయెదవు. ఆ ఊర్ధ్వలోకములకా? - అబ్బే! సోమ పానము మినహా, మరేమీ అక్కడలేదన్నారు. ఇక్కడ మహా త్రైనేన మధ్యపానమున్నది, పడ్రపో పేతమైన భోజనములున్నవి. రంభనుతలదన్న తావణ్యనతులున్నారు, సుఖపడవలయునన్న యీ లోకముననే సుఖపడవలెను - ముక్కోటి దేవతలు విడి కెడు కూటికై వైనుండి దిగివచ్చుచున్నారు. ఈ సన్న్యాసు లంతా ఎగబారుతున్నారు. - గమనించుకో. వచ్చిన అదృష్ట దేవతను వడిలో వుంచుకో.

శిర్ద :- ఈ పితాచి ఈనాడెట్లు దాపురించెనో, విడిచిపోవునట్లు లేదే. ఏమి చేయవలయును?

సుం :- ఆ॥ అలికన్ననాపు లరయంగనుంకిరా
సురతసుఖముకన్న సుఖముగలద
దైవనిర్మితమును తప్పనియందువా
తెలియకడుగుచుంటి తెలుపు మామా.

శిర్ద :- సురతసుఖమునకయి నిన్ను గట్టుకొన్న, వంశమరియాదలన్ని మసిపాతయాను.

తే॥ బిడియముకా సిగ్గు లజ్జయు విడచిమూడు
పట్టుదలయున్న చెలువను గట్టుకొన్న
వానికిక్కడె యమపురి గానవచ్చు
వంశమర్యాదలుకా చేరు వల్లకాదు.

ఫీ. నీదొక బ్రతుక? పో. చాల సేపయినది.

సుం :- స్త్రీలకుండవలసిన లక్షణములన్నీ నిన్ను చేరినవి. పురుషుల కుండవలసిన లక్షణములన్నీ నన్నావరించినవి. ఎవరికుండవలసిన లక్షణాలు వారికుండిన, కథ ఈవేళకే ముగిసిపోయి కుదుట పడియుండును.

శిర్డ :- శిగ్గు బిడియములేక బ్రతిమాలుతుంది ఇవి స్త్రీ లక్షణాలు గావు శంకినీ లక్షణాలు. తు. తు.

సుం :- ఓ సరుకులేని సన్యాసి మామా!

తే॥ తారజ్జితమాలదే చంద్ర తస్పటనక
శిష్యుడనక, పాపమనక, శిగ్గులేక
సాధనంబున సాధించి సౌఖ్యపడదే
తార జ్జితమాల, నేనెంతదాన మామా.

శిష్యుడే యనక, పిన్నవాడే యనక, కులగౌరవము తలంపక, తన భర్త గౌరవప్రీతిమీల లెక్కింపక కుమారసమానుడైన చంద్రునితో సుఖంపడెద?

శిర్డ - ఉదాహరణకు దిగితివా, ఈ చంద్రుడు పుట్టకమునపు ఖగోళములేదా? నవగ్రహములలో చంద్రుడులేదా? - దేవతలందరు నిర్జరులయిన దేవతాగురువు మసలివాడెట్లయ్యెను. తార వ్యతిచారియైన పంచకన్యలందెట్లు చేర్చిరి. దుర్మార్గుడైన చంద్రుని శివుడెట్లు శిరమునందుంచుకొనెను. పాలసముద్రమున పుట్టిన లక్ష్మి చంద్రునికి సహోదరి యెట్లయ్యెను. పుష్కటి షిరాణములు ప్రమాణగ్రంథములగుననియు, అసత్యముల సత్యములుగా నిరూపించి వ్రాయుకవులు పట్టుదురనియు, కొంత కాలమున-కవి ప్రమాణ గ్రంథములగుననియు, గురుదేవుడు తెలుపుచున్నాడు. - ప్రజలు నమ్మక సారవ్యతమే తప్పని పలు కుదురనియు తెలిపియున్నాడు - ఇది కలికాల మహిమ.

సుం :- నీవు నాకు శిష్యుడవా? నే నీకు గురువునా? - నీవు నాకు గురుడవా? నే నీకు శిష్యురాలనా? లేదు గద. - కట్టుకో, లేక పెట్టుకో. కట్టుకొనక, పెట్టుకొనకపోయిన పట్టుకొనెనని రచ్చకీడ్పించి, పదిమందిలో పరాభవింప చేసెదను. భద్రము సుమా. ఇది బ్రహ్మస్రము.

శిర్డ :- అందనుక వచ్చి అస్త్రముల ప్రయోగించెదవ?

సుం :- జౌను. వచ్చెదను; ఇంకా ముందుకొచ్చెదను. నీ వెక్కడ పోయిన అక్కడికంతా వచ్చెదను - గురునివద్దకు పోయెదవా, వెంటనేవచ్చి నమస్కరించి; స్వామి వీరబ్రహ్మముగాగు! మీ శిష్యునికథ కొంచము వినండి. - ఇక్కడ మీకు నమ్మకమైన శిష్యుడు. అక్కడ నన్ను నమ్మించి గాంధర్వ వివాహమాడిన భర్త నేను గర్భమైనానని విని, ఇది పదుగురకు తెలిసిన అవమానమని, మీదగ్గర విలువతగ్గుచుని, తాము సహించరని, నను విడతు ననుచున్నాడు - ధర్మమేమో చూడండి అని విన్నవించుకొని, నాజోకుగా ఒక యేడ్పు యేడ్చి, గురు శిష్యుల నమ్మకము పటాపంచలుచేసి, విడదీసి, నీజైసి తీసెదను. - నీ విలువ నున్నగనూరి గంగలో గలిపెదను. వా. గురువు వద్దకే పా. - వాకిలి త్రోసిన దెవ్వరనిన, అటులేనివాడన్న వచనము నీపై నున్నది. ఓ బ్రహ్మచారి! జాగ గమనించు. ఇది స్త్రీల కున్న ద్వితీయాస్త్రము. నారాయణాస్త్రము. స్త్రీలు అబలలనకు.

శిర్డ :- ఓ బుద్ధిలేని పెద్దమ్మ! నా గురుదేవుడు త్రికాలవేది. ఇక్కడ నుండి ఎక్కడ జరుగుచున్నదానినైన చూడగలరు. ఇక్కడ నుండి ఎక్కడన్నదానినో వినగలరు. నీ భ్రష్టుకూతలు విని, నన్ను విడచునా? నీ కూతలు నమ్మున? అంతకు విధి బలీయమైనప్పుడు చూతము.

సుం :- ఓ ఘోటక బ్రహ్మచారి! భీష్మించుకొని భీష్ముడవయ్యెదవ? పరకాంత పాపమని ఎగిసిపోయిన ప్రవరాఖ్యుడవయ్యెదవ? ఇదిగో, ఈ లోకము విడచి పరలోకము పోయినను వెనువెంటనే వుందును. - ఆ యముని ముందు యిట్లే చెప్పుదును. - నిన్ను విడను. నామాట విను. సుఖపడు - సకలైశ్వర్యము లతో తులతూగింతును. - రంభాసంభోగము ఇక్కడే చూపింతును. - లజ్జలాది నిరసంపదలు చేజిక్కింతును. చూడు -

తే॥ రంభతలదన్ను కన్నియ లభ్యవడిన
నాకమేలను యాబ్రహ్మ లోకమే
మూడులోకాల నిక్కడే చూడవచ్చు
జాగ యోదించిచూడుమో బ్రహ్మచారి.

శిర్డ :- మొదటనే నేను ప్రాయశ్చిత్తము చేసివుండిన, ఇందనుక కథ
పెరుగదు. పాపమని కథ పెంచితిని - అప్పుడు కాతగ్గది,
ఇప్పుడు చేసెదను.

సుం :- ఏమయ్యో, నన్ను చంపెదవా? స్త్రీ హత్య చుట్టుకొని,
ఏడు జన్మలకు వెన్నంటి, పెండ్లిగాని పెద్దన్నను చేసి, పెండ్లి
కొండ్లి అయ్యో పెండ్లియని కలవరింపజేయును. స్త్రీల కపడా
రము ముందొనర్చినవారే సన్యాసులు, పెండ్లిగానివారు, పం
డులు, యుక్తవయసులో ఆటనచ్చినవారు. మహాపూరుషా!
నన్ను చంపి వారిలో కలుసుకొనెదవా? వద్దు. నన్ను తృప్తి
పరచి ఊర్ధ్వలోకములకు పో.

శిర్డ :- ఊర్ధ్వలోకాలలోకాదు అధోలోకాలలోకూడ నిలువ చోటుం
డదు, నీడుండదు - దుష్టులకు దండనోపాయమే కావల
యును. గురుదేవ్! (అని మోకరించి కూర్చొనబోవును.)

సుం :- ఇదిగిదుగో, ఒక మాట. ఇది రహస్యమైన కార్యమండీ. -
గురువును పిలిచెదద; మీగురువు నన్నుచూచిన గురుశిష్యులకే
మోసము జరుగును. వారు చవిచూచినవారు. కన్నుగొట్టిన
కాదనలేరు నేను కాదనలేను. - అటుపై నిన్ను విడువలేక,
వారికి కాదని చెప్పలేక మధ్యచిక్కి కడకు నీకు, నీ ప్రేమము
నకు నీళ్ళిడువవలసి వచ్చును.

శిర్డ :- ఛీ, నోరుమూయి. నా గురుదేవుని పేరెత్తిన స్త్రీ హత్య
యనక నీ నాలుక కోసెదను.

సుం :- ఆఁ ఆఁ!

కం॥ కోపము పాపము తెచ్చును

పాపము జీవితమునెల్ల పాడొనరించుక

కోపము చేయక మన్మథ

తాపంబున తిట్టి కొట్టి దండించండి.

కోపాద్రోక్త విడచి, కామోద్రోక్తుడవై - కొట్టు, కొరుకు, నలిపి పిండి, పిప్పి చేయి. వద్దనన్ను, కోపగింపను రా. డి. - వెట్టి బ్రహ్మచారి! నీ గురునకు భార్యలేద, పిల్లలులేరా? అందరుచేయుకార్యము చేయలేద. చేయక పిల్లలు ఆకసముమండి పూడిపడిరా, భూమినుండి పగిలివచ్చిరా? - వారివలెనే రాజయోగమవలంబించి నన్నుకట్టుకో. పిల్లా జల్లా కలిగి, ఇల్లూ వాకిలి కలకలలాడుతుంది. - గురునకున్నప్పుడు, శిష్యునకుండ కూడద? సన్యాసము పూర్వజన్మ పాపఫలమున వచ్చునందురు. అడదిలేని యిల్లు అడవి. - మొగవాడులేని యిల్లు మఠము అన్నారు. 'ఆపుత్ర్యకృతగతిర్నాస్తి' అన్నారు. వినలేదా. - తల కొరివిబెట్టను, ఇన్ని నీళ్లువిడువను, నీపేరుచెప్పను పుత్రుడొకడుండ వనిలేదా? - ఆయ్యా సన్యాసి మామా! మతికి తెచ్చుకో.

శిర్డ :- ఆఁ. (అని పోబోవును)

సుం :- ఆగు. మీ వాన్న మీ తల్లివల్ల నిన్ను పుట్టించినాడు. ఇన్ని నీళ్లు విడువగలవు. - నీవు నావల్ల నీకిన్ని నీళ్లు విడచువానిని సృష్టించుకో. నీళ్లు విడిపించుకో. - బ్రహ్మచారి గతించితే, ఓంటి బడిగతో ఎత్తుకపోయెదరు. రెండు బడిగలు గలిగించుకో. ఓ అకల్మషబ్రహ్మచారి! స్త్రీ యన నేమనుకొంటివి? దేవునికి, భక్తులకు మధ్యలో పూజారివున్నట్లు. - ఆ వైలోకాలనుండి వచ్చు జీవులకు స్త్రీ ఆదరువు. స్త్రీని ఆదరువు చేసుకొని ఈ లోకములో ప్రవేశింపవలెను. వైసుండి దుముకరు భూమి నుండి పగిలిరారు. - నన్ను కట్టుకో. సంవత్సరములోపలనే ఇంకొక సిద్ధయ్య ... (వస్తాడని అధోక్షిలో)

శిర్డ :- ఛీఁ, నోరుమూయి. కామాతురత్వమున కన్నుమిన్నుగానక చిందు తొక్కుతున్నావు. నీవు ఆడదానివా లేక ...

సుం :- ఆ. అచ్చము ఆడదానినండీ గాడిదనని పొరబడకుడు - తామే పురుషులగుదురా, కారా అని సందేహించుచున్నాను. ఓ సన్యాసి మామా! ఇటు విను.

ఉ॥ ఆకలి నిద్ర కామములు హాటక గర్భుని సృష్టిమూలముల్ లోకమునందు జీవులివి రోసి తృజింపగరాని బంధముల్ నాక విభుండె జూరడయి నాతి యహల్యనుగూడి కూలడే తోకనుత్రిప్పెదేమొ యిది తోయజగర్భుని మాయశక్యమా.

➡➡ తోయజగర్భుని మాయ. (మామయా — శిర్డయా)

శిర్డ :- ఔను. ఈ మూడిటికి లొంగనివాడే ధన్యుడు. జిహ్వోపస్త చావల్యముల విడచినవాడే మహాత్ముడు.

ఉ॥ ఆకలి నిద్ర కామముల హస్తగతంబుగ బట్టినకదా లోకము దాటిపోగలుగు లోకముగల్గును మానవాళికే లోకులరీతి మూడిటికి లొంగిన లోకము దాటగల్గునే శ్రీకరమూర్తులక గనునె, శ్రేయముగల్గునె ముక్తియబ్బునే.

➡➡ శ్రేయముగల్గునె మృత్యుదేవతా — కర్మదేవతా.

సుం :- ఓ బ్రహ్మచారిగారు! లోకజ్ఞానము కొంచము కొరతగా నున్నట్లున్నది. బ్రహ్మజ్ఞానము మదిరేకొద్ది లోకజ్ఞానము మరపుతగులుతుందన్నారు. బ్రహ్మచారి! కామాతురత్వము కులము, తలము చూడదు. వావి వరుస యెంచదు. చిన్న పెద్ద గమనించదు. గౌరవా గౌరవముల తలంపదు. నీతి నియమముల తెక్కింపదు. ధర్మా ధర్మముల పరికింపదు. ఇది అందరికి తెలిసినదే. ఆకలి రుచి యెరుగదు. నిద్ర చోటెరు గదు. కామము (అహోక్తి)

శిర్డ :- తన్నులెరుగదు గదా.

సుం :- (నవ్వుతూ) ఔను. విన్నావా?

శిర్డ:- ఔను విన్నాను, కన్నాను. అట్టివారే కయరోగగ్రస్తులై, నిర్విర్యులై, వృషణ వ్యాధిగ్రస్తులై, భార్యను తలంచుకొని దుఃఖించు పరమపాపులు - అట్టివారికి భార్యలై, కామపీడితులై ఎటుపోవుటకు దారిగానక దుఃఖించు ఇల్లాండ్రు. నీకట్టి కాలము వచ్చును. తొందరపడకు.

సుం:- ఏమండీ! ఒక మాట. పరోపకారము పుణ్యమనెదరా? పాపమనెదరా?

శిర్డ:- పరోపకారమొనర్చినదే దేహమన్నారు. అంటే ...

సుం:- అంటేనా, - నేను కొరుచున్నది పరోపకారము గాదా?

శిర్డ:- ఛీ. దొంగకుచేసిన ఉపకారము, రంకులాడికిచేసిన ఉపకారము ఆ పరేతనాథుని ముందర నిలబెట్టును. పరదార, సరాన్నము, పరనింద మహాపాతకమని ఓలుకుచుండ విని, నా బ్రహ్మచర్యమడుగంటచేసి, నీ కామబాధనుతీర్చి. తెంటెకుకచెడిన రేపను కమ్మనెదవా? ఈ ధర్మపన్నాగము ఎక్కడ నేర్చుకొంటివో అక్కడకే పొమ్ము.

సుం:- ఎక్కడికిపోదునండీ! - ఉండిన నీవెంటనే ఉండవలె; పండిన నీప్రక్కనే పండవలె; వండిన నీయింటనే వండవలె; చచ్చిన నీచెంతనే చావవలె - ఇది నా నిర్ణయము.

బ్రహ్మచారి మామా! ఇటు విను. కుందనపు బంగారములో వజ్రముల రాపొడిని గలిపి బొమ్మనుచేసిన ఎట్లుండునో అట్లు నీరూపు, నారూపు కలిపి ఒకరూపును తయారుచేయుదము. లోకములో వన్నెగడించును. - సత్యవతికి వృద్ధపరాశరునికి గలిగిన వ్యాసునివలె విశ్వవిఖ్యాతి గడించును. - ఏడు మీరకనే తయారుచేసి సంకకెక్కింతును. చూడు నా తడాక. యేమంటారు? (అని ముందుకుపోవును.)

శిర్డ:- అంటాను. కొంతసేపటికే అంటాను. మిడిసిపడకు. - స్త్రీలలో పురుషులుండెదరు. లింగభేదమే గాని, కార్యభేదముండదు.

కనుగలిగి బ్రతుకమన్నాడు గురుదేవుడు. - నిజమే. ఇది దుర్ది
నముగా నున్నది.

సుం :- పురుషులలో స్త్రీలుండెదరు. లింగభేదమే గాని, కార్యభేద
ముండదని చెప్పలేద. తెలియలేద

అ: మదన కదనమందు మారుని సరితూగు
యౌవ్వనంబు గలిగి యౌవ్వనులను
మదమడంచు శక్తి పదిలంబుగానున్న
పురుషులందు పుణ్యపురుషుడతడు.

ముందు జన్మమున నలుపురినైన పుత్రికలగని, కన్యాదానము
చేసి, భార్య కష్టసుఖముల గమనించి, తిర్రేవుల ధ్యానించి,
ఏకాంతీప్రతుడైన వానిని పుణ్యపురుషుడనపలయుచు. ఆతని
యౌవనమే యౌవనము. పురుషుడనిన ఆతడే పురుషుడు. -
పురుషుడన్నంతనే పురుషుడుగాడు. - మీరు ముందుజన్మలో
కూడ సమకులేని సన్యాసులవారేనేమో; ఆడవారినిచూచిన
అదృష్టతావు, బెదరిపోతావు - ఆయ్యోరామ, నీవెక్కడి
పురుషుడవు.

తే॥ దిట్టముగ తిని, మరి మరి తేవునీవు
స్త్రీల కేగిగంటిచూపులో చిత్తుగాక
జారుకొందువ నీకంత శక్తికలద
తొండమున్నంత దోమ వేదండమగునే.

బ్రహ్మచర్యముతో ముక్తి సాధించలేవు. ముక్తికిగాని, భుక్తికి
గాని అండదండగా ఒక స్త్రీ వుండిన కష్టముండదు - చార
లేని తిండి దయ్యపు తిండిరా అన్నారు. బాగా ఆలోచించు.
కావలసినంత ధనమున్నది అందాలమేడలో పట్టెమంచము,
పట్టుపాన్పు వున్నది - పడ్రోపోపేతమైన భోజన ఫలహారము
లున్నవి. - అమృతతుల్యమగు పానీయములున్నవి, సౌందర్య
సౌఖ్య సౌకుమార్య సౌభాగ్యవతి కన్నెపపమ చూరక తేరకు
చేజిక్కుచున్నది. ఆ పట్టునువదలి, ఈ పట్టుమ పట్టు. అబ్బా.
ఆ సౌఖ్యమునకు వేరుండదు చూడు.

శిర్ద :- సొత్తును చూపి పొత్తును గోరెదవ?

అ॥ ఆడవారిద్రవ్య మధమాధమంబని

పెద్దవారు బలుక విన్నవాడ

అట్టి సొత్తుతినెడి మట్టిబుట్టును గాను

సొత్తుచూపి వలను సోపెదేమో.

అట్టివాడనుగాను. పదునాలుగువత్సరములు పోషించి, బుద్ధిని గరపి, సర్వకార్యములు నేర్పి, సుఖించి, వశవృక్షము నిలుపు కొమ్మని కన్యకనిచ్చెదననిన - అనుభవించినందుకు వరదక్షణ ఏమిచ్చెదవని, వేలు లక్షలు పుచ్చుకొని, కన్నవారి నేడ్పించిన ఫలము రాబోవుజన్మకు తెలియును. అంత - ఆడపిల్లలేపుట్టి, కన్నవల్లపాలు చేయుదురు. చేసినది చేయించకపోదు.

సుం :- అ॥ భోగమందకున్న యోగియై నరుడేగు

భోగమందెనేని యోగికాడు

భోగి యోగియైన పొందును స్వర్గంబు

యోగి యవనిపుట్టు యోనికొరకు.

(నవ్వి, తన రెండుచేతులతో నోరు మూసుకొనును.)

బ్రహ్మచారిమామా! జాగ్రదావస్థతో గోచినిబిగియించి కట్టినావు. స్వప్నావస్థలో బిగింపగలవా? ఎక్కడి మాట. - జాగ్రదావస్థలో స్వప్నావస్థలో పరాన్న, షరధన, పరదారల కాసింపనివానికి మట్టి బంగారమగును. పక్వబుద్ధి కట్టి, శక్తి గలిగియుండును నీవు పలనాటికోడెవలె మంచి తరుణములో నున్నావు. కాడికట్టి చూతమన్న కాశీ క్రిందవేస్తావు. కాడి కోస కాడిక్రిందికి రానంటావు. - ఇది నీ కర్మమా, నా కర్మ మా. రామ రామ.

శిర్ద - నా మనోనిగ్రహ యజ్ఞమును ధ్వంసముచేసి, పాపలోకమున కంప నెంచినది. నిజముగా నిది తాటకియే. - నా ప్రాణప్రద మగు బ్రహ్మచర్యమును హరింపనెంచినది. నిశ్చయముగా నిది అనాటి పూతనయే - నే పోయెడిదానికి అడ్డము వచ్చి,

ఎదిరించి నిల్చి ముందుకు పోనివ్వకున్నది తప్పకది లంకిణియే - నా ఆశాలతను తెంచి, నన్నధర్మమార్గమున దింప నెంచినది ఇది మాయాసుందరియైన శూరపాణియే - ఆ రాసుచంద్రునకు, కృష్ణునకు, హనుమంతునకు, లక్ష్మణునకు వచ్చినది పాపమో, పుణ్యమో అది నాకువచ్చిన రానీ, స్త్రీ హత్య యనక అంతపని చేయవలసినదే - యువకుల పాలిటి మృత్యుదేవత. ఎందరి బ్రహ్మచర్యముల బలిగొనునో, విడువరాదు.

వారు స్త్రీలలో పురుషులు, నిజమే. చంపవలసినవచ్చి వారు చంపిరి. నేనట్టిదానిని గానే. - నిన్ను వలచి, వలపించుకొని, పివాహమాడి, నిన్ను సుఖపెట్టి, సుఖపడి, నీ వంశాభివృద్ధిచేసి, సత్తునితో నీకిన్నినీళ్లు విడిపించను వచ్చినదాననే. - ఇరుగో, నన్నేమనినను స్త్రీ హత్య తప్పదు. - ఓ సన్యాసిగా! సన్యాసము పుచ్చుకొని, ఇహసౌఖ్యాలు విడిచి పరలోక సౌఖ్యాల వాసించెదరుగాని, అక్కడ సుఖదుఃఖములు లేనవ్వారు. పాప పుణ్యములు లేవు. సోమపానము త్రాగి నిరంతరము వృధాగా వుండవలెనన్నారు. ఆ సోమపానములో రుచిలేదు పసిలేదు అన్నారు త్రాగివచ్చినవారు. - దానికన్నా మిన్నయినవి ఇక్కడ రెండు పానములు గలవు ఇవి అక్కడ దొరుకవు. వకటి అధరపానము, రెండు మధ్యపానము. - మధ్యపాన మహిమ చెప్పెదను విను.

సీ॥ సంతోష వాణిధి సాంగంబుగను ముంచి,

సంగీతమున దించు శారదాంజ

వ్యాకులతను మహావ్యాధుల నెగజిమ్మి,

శక్తిని ప్రసరించు శర్వరాణి

శత్రురోగఋణంబు జ్ఞాపకంబును చంపి,

ఆనంద మొసగెడి ఆదిలక్ష్మి

పిరికిపందతనంబు దరిజేరనియ్యక.

ఘనవరాక్రమమిచ్చు కాళరాత్రి

తే॥ కామమును రేప పూవిలుకానియబ్బ

శౌర్యధైర్యంబులియ్యగా శరభునయ్య

ధర్మబుద్ధినిగలిగింప ధాతతాత

మధ్యపానములోగల మహిమమిదియే.

పెండ్లిచేసుకొని హాయిగా మధ్యపానము, అధరపానము త్రాగుచుండక, సోమపానమునకు పోతాడటమ్మ - తుంట్లు లేవలేనివాడు తాటిచెట్టు ఎక్క ప్రయత్నించినట్లున్నది. కొండంత మగవాడు, యెందుకు?

శిర్డ:- పెండ్లి పెండ్లియని కామమాపలేక వాపోయెదవు. పెండ్లియనిన యేమనుకొంటివి. - భర్త భార్యకు. భార్య భర్తకు పెద్దలయెదుట ప్రమాణముచేయుట,

సుం:- ఏమని ప్రమాణము? - ఈ దేహము యితరులచాలు చేయనని, - విధివశమున గృహిణివైన, కుంటివైన, చెవుటివైన, అర్జునలేక దరిద్రుడవైన. యెట్టికష్టము లొచ్చినా రోగివైనా, కోపివైనా, శాంతముతో యెదిరించి, జీవితాంతము విన్నేనమ్ముకొని నీకే సంసారముచేసెదను. అన్యుల నాశ్రయింపను. నీ దేహము నా దేహమువలె చూచెదను నీ తలిదండ్రుల నా తలిదండ్రులుగా, నీ సోదరిసోదరుల నా సోదరవర్గముగా చూచెదను. నీ కులగౌరవముల కాపాడెదను. కష్ట సుఖములలో పాలుపంచుకొనెదననిగదా ప్రమాణము.

శిర్డ:- దొక్కకుద్ది బాగానే వున్నట్లున్నదే. - ఇంత విజ్ఞానముండి, ఏల అప్రయోజకములో దిగితివి. పూర్వజన్మార్జితము భర్త. ముందుజన్మమున యెట్టివానిగా సృష్టిచేసుకొన్నానో అట్లాడివాడు వచ్చునని, - తల్లిదండ్రులు యెట్టివానిని ఏర్పరతురో వారిమాటయే నామాటయని దైవముపై భారమువైచి, - వారిపై ఆధారపడక, బేరానొచ్చినావే బేరానికి. చదువుకొన్న తెలివియూ యిది.

- .....
- సుం :- కర్మముందు, కాంతముందు పండితుడైన పశువైపోతాడన్నాడు నిన్ను చూడగనే ...
- శిర్ద :- నా కామదేవతకు వీని బలిచేతామనుకొన్నావా?
- సుం :- ఏమో, మానవ ప్రయత్నము చేసి చూచెదమనుకొన్నాను. చేయుచున్నాను. - కార్యసిద్ధి ఆయినదనుక పట్టు విడువను.
- శిర్ద :- కార్యసిద్ధి గాదు, దేహశుద్ధి కాగలదు.
- సుం :- మూడుముళ్లు వేసిన దేహశుద్ధిచేయుటకు, ఇంకా శుద్ధిచేయుటకు ...
- శిర్ద :- ఛీ బుద్ధిలేని పెద్దమ్మ.
- సుం :- అంతేకాదు అత్తమామల యేడ్చించి డబ్బులాగుటకు, నాపై నా ఇంటివారిపై అధికారము చలాయించుటకు అధికారము వచ్చును. మువ్వతిప్పలుపెట్టి ముచ్చెరువుల నీళ్లు త్రావవచ్చును. వెండినాడింత, శోభనమనాడింత, పిల్లపుట్టితేయింత, ఆప్పుగాయింత, బదులుగా యింత లాగవచ్చు. ఇవ్వలేక వారు కోప గించుకొనిన, లేదనిన - ఇదుగో, మీ పిల్ల మీ యింట్లో వుంటుంది. భద్రముసుమా అని భయపెట్టవచ్చు. తాళికట్టండి.
- శిర్ద :- అంతటి పాపపుణ్య విచక్షణలేని పాపాత్ముడనుగాను. చేసినది చేయించునని తెలుసుకొన్నవాడను. - విధివిశాత్ వివాహమే చేసుకొనవలసివచ్చిన అత్తమామలసొత్తు ఆరవైసా ఆసింపను. ఆసింపవద్దని భార్యకు చెప్పుదును. తలిదండ్రుల ఆర్జన తినవలసిన కాలము దాటినది, భర్తసంపాదించినది తినవలసివచ్చిన కాలము వచ్చినది. ఇంకేమి తెచ్చుకొన్న యిరువురము జాకీపడెదము. జాగ్రత అని మందలింతునుగాని, తెమ్మని జాధించను. రాబోవు జన్మకు జాధనొందను. - మూడుముళ్లు వేసిన, మానవుని నియమములనెడి గిజ్జలో నిలువజెట్టును. రోగివైన, ముక్కుపివైన, కుంటివైన, కురూపివైన జీవితాంతము నిన్నూ, నీ పిల్లలను చాకెదను. - నా యౌవనబలము నీకుతప్ప యితరుల

వశము చేయను, చేయలేదు - నా యార్జనాధనము దుర్వ్యయము చేయక, నీకే ఆర్పించెదను. నీ వారిని నా వారిగా చూచెదను. నీ కష్టములు నా కష్టములుగా తలంతునని, పెద్దలయెదుట దైవసాక్షిగా ప్రమాణముచేసి, ఈ ప్రమాణమునకు తప్పిన యమలోకమున నిలువవలసివచ్చును. యముడు చేసినదానిని వప్పించును. బ్రహ్మ విధించి సృష్టించును. ఆ ప్రమాణ ఫలము యిక్కడ అనుభవించవలసివచ్చును. చేయి పట్టరాదు, తాళి కట్టరాదు చేయిపట్టినా, తాళికట్టినా నియమములకు నిలువవలయును. అట్టి నియమములకు గిలిచిన స్త్రీ పురుషులే యౌవనసౌఖ్యమనుభవించుచు, అన్యోన్యమై, వృద్ధదంపతులై, పుత్రపౌత్రులతో సుఖజీవనముచేయువారు, పెండ్లినాటి ప్రమాణములకు నిలువనివారే ఈజన్మలో భార్యాభర్తలు ఒకరికోసమసరిపోక జీవితాంతము కలహముతో దుఃఖించుచు, యౌవనసౌఖ్యము లేకపోయెనని నిరంతరము శోకించుచు, ఒకరినొకరు దూషించుకొనుచు, తప్పుపైనతప్పు చేసి మరింత పాడుజన్మను సృష్టించుకొనువారు పూర్వజన్మ కర్మమని స్థిర మనస్కులయి యుండువారే ధన్యాత్ములు. - ప్రకృతము అట్టి పాపములు చేయనివారే పుట్టబోవు పుణ్యాత్ములు. - నీవు నీ ధర్మమగు తలిదండ్రుల ఆజ్ఞను ధిక్కరించి, వారి కష్టముల పరికింపక, వారిని లెక్కింపక, ప్రప్రథమ ధర్మమే తప్పినదానివి. రెండవ ధర్మమగు వాతివ్రత్యమును పాటించువా? కట్టుకున్న వాని గౌరవము కులగౌరవము కాపాడుదువా? సమయముదొరికిన దొంగ పశువువలె కట్లువిడిపించుకొని పారిపోయి ప్రక్కపొలములలో మేయుటకు వెనుదీయవు - ఈనాడు ప్రేమింతువు. ఆనాడు ద్వేషింతువు. - అధర్మచిత్తవు. నిన్నునమ్మి రంగములో దిగువానికి మానముండునా, పాణముండునా? వంశము, వంశమర్యాదలడుగంటవా? బాల్యమాదిగ సాక్షి పెద్దచేసిన తల్లిదండ్రులనే మరచి, మధ్యలో ప్రేమవివాహము చేసుకొన్న నీవు.

నిన్ను నమ్మి వివాహము చేసుకొన్న వారు ధర్మబద్ధుల య్యెడరా? నందు దొరికిన యిట్టి ప్రేమవివాహములు నూర్లారు జరుగక మానవు కడకు వంశనాశము నీవల్ల జరుగకమానదు. సంప్రదాయ సత్ప్రవర్తనల లెక్కింపని శంకిసీజాతివి. ఛీ. నీ ముఖము చూచిన తప్పక పాపము సంభవించును. - దూరదృష్టి లేని కామాంధురాలవు. - ఇదుగో! కడసారి నా సిక్కితాభిప్రాయమును వినుము.

ఉ॥ వీడను బ్రహ్మచర్యమును, విశ్వముగ్రంగిన మిచ్చువంగినఁ తోడునంతునిఁ గొనియు సూనశరుండెదిరించి నిల్చినఁ తోడుగనీకు రంభనిటు తోడ్కొనివచ్చియు కండ్లుత్రప్పినఁ పాడయిపోయినఁ తనఃపు పట్టినపట్టును వీడబోనునే॥ -

వీడను. ➡ నాట్యమాడినఁ - తుంట్లుత్రప్పినఁ - వైటత్రప్పినఁ. (ఊటూ ముందుకు వచ్చుచుండును.)

సుం :- (ఆ. అని - ఓహో. అని - తాళుకో. అని - తట్టుకో అని - పాళనగా వెనక్కు జరుగుచుండును. - ఊహూ ఆహో.)

శపథము చేయుచున్నావా? నా శపథము యిటు విను.

తే॥ తూత్పు మొలచెడి సూర్యుడు తోవతప్పి
పల్చిమంబున బొడువనీ పట్టువిడను
పట్టువదలిన మానవవనితగాను
చూడునూ నాదుశపదంబు చోద్యమగును.

కం॥ ముచ్చటపడి నేనడిగిన
తుచ్చముగా చూచెదీవు దొరబడ్డవలెఁ
యిచ్చట పొడిచెడి సూర్యుం
డచ్చట పొడిచినను విడను నా శపథమిదే.

శిర్ద :- అట్లనా? - ఇదుగో! బ్రహ్మస్త్ర, నారాయణాస్త్ర, పాశుపతాస్త్రముల ప్రయోగముల తెలిపితివి ఆ అస్త్రప్రయోగముల చేయకమునుపే, నీరూపు నామక్రియలు లేకుండ చేసెదను. చూడు. - గురుదేవ (అని మోకరించి కూరుచొని)

తే॥ స్థిరమనస్సున గురుసేవ చేతునేని
కరుణనాపై నగురునకు గలుగునేని
తప్పకేనెప్పు శ్రీహరి దలతునేని
ఇప్పుడు ననువీడుగావుత నీపికాచి.

(మాయాసుందరి మాయమై త్రిశూల, కిరీటధారియై వచ్చి)
ప్రకృతిమాత :- నేను ప్రకృతిమాతను నీ గురుదేవునికోరికపై వచ్చి
నిన్ను పరీక్షించితిని. - సిద్ధుడు! నీవు నన్ను జయించితివి. ఇక
ఈ ప్రపంచమున శిరి, స్త్రీ నిన్ను జయించలేదు. ఈ రెండిటిని
జయించినవాడు అణిమాద్యష్ట సిద్ధులను బడయగలరు. - తన
ఉపాసనా దేవతలు తన్నాశీర్వాదించి, ఇష్టకామ్యములు నొసంగుదురు. నీవు పూర్వజన్మముననే సిద్ధిపొందితివి. మూడుజన్మల
నుండి మీరు గురుశిష్యులరు. ఈ జన్మతో తరింపగలరు నీ
గురువువలెనే నీవు కుటుంబాశ్రమమున రాజయోగివై తరింప
గలవు పొమ్ము.

శిద్ధ :- తల్లీ! నా యవరాధముల నైచి, నన్నాదరింపుము.
(సాష్టాంగ నమస్కారము చేయును.)

ప్రకృతిమాత :- ఇష్టకామ్యార్థ సిద్ధిరస్తు. - సిద్ధుడు! నీవుకోసిన పూలు
నీ గురుదేవుని చేరినవి. పొమ్ము.

శిద్ధ :- ధన్యాత్ముడను తల్లీ! (ఆని నమస్కరించును.)
(తెర తాలును.)

ప్రశ్నాంకము - తృతీయ రంగము.

“వీరబ్రహ్మముగారి గృహము.”

ముందుభాగమున శిద్ధయ్య కొయ్యపని చేయుచుండును.

గో :- నాయనా శిద్ధయ్య! నీ గురుదేవుడు జపాల తపాలలో నిమ
గ్నులై కూరుచోనెడరు. నీవో, పొద్దస్తమానము నీ పనిలో

నీవు నిమగ్నుడనయ్యెదవు. - పిలిచినా పలుకరు. పిలిచి చెప్పు దామనుకున్న. పిలిచితే వారిపనికంతరాయము. నిన్ను పిలిచితే నీపనికాటంకము. - ఏమి చేయమనెదరు. ఇంటిలో ఈ నాడు అఱింతలకు బియ్యములేవు పూజ అయినతోడనే దైవ నివేదనకు తెమ్మని మీ గురుదేవుడు తొందరించెదరు. నేనేమి చేయుదును. - బదులో నదులో తెత్తమన్న ఇచ్చినది ఇచ్చిన గదా ఇచ్చెదరు. ఈవూళ్లో ఉప్పు పెట్టమన్నను పెట్టరు. ఏమి చేయమనెదవు శిద్దయ్య?

శిద్ద :- తల్లీ! పాత్రలో బియ్యములేవా? చూడు తల్లీ. మన యింటనే లేకుండుటయా? ఎక్కడిమాట తల్లీ. - కల్పవృక్షము కాయ లేదన్నట్లున్నది. చక్కగా ఇంకొకసారి చూడు తల్లీ.

గో :- చూచివచ్చినానయ్యా శిద్దయ్య అంటే నమ్మవే. తెచ్చి చూపించినగాని నమ్మవు. తెస్తాను. (అని లోపల పోవును.)

శిద్ద :- (చేతులు జోడించి) గురుదేవ్! అక్షయమగుగాక.

[అంతలో గోవిందమ్మ యరమ సంతోషముతో పాత్ర ఎత్తుకొని వచ్చి, ఆశ్చర్యముతో బియ్యము చేతికెత్తుకొని]

గో :- శిద్దయ్యా! నేను చూచినప్పుడు లేవు. నీ మంత్రమువల్లనో, మహిమవల్లనో వచ్చినవిగాని, వేరుగాదు.

శిద్ద :- లేదు తల్లీ. నాకు మంత్రమురాదు. మహిమలేదు. ఆ గురుదేవుని మహామహిమ. - వారియింట కల్పవృక్షము కామధేనువు గలదు. వారికేనాటికి తక్కువరాదు. దైవమును నమ్మిన వారికి దారిద్ర్యములేదు. రాదు. నామాట నమ్ము తల్లీ.

గో :- ఏమో శిద్దయ్య, నీవు నాకు కానపచ్చుచున్నావు. నీలో ఉన్నదో, నీ గురుదేవునిలో ఉన్నదో నాకు తెలియదు - నాయనా శిద్దయ్య! నిత్యము బాధపడకుండ, గంపలున్నవి; గాజులున్నవి అన్ని నిండు నట్లు చేసిన కొంతకాలము దిగులే లేకుండును. - అట్ల చేయరాదా నాయనా. నీకు పుణ్యముంటుంది.

శిర్డ :- (చిరునవ్వుతో) తల్లీ! ఆశకు అంతులేదు. అంతములేదు. - అంతబాధ నీకెందుకు తల్లీ. తక్కువలేకుండ అక్షయమై నీకు కావలసినన్ని యుండనుగదా. - అమ్మా! ఆపాత్రలో ఉన్న వన్ని తీసుకొని, గురుదేవుని తలంచుకొని, నాలుగు గింజలు పాత్రలో వేసి మూసివెట్టుము ఏ పూటకెన్ని కావలయునో అన్ని సృష్టిచేయుచునే వుండును. - గాజలు, గంపలు నింపిన కొక్కులు, ఎలుకల రాపిడి గలుగును. పురుగు పట్టుచుండును. ఇట్టిబాధలనేకముండును. ఈ బాధలన్నీ ఎందుకుతల్లీ. అక్షయ పాత్రయై, ఏ పూటవి ఆ పూటకు దొరుకుచుండిన బాధలేదు గదా తల్లీ

గో :- సరే, నీమాట ప్రకారమేగాని శిర్డయ్య! ఈ మంత్రము నా కొడుకులకు కాస్త నేర్పరాద. - నేర్పు నాయన.

శిర్డ :- తల్లీ! ఇది మంత్రముగాదు, తంత్రముగాదు. - గురుదేవుని మహామహిమ.

గో :- ఏమో నాయనా. నిన్నడిగితే నీటిట్లనెదవు, వారినడిగిన వారట్లనెదరు. - కొడుకులచూతమా, మంత్రము మంత్రమని చచ్చిపోతున్నారు. మధ్యలో నాకు చావు వచ్చినది. - ఏమి గురువో, ఏమి శిష్యుడో. (అని పాత్ర యెత్తుకొని) శిర్డయ్య! మాటతప్పదు కదు. ఇది అక్షయపాత్రయేనా?

శిర్డ :- గురుదేవుని ఆజ్ఞ తల్లీ. వారున్నంతవరకుండును.

[గోవిందమ్మ వెళ్లిపోవును - శిర్డయ్య కొయ్యపని చేయుచుండును. అంతలో గ్రామస్తులిద్దరు వచ్చి]

1వ వాడు :- శిర్డయ్య! ఇదిగో మంచముచేసిన కూలి. మంచము చాలా బాగున్నదంటున్నారందరు.

2వ వాడు :- శిర్డయ్య! ఇదిగో రాట్నముచేసిన కూలి. (అని యిచ్చిపోదురు.)

శిర్డ :- కూలి ఆరు రూకలు వచ్చినది. దీనిని ఎన్నిభాగములు చేయవలయును. - తలిదండ్రులకు పుత్రుడనుగాబట్టి వారికొక

భాగము, ఇక్కడ గురువుత్రుడనుగాబట్టి వీరికొకభాగము, నా అన్నపానీయముల కొకభాగము. - సరే, సరిగ సరిపోయినది.

(లోనికి చూచి అమ్మా! అని పిలుచును. గోవిందమ్మ వచ్చును.)

అమ్మా! ఇదుగో కూలి డబ్బులు. ఇది గురుదేవుని భాగము, ఇది నా భాగము. (అని చేతిలోవేసి, ఇది నా తలిదండ్రుల భాగము. (అని రొండిన చెక్కుకొనును.)

గో :- శిద్దయ్యా! నీవెక్కడున్న నీ తల్లిదండ్రులకు పంపవలయునా?

శిద్ద :- తల్లీ! తలిదండ్రుల ఋణము, గురుదేవుని ఋణము తీర్చవలయును. అటుపై దేవతాఋణము తీర్చుట ప్రతిమానవునకున్నది. అట్ల యీశ్వరంలో తీర్చుకొనకపోయిన మరుజన్మకైన తీర్చవలసినవచ్చును. ఇది గురుదేవునాజ్ఞ తల్లీ. (అని పోవును.)

గో :- గురుదేవుడు గురుదేవుడని శిద్దయ్య నమ్మి, ఎంతో ముందుకు వచ్చుచున్నాడు. - నా కొడుకులన్ననో తినను, వీధులంబడి తిరుగను. తండ్రియనిన బొత్తిగా గిట్టదు. తండ్రికి వారిపై శ్రద్ధలేదు. మంత్రాలు మంత్రాలని చస్తారు. - మహిమ మహిమ అని శిద్దయ్య అంటాడు, నమ్మితే సొమ్ము. లేకుంటే దుమ్ము అని వారంటారు. నేనేమనేది. మధ్యలో నాకు చావు వచ్చింది. (అని పోవును.)

[లోనుండి శిద్దయ్య వచ్చి గురుదేవ! అని పనిచేయుచుండును. - కొంత సేపటికి గోవిందమ్మ విస్తరలో అన్నముతెచ్చి, శిద్దయ్య! అని పిలుచును. శిద్దయ్యమీది పంచను వట్టును. పంచలో అన్నముపెట్టి]

గో :- నాయనా, మాడుచెక్కలనుకోవద్దు. అందరు భోంచేయగ మిగిలినదిదయ్యే. దానితో సంతృప్తిచెందు నాయనా.

శిద్ద :- అమ్మా! నీచేతులార యిచ్చినదేదైన అమృతోపమానముగా నుండును. నా నాలుకకు అమృతముగానే వుండును ఎక్కడి కేదిచిక్కిన, అక్కడికే తృప్తి తల్లీ. (అని తీసుకొని పోవును.)

[బ్రహ్మము భోంచేసి, చేయి తుడుచుకొంటూ వచ్చి గూర్చొని గోవిందా! అనును. గోవిందమ్మ వచ్చి నిలుచును.]

వీ :- గోవిందా! నిత్యము కష్టము చేసి, సంపాదించి యిచ్చువాడు శిద్ధయ్య. - సోమరులై తిరిగి, భోజనవేళకు వచ్చి దిట్టముగా తినువారు నీ కొడుకులు. - పనిచేయనివారికి అన్నము, చేసెడివారికి మాడుచెక్కలు. న్యాయమేనని నీబుద్ధి చెప్పుచున్నా దా. ఈ పక్షపాతబుద్ధి ఏమిచేయునో తెలియునా. పక్షగతవాయువుతో యేండ్లతరబడి మలమూత్రములతో పొరలుచు దుఃఖంపచేయును. - ఈ మాడుచెక్కలు కొండలై పెరిగి, నీకొరకై చూపెట్టుకొనివుండును. ఆనాడు తినలేక దుఃఖపడెదవు. ఈ పాపము పూరకపోదు. నీ కొడుకులమాట విని, నీవెన్నివిధముల హింసించినను వాడు నిన్ను నన్ను విడచిపోదు. వీడే నీ పేరును నాపేరును నిలుపువాడు. ఇట్టిక చేయకుము. చేసిన ననుభవించువు. - 'పూర్వజన్మకృతం పాపం వ్యాధిరూపేణ శాధితః' అన్న వచనము మరువకుము. ఇంటి యజమానురాలు ఇంటివారికందరికి భాగరూపేణ పదార్థములు పంచి యివ్వక, కడు పాత్రముతో తిన్న పాపము పండి, ఈజన్మలో ఉదరవ్యాధికి లోనై కడుపుపెరిగి, నడువడమునకే బరువై అల్లాడుట చూడలేద. ఇంటివారికి దుమ్ముకొట్టి ఇంటియజమాని దొంగతిండ్లు తిన్నవారు మోయరానంత కడుపుతో శాధపడుట గానరాదు. పాపమే. రోగములకు పాపమే జన్మలకు మూలమని ఎన్నోసార్లు చెప్పితినిగదా. పాలుదప్పక నడచితివా శాధలేదు. పాలు తప్పితివా శాధతప్పదు. - తామరపుష్పముక్రిందనున్న కప్ప ఆపుష్పము సువాసన గ్రహింపజాలదు. ఎక్కడనుండియోవచ్చిన తుమ్మెద దాని సువాసన. దాని పుల్పాడి గ్రహించిపోవును. అట్లనే మీ జీవితములు నడచుచున్నవని గ్రహించుకొనుము.

(తెర వాలును.)

షష్ఠాంకము — చతుర్థ రంగము.

“వీరబ్రహ్మముగారి గృహము.”

బ్రహ్మము కాలజ్ఞానము వ్రాయుచుండును.

గో :- (ప్రవేశించి, ప్రక్కన కూర్చొని) ఏమండీ! గ్రామమందరు పోలేరమ్మకు చల్లముద్ద పెట్టుచున్నారు. మనకు పిల్లలున్నారు మనము పెట్టుదామండీ. ఆ మహాతల్లి కరుణ అందరికీ ఆవశ్యకముగదా. ఏమంటారు?

వీ :- ఏమందును. తామరపుష్పముక్రింద కప్పచందమున నున్నావు. ఏ రూపముననో ఒక రూపమున నిత్యము పోలేరమ్మ భోంచేయుచునేవున్నది, నీకు కనబడలేదు. కానవచ్చునట్లు చేసినగాని బుద్ధి జాడ్యము కుదరదు.

గో :- ఏమండీ! తప్పంటారా?

వీ :- తప్పుగాదు. మంచిదేగాని, జొన్నన్నము ముద్ద ఆమె యెట్లు తినును. చిత్రాన్నము, పాయసము, హాళిగలు మొదలగు పదార్థములు తయారుచేయి. ఆమెను మనయింటికే పిలిచెదను. ప్రీతిగా భోంచేసిపోవును. జొన్నముద్ద తినలేదు సన్నన్నము దొరుకని దినములలో జొన్నన్నము పెట్టుతుండినారు, సన్నన్నముచేయి.

గో :- మీరు పిలిచెదనంటే, పదార్థములు సిద్ధము చేసెద. మనము విలిచిన వచ్చుననెదరా?

వీ :- (నవ్వుతు) వచ్చునో రాదో, అది నీకెందుకు? పిలుచుట నా పంతు. చేయుట నీపంతు. కానీ, పా. తొందరగాచేయి. ఆమె కడుపు పెద్దది. దండిగాచేయి.

గో :- అట్లే చేస్తాను. నమ్మక మేగద.

వీ :- నామాటపై నీకు నమ్మకము కుదిరి కుదరకున్నది. తొందరగా కుదురుతుంది పో. [గోవిందమ్మ నిష్క్రమించును.]

శిద్ధ :- (ప్రవేశించి) స్వామి! పోలేరమ్మ జాతరకు మనము చందా యివ్వలేదని కొరమట్లు తీసుకపోయినారు. తమ యాజ్ఞలేక పూరకున్నాను. లేకున్న వారి సీచమణచివుందును.

వీ :- వద్దు వద్దు. న్యాయముగా మనమియ్యవలసినదేగద. గ్రామ కట్టడి మనపైన వున్నట్లేగద. - వారై, బీదవారని విడచిన విడువవచ్చు. లేదా ఇవ్వవలసినదే.

శిద్ధ :- అధికారము జలము వున్నదని, గౌరవమర్యాదల విడచి, బీద సాదల గమనింపక, కొరమట్లను తీసుకపోవుట మంచిదిగాదని తెలియదా. తెలియనివారికి గ్రామపెత్తన మెందుకు? ధర్మ మడుగంటదా?

వీ :- ముందుజన్మ సుకృతమువల్ల గ్రామపెత్తనము, ధర్మకర్తృత్వము, సంపద వచ్చును. దానిని చక్కగా నెరవేర్చుకొనుటకు జ్ఞానము, భావవిభేదములేని మనసు, ధర్మము, దయ, దాక్షిణ్యము కావలయును. లేదా ఈ కార్యములు పాపమార్జించును. ఇప్పుడు అధికారియైనవాడు రాబోవు జన్మలో అనధికారియై, అధికారంవల్ల బాధింపబడి దుఃఖించును. గ్రామస్తులు బాధించి, వేధింతురు నాయనా. అధికారగర్వము, వయోగర్వము, వాహన గర్వము, రాజగర్వము, విద్యాగర్వము, ఉద్యోగగర్వము, తపోగర్వము, ధనగర్వము ఊరకుండదు నాయనా. ఉన్న తస్థితి నందుకొన్నవారిని అధోగతికి పంపును. దాని నెరిగినవాడు మరింత వున్న తస్థితి నందుకొనును. - మన కార్యము సామముచేతనే సాధితము. అవమానపడితిమని చింతింపకుము.

తే॥ శాంతమే పుణ్యమార్జించు సాధనంబు

శాంతమే సర్వకార్యమల్ చక్కవరుప

శాంతమేకూర్పు జనులకు సద్యశంబు

శాంతముకాగల్గు వాడెపో సజ్జనుండు.

శాంతింపుము. కాగలకార్యము కాగలదు. - మీ యన్ను,

పోలేరమ్మకీనాడు ఆతిథ్యమియ్యవలెనని తలంచి, వంట చేయుచున్నది. నీవా పోలేరమ్మ గుడివద్దకు పోయి, అమ్మా పోలేరమ్మ! నీకొరకు బ్రహ్మముగారింట వంట చేసినారు. నీవు వచ్చి వారిచ్చు ఆతిథ్యము స్వీకరింపమని, నే చెప్పినట్లు చెప్పి, పిలుచుకొనిరమ్మ - ఆమె నీవెంట వచ్చును. గ్రామాధికారుల గర్వమంతటితో అంతరించును. మన సామానులు మనకు వారే తెచ్చియిత్తురు. మీ తల్లికోరికతీరి జ్ఞానోదయమగును పొమ్ము.

తే॥ ధర్మమే జయమనుపల్కు తథ్యమయ్య
ధర్మముండినచోటను దైవముండు
ధర్మమే తల్లిచంఢాన తన్నుబోచు
ధర్మమన్నిటకును మార్గదర్శకంబు.

దైవజలము మిన్నయో, భుజజలము మిన్నయో తెలుసుకొనతగిన కాలము ఎదురైనది. దీనితో ఎన్నియో పనులు నమకూరవలసియున్నవి. పొమ్ము. [నిద్రయ్య నిష్క్రమించును.]

(తె ర వా లు ను.)

షష్ఠాంకము - పంచమ రంగము.

“పోలేరమ్మ గుడి.”

గుడి ముందు పిన్నపెద్దలు, ఆసాదివాళ్లు వుందురు.

* పాట *

(మునసబు మొదలగువారు చాడనారంభింతురు.)

అమ్మా పోలేరమ్మ దండాలమ్మా
దండాలమ్మా కోటిదండాలమ్మా
తల్లిపోలేరమ్మ దండాలమ్మా॥

1 నిన్నునమ్మినవార మమ్మోతల్లి
కన్నబిడ్డలరీతి కాపాడమ్మా.

॥ అమ్మా ॥

2 ఏడుమీరిన దున్నపోతుల్ పొట్టేళ్లు
 ఏడుమీరని మేకపోతుల్ బలిపిల్లల్
 తెస్తుండరు తల్లి, వస్తుండరు చూడు. తె॥ అమ్మా ॥

3 సిళ్లుబోనాలదుగో వస్తుండయి చూడు
 సిందుతప్పెట్లతో తెస్తుండరు
 కొమ్ముల్ తాళాలదుగో,
 తుడుముల్ మేలాలదుగో,
 దుమ్ము ఆకాశాన్ని లేసిందదో.

తెస్తుండరువారు వస్తుండరు చూడు. ॥ అమ్మా ॥

జాడీల్ జాడీల్ ఘటము,
 కడవల్ కడవల్ కల్లు,

తెస్తుండరువారు వస్తుండరు.

మొక్కుబల్లోలంత మోసుకొస్తుండారు,
 తాజాగాకూసోని తాగావమ్మో.

॥ అమ్మా ॥

మూడుమూర్తులగన్న మూలపెద్దమ్మో!

అమ్మలందరిగన్న అమ్మమాయమ్మో॥

॥ అమ్మా ॥

మునసబు :- ఒరే, ఇంకా చందా యెవరు బాకీవున్నారురా?

బంట్రోతు బాబయ్య :- అందరు యిచ్చినారు సామి. వీరయ్య ఒకడు
 ఇందాక యియ్యలేదు. ఆయనే తెచ్చియియ్యాలని, పాపిరెడ్డి
 కొరమట్లు తెమ్మంటే తెచ్చినాము. డబ్బులిచ్చి తీసుకపోవాలి.

పెద్దిరెడ్డి :- ఏమయ్యా, ఈరయ్య ఇంటికాడుండే సిద్దుడు తలూంచి
 అంటాడు. కొరమెట్లు తీసుకపోయినట్లుగాదు, మల్లా మీరే
 తెచ్చిపెట్టే కాలమొస్తుంది. స్వామిగారికి కోపమొచ్చేటట్లు చేసు
 కోకండి. మీ జాతర దుమ్ములో కలిసిపోతుంది. బలమందని
 అవమానించకండి. అంటాడు. - ఆయనకన్నా ఈతగానికి
 పొగరు జాస్తిగావుందిరా.

పాపిరెడ్డి :- వున్నీ వున్నీ. గాలుగు గుద్దులుపడిడే నలిగిపోతుంది. -
 ఇట్లానాయాల్ల ఎందరిని చూడలేదు.

పెద్దిరెడ్డి :- యారమట్లు తగిలితే ఏమగుతారో చూడండి అంటారా.
లిక్కమొగం నాయాబు. ఏమి చేసేని.

పాపిరెడ్డి :- మనమంటే ఏమనకున్నోడో తప్పుదియ్య. కొంప - గోడి
పీకి, నిలవనీడలేకుండ చేయలేము. యేమంటే, పాపమని పూర
కున్నాము.

పెద్దిరెడ్డి :- చాతగానినాయాళ్ళు, చాతగానికూతలు కూస్తుంటారు.
వాటిని లెక్కపెడితే అవుతుందా, కార్యం కావాలెగ.

బ॥ బాబయ్య :- అదుగో. సిద్దయ్య డబ్బెత్తుకొస్తుండాడు.

పెద్దిరెడ్డి :- అప్పుడులేని డబ్బు ఇప్పుడెట్లోచ్చాంట అయినా, నిక్కురి
నాయాళ్ళులే, పాపడు.

మునసబు :- దేవునికయినా దెబ్బే గురువన్నారు. ఊరకే యిస్తారా?
దెబ్బతగిలితే యిస్తారు.

[సిద్దయ్య ప్రవేశము]

పెద్దిరెడ్డి :- సిద్దయ్యా! డబ్బు తెచ్చినావా?

సిద్ద :- తెచ్చినాను. గురువాజ్ఞను తెచ్చినాను. ఇంక కొంచము సేవ
టిలో యిస్తాను.

పాపిరెడ్డి :- ఏందోయ్! ఏందో మాట్లాడుతావే. డబ్బు యిచ్చిందాక
కొరమట్లు రావు. - బ్రహ్మదిగొచ్చినా, పదిమంది సచ్చినా,
యియ్యము, యియ్యము.

బ॥ బాబయ్య :- అదీమాట. యియ్యమంటే యియ్యము.

సిద్ద :- బ్రతిమాలి తీసుకపోవడమునకుగాని, డబ్బుయిచ్చి తీసుకపోవ
డమునకుగాని రాలేదు. సామాను యాపత్తు మీరే తెచ్చి,
ఆయనపాదాలచెంత బెట్టి. ఉమించండి, అపరాధులమని చెప్ప
లేసుకొనవలె. మీ మీసాలబలము, మీ భుజబలాలు యిక్కడ
చెల్లవు. చేవులు తెగిన ముండమోపుల దగ్గర చూపండి.

పాపిరెడ్డి :- ఓహో, ఈతగాని తెలివి పెద్దదే. - ఓహోయ్ సిద్దప్ప!

సిగ్గుమానంతో యిక్కడనుంచి పోతావా, గుడ్డులు కావాలనా చెప్పు. (అని చేయెత్తుకొని కొట్టనొస్తుండగ, బంట్రోతు పట్టుకొనును.)

శిర్డ:- తొందరపడకు చెప్పుతా. నీతో యేమి చెప్పేది. పోలేరమ్మ తోనే చెప్పుతా.

పాపిరెడ్డి:- మీ యమ్మేమిరా చెప్పను?

శిర్డ:- టౌనయ్యా. మాయమ్మే. - అమ్మా పోలేరమ్మ! నా గురు దేవుడు వీరబ్రహ్మముగారు (అని అంటుండగా, వెంటనే)

పాపిరెడ్డి:- ఓం. ఒరే సిద్ధుడు! ఈరయ్య, బ్రహ్మమెప్పుడై నాడురా? (అని అందరు నవ్వుదురు.)

శిర్డ:- పోవయ్యా. మీసాలను పెంచుకొన్నట్లు, తెలివినీ పెంచుకొనియుండిన తెలుసుండెడిది. - మీసాల బలమేగాని, బుద్ధి బలమెక్కడిది.

ఓ పోలేరమ్మతల్లీ! నా గురుదేవుడు తమకు ఈ దినము ఆశీర్వాదమిచ్చెదరట. అతిథిగా మిమ్ము రమ్మన్నాడు దయ చేయ పార్థించుచున్నాను. రండి తల్లీ.

[భయంకర శబ్దముతో గుడినుండి కిరీట సర్వాభరణములతో, త్రిశూలము ధరించి వెలువడివచ్చును. - అందరు భయపడి, పరుగిడబోదురు. - చెతుర్దిక్కులనుండి భయంకరాకారులైన కింకరులు శూలధారులై అడ్డగింతురు. - అమ్మా అని అరచెడివారు, వణకెడి వారు, బోర్లపడువారు, కూలబడువారు నొందురు.]

పోలేరమ్మ:- పాపభూయిష్టులైన గ్రామపెద్దలారా! నాపేరు చెప్పి, బీదలపై చందాలువేసి, డబ్బు రాబట్టి, ఇవ్వలేనివారిని భయపెట్టి, వృత్తితో బ్రతికెడివారి కొరమట్టను తెచ్చి బాధించుచు, ఈ చందాడబ్బుతో తల్లులు పిల్లలు బాగాతిని, బంధుమిత్రులకు

పెట్టుతు, గౌరవమర్యాదల బొందుతు, గాఢమపెద్దలమని గర్వించుచున్నారు. ఎవరికి తెలియకన్నను నాకు తెలియక పోదు. మీ వంశనాశనము చేయుదును. అమాయకులు బీదలు మీరు చేసెడిపనికి ప్రతి సంవత్సరము బలియగుచున్నారు. ఈ పాపము మిమ్ముల, మీ యాబుపిల్లల పూరకవిడువదు. ఘోర హింసల పెట్టకపోదు. - వీరబ్రహ్మముగారి కొరమట్లు గర్వో న్నట్లుతె తెచ్చితిరి. వారు శపించిన నాశనమయ్యెదద. వారి కొరమట్లు మేళతాళములతో తీసుకొనిపోయి యిచ్చి, ఉమా వణ వేడుకొనుడు. లేకున్న మారి కాసోపకాది ఉపద్రవముల చెలరేపెదను. నాశనమయ్యెదద. - వారి కొరమట్లు వారి కిప్పుడు. పొండు. [నిద్రయ్య, పోలేరమ్మ నిద్రమింతురు.]

(అందరు ఇటు, అటు చూచి లేతురు.)

బ॥ కాబయ్య :- మీసాల పాపిరెడ్డి! తెయ్యి తెయ్యి. అరెరే సచ్చి నావు. (ఆని లేపును. భయపడుతు లేచును.) - నేను నెప్పి నాకగ ముందే. అరే రెడ్డి! అందరు ఆచార్యుగాదయ్య. ఈర య్యలో బలంపుంది. మన్లు యన్కు తగిలిస్తాడు అంటే యిం టావు. తంటాపనుల్కు చేసినావు. యిప్పు కొరమట్లు, యార మట్లు నెత్తి పెట్టుకోని, మేలాల్ తాలాల్తోపోయి, ఈరయ్య పాదాలకాడ పెట్టి, తప్పుల్ చేసినాము దయ దల్చమని దం డాల్కి పెట్టు. మీసాల్ కింద్రి దింపు. - పనులు పాటల్ చేసె వాల్లకీ, దిక్కులేని బీదవాల్లకీ గుద్దుతానని బెదిరిస్తావ్. ఇప్పు డొచ్చినోల్ల గుద్దకూడ్డు? బడెమీసాల పట్టుకోని వెన్లు ముండ్లు, వెన్కు ముందుకు వూసి వూసి వూసపీకుదూరే. యీరయ్య అంటే యేమనుకున్నేవ్? బెమ్మదేవున్కి సమానం. నిద్రయ్య సిద్ధున్కి సమానం. - నీ బడెమీసాల్ కథ ఆక్ష కుదర్దు. పా. నెత్తి పెట్టుకో. అరే కొమ్మువాడ! వూద.

పాట - అందరు :- అయ్యా యీరయ్యా దండాలయా

దండాలయా కోటిదండాలయా   ॥ అయ్యా ॥

బ॥ బాబయ్య :- ఏయరా అడుగు

తప్పుచేసినాము తండ్రి యీరయ్య
తప్పు వప్పుగచూడు తండ్రి యీరయ్య
పోలేరమ్మను పిల్చి యిందు పెట్టెడివాడు
భూలోకమునలేడు భూపడివేనయ్య   ॥ ఆయ్యా ॥

(అని పాట పాడుతు నిష్క్రమింతురు. - పాపిరెడ్డి సామాను
నెత్తిన పెట్టుకొని పోవును.)

(తె ర వా లు ను.)

షష్ఠాంకము - సమాప్తము.

సప్తమాంకము - ప్రథమ రంగము.

“వీరబ్రహ్మముగారి గృహము.”

బ్రహ్మము, గోవిందమ్మ, సిద్ధయ్య కూర్చొని వుందురు.

గో :- ఏమండీ! పోలేరమ్మ మన యింటికి వచ్చి భోంచేసి పోయినది
చూచి, ఊరంతా మిమ్ముల యేమి పొగడుతున్నారండీ.

వీ :- ఏమని పొగడుతున్నారు. చందాయివ్వలేని దద్దన్న అనియా?

గో :- అదికాదు. మీరన్నారుగా. శాపానుగ్రహశక్తిగల బ్రాహ్మ
ణులు సుక్షత్రియులులేని యుగము కలియుగము. ఈ కాల
మంతయు వ్యర్థమన్నారు. - చీమ తిన్నంత ఆహారము తిని,
జీర్ణముగాక, వైద్యుల వెతకెడి ప్రజలయ్యెదరన్నారు. అది
ఆటుండనిండు. మీరు మహానుభావులని, మహాత్ములని, మహా
తపస్వికులని పేరు మారుమోగి పోతున్నదండీ - ప్రపంచ
ములో పుట్టినందుకు పేరుప్రతిష్ఠలు నిల్చుకున్నవాగే పురుషు
లన్నారు. అది చిరస్థాయిగా తమకు నిలచినదండీ.

వీ :- పేరుప్రతిష్ఠలు లేనివారు పురుషులు కాదనియా, నీవనునది?

గో :- అట్లకాదండీ. పుట్టి చచ్చెడి పురుగులలాంటివారని తలంతును. పుట్టుట చచ్చుట, చచ్చుట పుట్టుట జీవులకు పరిపాటిగదా. - పుట్టితే సరియా. పుట్టినందుకు ఫలముండవలెగదా - తమరు శాపానుగ్రహశక్తిగలవారగుటవల్లనే ఎత్తుకపోయిన కొరమట్లు తెచ్చి యిచ్చినారు. లేకున్న వారు యిత్తురా, తెత్తురా?

వీ :- ఇదిగాదు. ఇంకా గొప్ప కార్యము ముందున్నది. అది మహా కష్టమైనది. అందరికి అందుబాటుగానిది చెప్పెదను. అయినా, నా పేరు వెంబడి నీ పేరుకూడా నిలచినట్లేగదా.

గో - ఔనండీ. నేను ముందెంతో పుణ్యముచేసే తమకు భార్యనై తిని. పుణ్యపురుషులకు భార్యకావలయునన్న ముందుజన్మలో ఎంతో దైవసేవ, పతిసేవ చేయుచు, ధర్మబద్ధయై, పెండ్లినాటి ప్రమాణముల మరువక వుండవలయునన్నారు. ఏమిచేసినో యిప్పుడు నా పుణ్యమునకు మేరలేదు. తమకు భార్యనగుట చేతనే నాకీ ఘనత దక్కినది. (అని నమస్కరించును)

వీ :- గోవిందా! భర్తచేసిన పుణ్యములో భార్య సగపాలు పంచు కొనగలదని, భార్యచేసిన పాపములో భర్త సగపాలు పంచు కొనవలయునని పెద్దవారన్నారు. - నా తపోజలములో సగ పాలు పంచుకొన్నందుకు చింతించను. నీవు పాపముచేసి, సగము నాకు పంచియిచ్చి, నన్నధోగతికి పంపక, మిగిలించినందుకు మిగుల సంతోషింతును. లేకున్న మరీ జన్మమెత్తవలసి వచ్చును. ఎద్దులు సమముగా వకేనడుపు నడచిన, బండి చక్రగావచ్చును. భార్యాభర్తల మనసు యేకమై, నడవడిక యేకమైనట్లయిన ఇహమును, పరమును సులభోపాయముగ సాధింపవచ్చును. - ఏకముగాకున్న ఇక్కడే యమలోకము గానవచ్చును. నీవు ధర్మపత్నివగుట నా సుకృతఫలము.

గో :- ఏమండీ! నన్నేడ్పించినగదా, మీకు పాపమువచ్చును. యౌవన, కౌమార, వృద్ధాప్య దశలలో సర్వకోర్కెల దీర్చినారు. సర్వ

ధర్మముల నేర్చి, సత్ప్రవర్తనగా చేసినారు. అణుమాత్రము దుఃఖపడకుండ చూచినారు. పెండ్లినాటి ప్రమాణముల చక్కగా పాలించినారు. నేను వచ్చినదాదిగా పల్లెత్తుమాట అనలేదు కోపించలేదు. కోపించి, అలిగి దుఃఖంపచేయలేదు. ఇది తక్కువ అనిపించలేదు. నాపాలిటి కల్పవృక్షమై, కామధేనువై కాపాడినారు. మీకెట్లు పాపము వచ్చును. - పెండ్లినాటి ప్రమాణముల మరచి, రక్షించుట విడచి భక్షించినవారికి పాపమువచ్చును. అన్యమార్గముల నడచిన పాపము వచ్చును. ముందు మీరు సాలుగా నడచినారు. మీ అడుగుజాడల్లో నన్ను నడిపించినారు. పాప మెక్కడిది.

[పీరానాబు ప్రవేశించి, - 'బెమ్మంగారికి సలాం సలాం' అని వంగి వంగి సలాములుచేసి, ఉత్తరము అందిచ్చును. - సిద్ధయ్య తీసుకొనును.]

పీ :- సిద్ధుడు! చదువుము. (సిద్ధయ్య చదువును.)

శిద్ద :- బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులై, మహనీయులై, విశ్వజాహ్నులై శిల్పాచార్యులగు పోతులూరు వీరబ్రహ్మముగారి సముఖము నకు - కడప మండలాధిపతి సుల్తాన్ రజాక్ నవాబు సలాములు చేసి వ్రాసుకున్న ఉత్తరం.

గ్రామస్తులు అందరు చూచుచుండగ, మీరు పోలేరమ్మను విందుకు పిలువనంపగ, ఆయను సర్వాలంకార సుశోభితయై, విందు గుడువగ, మీ యింటికేవచ్చి సంప్రీతిగా భోంచేసి పోయినట్లు - వూర వూర, యింటంట, మనిషి మనిషి నోట వినవచ్చుచున్నది. వింటున్నాము. మా పరగణములో యింతటి మహనీయుడుండుట మాకు సంతోషము. మీరిక్కడికి దయచేసి, మా కన్నులపండువుగ ఆయమను చూపి మేమిచ్చు ఆతిథ్యమును, బహుమానమును స్వీకరింతురని ప్రార్థనచేసి, మా మనిషిదావూర ఉత్తరము పంపితిమి. అన్యధాభావింపక దయచేయ ప్రార్థన. ఇట్లు, కడప మండలాధిపతి,

సుల్తాన్ రజాక్, కడప.

శిర్డ :- స్వామి! మతద్వేషాసూయలు అప్పుడే గలిగినవి, - రాళ్లలో, చెట్లలో, నీళ్లలో, బొమ్మలలో దేవుడులేడు దేవుడు నిరాకారడని మహమ్మద్ వక్త నుడివిన మాటపైన నమ్మకముగల వారుగాబట్టి గంగమ్మల, పోలేరమ్మల, అంకాళమ్మల నమ్మదురా? ఇదివరక యక్షిణీవిద్యయో, మోసమో వుండవలయునని యెంచి, అసూయను భరింపజాలక, వరాభిషేక పన్నిన పన్నాగము. తాము అక్కడ పోకూడదు. - తమ అజ్ఞయైన నేను పోయి వారిగర్వమడచి వత్తును నెలవిండు.

వీ :- సిద్దుడు! వారు నన్నరమ్మని వ్రాసిరి. నీవుపోయిన వప్పుకొనెదరా?

శిర్డ :- స్వామి! మర్యాదగలవారైన. మిమ్ము మహాత్ముడని గ్రహించినవారైన పల్లకి సంపిస్తుందురు. అమర్యాదజీవులు గాబట్టి అమర్యాదగా నడచియో తమ పల్లకితోనో రమ్మన్నారు. అమర్యాదకు శిష్యుడే చాలును. నెలవిండు.

వీ :- సిద్దుడు! జాగ్రత. వారికి ఉద్యోగగర్వము తలకెక్కియుండును. దురాలోచనతప్ప, దూరాలోచన వుండదు. వారికి తగినట్లా నర్చి వారిక్కడికి వచ్చునట్లానర్చుము. పొమ్ము.

శిర్డ :- చిత్తము గురుదేవ. (అని నమస్కరించును.)

వీ :- మనోవాంఛాఫల సిద్ధిరస్తు. పొమ్ము.

[సిద్ధయ్య నమస్కరించి నిష్క్రమించును.]

వీ :- గోవిందా! చూచితివా? పోలేరమ్మకు విందు చేసినది కడప నవాబు వరకు పోయినది. ఇంకా వదిలినములైన ఢిల్లీ చక్క వర్తి వరకు పోవును. ఇట్లే వారు విలిపింతురు. నేను పోవలసి వచ్చును. లేదా నిరాకరించి వారితో పోరాడవలసి వచ్చును. నాకు వ్యవధిలేదు. - నేనొక్కటి అడిగెదను. చక్కని ఉత్తర మిమ్ము. - భార్య భర్తకు మంత్రీయందురు. చక్కని అలోచన చెప్పుము.

గో :- నేను తమకు ఆలోచన చెప్పనంతటిదాననా? ఆ యోగ్యత నాకు గలదా?

వీ :- లేకేమి. నాలో సగభాగస్తురాలవు. - అయినా చెప్పెదను. మనము ముక్తికిపోవుదమా, లేక జీవసమాధియై భక్తాదులిచ్చు ఆతిథ్యముల స్వీకరించుచు, వారి కోరికల వీలుగలిగినంతలో తీర్పుచు జీవసమాధిలో మండుదమా?

గో :- ఏమోనండీ! యింత గొప్పవిషయమును నేను చెప్పగలనా? అవునా?

వీ :- మోక్షమనగా, జీవి విరామముగానుండుట. చావు పుట్టుకలు లేనిది. సుఖదుఃఖములుండనిది. అన్నాహారములు ఆనశ్యకము లేనిది. సోమపానముచేసి నిరంతరము హాయిగా నుండగలిగినది. రెండువేళల దైవదరిశనము కాగలది. మోక్షము, షడ్రషోపేత భోజనములక్కడుండవు. ఏరోపకారముచేసి పుణ్యమార్జించు స్థల ముగాదు. ఉపకారము కోరెడివారుండరు. అందరు సర్వశక్తి సమర్థులే. - ఇక్కడ వరులకు మేలు చేయవచ్చు, పుణ్యమార్జింపవచ్చు, షడ్రస భోజనము దగదీర తినవచ్చును. పుణ్యము నకు తోడు మరింతపుణ్యము చేసుకొని, దేవత్వము సంపాదించు కొనవచ్చును. ఇదియే శ్రేయమని తలంచితిని. నీ యిష్ట మేమి?

గో :- నీయిష్టమే నా యిష్టము

వీ :- యింక నాకు వ్యవధి వారము దినములే గలదు. యింతలో సమాధి ఏర్పాటుచేయుదును. నీవింకా కొంతకాలముండవలసి యున్నది. ఏమందువు?

గో :- ఏమండీ! నన్ను వెంటరిగ విడచిపోయెదరా. మీ కన్నులెదుట సుమంగలినై పోవలయునని వుంటినే. ఈ సంసార భారమంతయు నాపై వేసిపోయెదర? విధవనై యెట్లు జీవింతును. జీవింపలేను. మీ వెంటనే తీసుకొనిపొందు. (అని దుఃఖించును.)

వీ :- ఓసి, వెట్టిబాగులదానా! నాకు మరణము గలిగినగదా, నీకు

విధవత్వము వచ్చును. - ఆచంద్రాస్థాయిగా యింక నా జీవ సమాధి వద్దనుకొన్నంతవరకు జీవసమాధిలో నుండగలను. - నీకు విధవత్వములేదు నీ యోగక్షేమముల చూచుచునే వుండును. ఆవశ్యకములగు కార్యములు నెవేర్చుచునే వుండును. ఎవ్వరెన్ని చెప్పినను, ఎవ్వరెన్ని అనినను తాళి తీయవద్దు. - పనులు, కుంకుమ మానవద్దు. - పూలు పెట్టుకొనుట విధువవద్దు. - నిన్ను సిందించిన వారి వంశము వల్ల కాటిలో కలిసి పోవును. భయపడకుము - ఇక జీవనోపాధికి నీ పుత్రులు సంపాదించిపెట్టవలసిన పనిలేదు. నీకు కావలసినంత ఆర్జించితిని. వోయిగా వున్నంతకాలముండము. ఆఖరున నాలోనే చేర్చుకొందును. నీవు తలంచుకొన్నప్పుడంతయు నీ మనోవిధిలో నిలచి, ప్రత్యుత్తర మిచ్చుచునే వుండును. నీవల్లగాని సమల నెరవేర్చుచునే వుండును. - నాకు నీ సమ్మతి - సలహా ముఖ్యము. ఆవశ్యకము కానియ్యమనుము.

గో :- ఏమో స్వామి. నన్ను వంటరిచేసి వెళ్లుచున్నారు. మీ యిష్టమే నా యిష్టము. అడ్డు చెప్పలేను. మీరు సర్వజ్ఞులు.

వీ :- భయపడకుము. నేనుండగ, పరమాణువు భారము నీకుండదు. రా పోదము. (నిష్క్రమింతురు.)

(తెర వాలును.)

సప్తమాంకము - ద్వితీయ రంగము.

“నవాబు - సుల్తాన్ రజాక్ గారి ఆస్థానము.”

నవాబు సుల్తాన్ రజాక్, మంత్రీ బుద్దేశ్ ఖా వుండురు.

అవా :- (ప్రవేశించి) సలాం సలాం. నవాబుకీ సలాం. (అని వంగి వంగి సలాంచేసి) బెమ్మంరాక, శిష్టుడు శిద్దయ్యను పంపినాడు. వచ్చినాడు.

బుడ్డేశాఖా :- అరేరే, యిస్కి. - బెమ్మం ఒక్క బొమ్మల్ సెస్సాడు.
యీన్ని యెంట్లు పంపినాడు పిల్లల్ సేయవా, పిండాకూడు
తిననా? పిల్లు.

[సిద్ధయ్య ప్రివేసింది. నమస్కరించక నిలుచును]

బుడ్డె :- అరే, నవాబ్ కి సలాం సేయర. నవాబు దేవున్ని సమా
నంరా. సేయి సలాం.

శిద్ద :- నేను నమస్కరించుట ఇద్దరికే. మూడవవానికి పెట్టను. తల
వంచను. ఒకటి నా గురుదేవుడు. రెండు సర్వవ్యాపకుడై
సర్వము నెరుంగు భగవంతుడు. వీరిద్దరే నా నమస్కారమునకు
తాళుకొనువారు. వేరేవారికి దండముపెట్టిన, తల శతసహస్ర
వ్రక్కతై, వ్రయ్యతై పగిలిపోవును. నాకు పాపమువచ్చును
గాన, చేతులెత్తి దండము పెట్టను.

బుడ్డె :- అరేరే, అంతశక్తి నీకు వుంది. భయపడిస్సావ్. భయాన్ని,
గియాన్ని మేము భయపడంలే. - ఒరే ఒరే! శాటల్ కొట్టి
పిల్లల్ని బెదిరించినట్లు బెదిరిస్సావ్. అరే దూకల్ సిద్దు.

* పాట *

రాళ్లలోన, రప్పల్లోన, రాగి కంచబొమ్మల్లోన, - చెట్లు
చామల్, నీళ్లలోన, గుళ్లలోన, గుట్టల్లోన - కొండల్లోన,
కోనల్లోన, దేవుడుంటాడా. - పిలిస్తే ఓ యని దిగివస్తాడా ||
ఏమి మతం, ఏమి కులం, - నైతా కులము, నైతా
మతము, ఛి ఛి ఛి. — నిడికి వక్కడు నామాల్ పెడితే,
అడ్డమువక్కడు విబూదిబూనై, గుండుగ వక్కడు ముద్దలుకొడితే.
దేవునిమనుషులు అవుతారా, దేవుడుపిలిచిన వస్తాడా. - ఏమి
మతం, ఏమి కులం, - నైతా మతము, నైతా కులము,
ఛి ఛి ఛి.

శిద్ద :- బుడ్డేశాఖానుగారు! ఈర్ష్యానూయలతో, పదవీ గర్వముతో,
మాట్లాడకుము. తెలియనివారు తెలియనట్లుండిన ప్రమాదము

సంభవింపదు. తెలిసినట్లు ప్రవర్తించిన తప్పక ప్రమాదము గలుగును. ప్రమాదమునకు గురికాకుము.

బుద్ధే :- అరేరే, నాదీ పేరు నీకు ఎట్ల తెల్సరా? నీది తలకాయ పెద్దది గదర.

శిర్ద :- నీ పేరుగాదు, నీ తండ్రి పేరుకూడ తెలుసును. జలాల్ ఖాన్ - తలకాయ వకలే కాదు. నాలుగుకాయలు పెద్దవే హజరత్.

బుద్ధే :- నాలుగుకాయలు యేవిరా?

శిర్ద :- నీకు తలకాయవున్నదిగాని, అక్షరకు రానిది. నాలుగుకాయలే తెలియని నీవు మంత్రిపదవికెంత అర్హుడవయ్యెదవు? అనర్హుడవు.

బుద్ధే :- అరే అరే, నాదీ యెంచుతావ్. నీకి భయంలేదు. బుద్ధే ఖాను అంటే, యేమి తెల్సనా. - కోత కోస్సాం. మూత వేస్సాం. బువ్వపెట్కు చంపి వేస్సాం.

శిర్ద :- చేతగాని వారివద్ద నీవన్నవన్నీ చేయగలవు. ఇక్కడ సాగవు. అయినా, యిటు విను. 1861 క్రీ.శ. సంవత్సరములనాడు సృష్టి గలిగిరది. సృష్టినుండి హిందూమతము సంస్కృతభాష పుట్టి నది. ఈ సృష్ట్యాదినుండి ఇట్టి మతములు, మతోద్ధారకులు, భాషోద్ధారకులు ఎందరో పుట్టి గిట్టినారు ఎన్నో మతములు గతించినవి. ఎందరో మతకర్తలు పుట్టి గతించినారు. నీమతము పుట్టి పదునాలుగు నూర్ల సంవత్సరములు గావచ్చుచున్నది. - క్రీస్తుమతము పుట్టి రెండువేల సంవత్సరములు గావచ్చుచున్నది. హిందూమతము వర్ణమని వధలిన వాటిని తీసుకొని ఒక మతముగా సృష్టించుకొన్నారు. - 195 క్రీ.శ., 58 లక్షలు, 85 వేలు, 75 సంవత్సరములు ఈనాటికైనది హిందూమతము పుట్టి. ఈ కాలములో ఇట్టి మతములు ఎన్ని గతించివుండనో, ఎన్ని పుట్టివుండునో గమనించి చూడుము. - అనాడె కట్టు, జట్టు, బొట్టు హిందువులు కుదుర్చుకున్నారు. ఈ కలియుగములో మతకర్తలు వకరు పెట్టుకొన్న నియమమును మరొకరు వప్పు

కొనకను, మనిషిని చూచినంతనే మతమును, జాతిని తెలుసు కొనవలయునని వేషముల, భాషల, ఆచార వ్యవహారముల మార్చి మానవుల విడగొట్టిరి. - మీ మతము పుట్టినప్పుడు కట్టు, జుట్టు, బొట్టు మార్పుకొనుటకు అన్నీ ముందుగలిగిన మతముల వారు తీసుకొనగ, ఏవి దొరుకక, ఎటు పోవుటకు వీలులేక వక్రించితిరి. ఇక ఈ భాషావైషమ్యము అనేక భాషల వల్ల గలిగినది. మతద్వేషము అనేక మతములవల్ల గలిగినది కులభేదములు వృత్తులవల్ల గలిగినవి. యిందున భావభేదములు గలిగి, మానవుల పీడించుచున్నవి. - నా భాష, నా మతము, నా కులము అన్న వైషమ్యమును చంపుకున్నవాడు మానవ మర్యాద నెరిగినవాడు. చంపుకొననివాడు మానవ మర్యాద నెరుగని మందభాగ్యుడు.

[వీరబ్రహ్మము అదృశ్యమున]

వీ:- హజరత్ గారు! చక్కగా వినండి.

బుడ్డే:- అరెరే, ఎక్క అది పల్కు సిద్దయ్యి?

శిర్డ:- నా గురుదేవుడు శ్రీ విరాట్ పోతులూరు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వాములవారు అదృశ్యుడై గగనమునుండి పంకుచున్నారు.

బుడ్డే:- అరెరే, కన్నడకుండ మంచల్కి వుంటాడు. - ఎంత పెద్ద. ఎంత పెద్ద.

వీ:- పెద్దనో చిన్ననో - విను.

శిర్డ:- నానా మతములతో, నానా భాషలతో, నానా కులములతో, నానా ఆచారములతో ఎటు పోవుటకు దారిగానక, తల్లిలేని పిల్లలవలె మానవులు అల్లాడవలసిన కాలము కలికాలము. - ఆ కలి దేవుని ప్రేరణచే ఇన్ని మతములు, ఇన్ని భాషలు, ఇన్ని కులములు, ఇన్ని ఆచారములు ఒక్కటననేల. అనంతమార్గము లుత్పన్నమైనవి. - భాషా వైషమ్యములతో, మత వైషమ్యములతో, కుల వైషమ్యములతో ఉద్రేకితులై ఒకరినొకరు

హింసించుకొని, దూషించుకొని పాడౌచున్నారు. భగవంతుడు దయామయుడు. నీవేభాషతో పిలచినను, నీవెట్లు కొలిచినను, సాకారముతో చూచినను, నిరాకారముతో చూచినను వప్పుకొనును. ధర్మము, సత్యము, అహింస, భక్తి ఉన్నవారిని తనవారిగాచూచును. పూర్వజన్మ కర్మను సూటిగాతగులనియ్యక, ఈజన్మలో సహాయభూతుడుగా నుండును. మరుజన్మకు సర్వకామదుడై సర్వము నొసంగును. సాటిమానవుల, అన్యమతముల ద్వేషించి, ముర్దారని దూషించితిరి. దీర్ఘాలోచనసేయక అనుభవింపక రాళ్ళలో, నీళ్ళలో, చెట్లలో, గుట్లలో, బొమ్మలలో దేవుడుండునా అని ప్రశ్నించితిరి. సర్వమయుడు, సర్వతోముఖుడు, సర్వజ్ఞుడు, సర్వరూపుడు, సర్వేశ్వరుడు. తన్నునమ్మిన సత్యసంధుల, ధర్మబద్ధుల, భక్తుల చెంతచేర్చుకొను దయామయుడు. - ఏ భాషతో పిలచిన, ఏ దిక్కుమల్లి ఏ యాసనముతో ధ్యానించిన, ఏ వేషముతో పిలచిన, ఏ విధముతో నమస్కరించిన భక్తులకు పలుకును. భక్తుల కష్టసుఖముల నిరంతరము చూచుచుండును. భక్తుల పిలుపు ఆలించును. అట్టి వేదమార్గమును విడచి భావనిభేదము సృష్టించుకొని, పలువిధమార్గముల కల్పించుకొని మతకర్తలు మానవుల పీడించిరిగాని - అల్లా అన్నను, శ్రీహరీ అన్నను వారినే చేరును. మనసులో తలచినది, గొంతెత్తి పిలిచినది రెంటిని వినగలుగు శక్తి ఆ పంమాత్మునికిగలదని నమ్ము

బుద్ధే :- అరెరే, గారడీ యిద్దెల్ చేస్సావ్. కళకట్టు కడ్డావ్. ఎంత పొడ్డు, ఎంత పొడ్డు నెప్పితివి. గుట్ట తిప్పకుండ కుండపోత పోసినావు. గురువు నెప్పినా, నీవు నెప్పిన నాది యికదు. - మాకు యిప్పు పోలేరి అమ్మక చూస్త పోతే జయిల్ భానా తిక పిస్సాం. పురుగుల్ పడినా సంగటి యేస్సాం. ఈపూనా పడ్తాయ్ మో సేకిపోట్లు తెల్సూనా. దూకల్ వాన్తి ఎంత ఎంత నేర్పిచ్చి నాడు బెమ్మం. ఇప్పు నెప్పింది బెమ్మమా? నీది మాయతో చెప్పి

నావా? - బెమ్మంగారి శిష్యుని బెమ్మం, యిప్పు యిక్క తెల్సి పోతుంది. కానీ, చూపు? పోలేన్ని చూపు?

శిష్య :- చూపకపోయిన?

బుద్ధ :- పురుగుల్ నంగటి తినిపిస్తాం. - మోచేతిపోట్లు పొడిపిస్తాం.

శిష్య :- నవాబుగారు! మీరైన యోచింపుడు. మంత్రులే రాజ్యరక్షకులు, మంత్రులే రాజ్యభక్షకులు. ఇట్టి మంత్రులవల్లనే రాజ్యము లంతరించినవి. సాధువుల, సజ్జనుల, భక్తుల దూషించి బాధించినవాడు, గోహింస చేసినవాడు, స్త్రీల చెరబట్టినవాడు, దేవాలయములలో దీప మెలుగనివాడు, ధర్మాదాయముల దిగమ్రొగినవాడు, వేదదూషణచేసి, వేదమార్గముల నడువక, అన్యమార్గముల నడచినవాడు, రాజ్యపతనము, ప్రజాక్షయము తప్పదు. పంచభూతములు చెలరేగి ప్రభుత్వమును, ప్రజల నాశనము చేయును. మారణోపాయముల కనిపెట్టి, పాపపుణ్య విచక్షణ జ్ఞానకూన్యతై మానవుల మసిచేయు మానవులు ఘట్టుదురు.

మీరిప్పుడొక మహనీయుని పరాభవింపదలచితిరి. మృత్యువుతో చెలగాట మాడుచుంటిమని గ్రహింపరైతిరి. - మంత్రగారికి స్వాతంత్ర్యమిచ్చి మీరూరకుంటిరి. ఇదిగో, అమ్మహాశ్వుని శక్తిని చూడుడు. - దుర్మార్గులకు చతుర్థోపాయము చూపక, బుద్ధి కుదరదు.

కం॥ మాతా, పోలేరమ్మా!

ఘాతుకులై పలుకు వీరి గర్వమడంపక

నీతి నిజాయితీ నిలుపను

భూతములను బంపి వీరి పొగరణపగడే. (మాతా)

[గొప్పశబ్దము గలిగి, ఆసరతలలతో వీరభటులు ప్రవేశించి, బుద్ధకు సాబుకు శ్రికూలము చూపుదురు. అతడు వెలికలబడి, అ. అ. అని తనకలలాడును. అది నవాబు చూచి]

నవాబు :- ఏమిరా, అట్ల అట్ల అల్లాడ తావు? బుద్ధిలేదు.

[బుద్ధేశసాబు దూతల చూపుతు అరచును. నవాబు వారిని చూచి అదేవిధముగా పడి అరచును. జవాను తప్పించుకొని పోబోవును. ముందుభాగము నండి వీరభటుడు త్రికూలము రొమ్మునపెట్టి త్రోసుకొనివచ్చును. జనాను క్రిందబడి అరచును.]

బుద్ధేశ :- సిద్ధయ్య సామి! దయ దబ్బు. నీకు మొక్కుతాము బుద్ధి లేని పని సేసినాం. గడ్డి తినినాం. - యీల్లకి పొమ్మనుసామి. కడుపునిండ పిల్లల్ని వుండార్. బతికించు. చచ్చి పోతాం. గుండె కాయల్ పగిలి పోతాయ్. ఉచ్చల్ పడి పోతాయ్ సిద్ధయ్యసామి. — (నవాబు అదేవిధముగా చెప్పును,)

జవాబ :- అరరే సామి! నాది బీదది. నాదీపోతే గంజిలేక బూబు గడ్డి తినాల్సి వస్తు వుంది. బతికించు. వాడు సెప్పిన పని సేసే వాన్ని. ఇది అంతా వాడు చేసినాడు. వాన్ని పట్టిపూడు. బుద్ధిలేని మంతురుల్ వుంటే, ఇట్లా సేస్సార్.

న॥, బు॥, జ॥ :- సిద్ధయ్యసామి, సిద్ధయ్యసామి. (అని యేడ్చురు.)

శిర్డ :- వీరభటులారా! వీరినిచంపి వచ్చునది యేదీలేదు. బ్రతుకనీ. మీరు పొండు. (అని అనును. వారు పోదురు.)

[మువ్వరు లేచి సిద్ధయ్యనుచూచి - అరే సామి! బతికియిండు. సలాం సలాం. బుద్ధి గడ్డితని సేసినాం ఇక యెన్నట్టి సేయం. మీది మయిను తెల్సిపోయింది. మాది బుద్ధి కుదిరి యింది.]

నవాబు :- అరే బుద్ధేశ! పెద్ద సామీకి, చిన్న సామీకి బహుమానం యిచ్చి, బాడితో కూస్కో పెట్టి, సలాంచేసి వంపరా.

బుద్ధేశ :- అచ్చా, బహుతచ్చా. సామి! సలాం. రాండి. (విలుచును.)

నవాబు :- (సలాంచేసి) పోయిరండి.

శిర్డ :- నవాబుగారు! మంత్రీ సహితముగా మీరు మా గురువుగారి సాన్నిధ్యమునకు వచ్చి. వారిని దర్శించి, వారి ఆశీస్సులు పొంద వలయును. లేకున్న యిప్పుడొచ్చిన భూతములు మీ వెన్నంటి వుండును.

లోపల :- ఔను. వెన్నంటియుందును. సర్వము నాశనమొనర్తుము.

నవాబు :- అరెరే, బుడ్డే! నచ్చినామురా. సిద్ధ అయ్య బతికించు.
(అని భయడుతు సలాం చేయును.)

బుడ్డే :- (వంగి సలాంచేయుచు, భయంతో) సిద్ధయ్యసామి! వాళ్లను
మాదీ యిల్లు దాటి పొమ్మను. మాకీ గుండెలోకి నీల్లు నీల్లు
అవుతు వుంది.

నవాబు :- సిద్ధయ్య సామి! వాల్లకి పొమ్మ. వాల్ల చూసి బతక
లేమ్. నీల్లి నీల్లి సస్సాం.

శిద్ద :- వారు నావెంటనే వత్తురు. మీరు తప్పక వచ్చెదర?

నవాబు :- ఔను సామి. రేపేవచ్చి బెమ్మంసామి పాదాల్ని మొక్కు
కోని, దీవల్ తీసూకోని, గురు దక్షనల్కి యిచ్చి వస్సాం.
నమ్మ నా మాటల్కి.

[బుడ్డేసాబు సిద్ధయ్యను పిలుచుకపోయి, వెంటనే తిరిగివచ్చి
నవాబుకు సలాంచేసి]

బుడ్డే :- అరెరే, ఎంత పని అయింది. అరే అల్లా. దూకల్ వాన్ని
పమి బలం, పమి బలం. - ఈన్ని ఇంత పొడ్డువుంటే, పెద్ద
వాన్ని ఎంత పొడ్డో మేరవుంది గరివికొడ్కు. - పోలేర్కి
పిల్వారా అంటే గాడ్డెల్కి కొడ్కు. బడవకొడ్కుల్కి పిలిసి,
బయం సూపి పోయినాడు.

లోపల :- ఓరీ దుర్మార్గులారా! మీ బుద్ధులు తెసినే మేము పోలేదు.
వారిని దూపించినట్లయిన, మీ నాల్కలు కోనెదము.

బుడ్డే :- (భయమభినయించుచు, వడకుతు) సలాం సలాం. గాడ్డెల్
బుద్ది, కుక్కల్ బుద్ది వచ్చి, గడ్డి మడ్డి తినినాము. అల్లాతోడు.
ఇంక కూయము. మీరు పొండి. మీది మొగం మాకీ సూపితే,
మాది గుండెల్ వగ్గీ పోతాయి. మీరు అస్మయ్యకు దూతల్.
మాకీ యమదూతల్. అరే అల్లా.

నవాబు :- అరే, దూతల్ కానవస్సే నున్నుల్ బతకదురా.

లోపల :- బుద్దేశా సచ్చిపోయి, నైతా అయినాడు.

నవాబు :- అ. సచ్చినాడు. - అరే, బత్కినావా? సచ్చినావురా?

బుద్దే :- నేను బత్కినాను. నీవు ఏమీ అయినావు. చెప్పు నవాబ్?

లోపల :- దయ్యమై నిన్ను బట్టినాడు.

నవాబు :- అరే, నీకి నైతా అయినా నాకి సట్టినావు. - అరే, ఎంత కాలంనుంచో, నీకి పెట్టి పెట్టినాగదురా. దయల్ పోయి, దయ్యమై పట్టుతావ్ కొడ్కు. ఏమి బుద్ధిరా. (అని తప్పించు కొని పోవ చూచును.)

బుద్దే :- నేను చావలేదు నవాబ్. (అని పాదాలు పట్టుకొనపోవును)

నవాబు :- (గుంజిళ్లు పెట్టుతూ) అరేరే, నైతా కొడ్కు! పట్టు కోని తింతావు. (అంటూ, అరే, జవాబా! అని పిలుచును. వకరిచుట్టూ వకరు తిరుగుచుందురు జవాబా చూచి, భయమ భీషయించి, తిన్నగ జారుకొనును. నవాబు పరుగెత్తును. వెంట బుద్దేశా పోవును.)

(తె ర నాలును.)

సప్తమాంకము - తృతీయ రంగము.

" సమాధి " - బ్రహ్మము, గోవిందమ్మ, పోతులూరయ్య ప్రవేశము.

వి :- గోవిందా! సిద్ధుడు పండ్రెండు వత్సరములు మనసేవ చేసి యున్నాడు. వానికి నేను చేసినమేలు, యిచ్చినశక్తి ప్రజలకు తెలియకపోయిన, అన్నాళ్లు శిష్యుడై సేవ చేసినందుకు, సిద్ధయ్యకు గురువుచేసిన మేలేమిటని, ఇచ్చినశక్తి ఏమిటని నన్ను నిందింతురు. వానియందు దివ్యతేజోబలమున్నదని ప్రజలెరుంగుటకై, - సమాధి శుభమ హూర్తము కొంచము ముందు కున్నదని, వనమునకుపోయి పూజాకోసుకరమ్మని చెప్పి పుష్పి,

నేను సమాధి అయినతోడనే వాకిలిమూసి, గడియవేసి, సైక్స్ నుండి చూచుచుండుడు. వానికి ఎదురు రాకుడు. శాపాను గ్రహశక్తి వానియందున్నది శపించిన తప్పక అనుభవించవలసి వచ్చును. భద్రము. అదుగో వచ్చుచున్నాడు. చెప్పి పంపుము. [అని సమాధికి ముందు భాగమున పద్మాసనస్తుడై కన్నులు మూసి కూరుచోనును. ప్రజలు వత్తురు. - సిద్ధయ్య ప్రవేశించి, గురునకు నమస్కరించి నిలుచును.]

గో.- వాయనా సిద్ధయ్య! పనమునకుపోయి పూలు కోసుకరమ్మని గురువుగారు చెప్పినారు. ఇంక కొంత వ్యవధియున్నది. సుము హూర్తము ప్రవేశించలేదని సమయముకొరకై యోగనిష్ఠలో కూరుచున్నారు. పోయిరా నాయనా.

శిద్ధ:- అలాగేనమ్మ. (అని ఆతిథాందరగా వెళ్లిపోవును.)

వీ:- (లేచి, సమాధికి ప్రదక్షణచేసి, నిలుచుకొని) ఓం శ్రీ పర బ్రహ్మణేనమః, ఓం శ్రీ సచ్చిదానంద స్వరూపాయనమః, ఓం శ్రీ హరిహర విధాత స్వరూపాయనమః - [అని సమాధిలో చేరుకొనును. - దానంతటది మూత మూసుకొనును. సకల వాయిద్యములు మోగింతురు. కరతాళధ్వనలతో]

(తెర వాలును.)

సప్తమాంకము - చతుర్థ రంగము.

"కవాటము మూసివుండురు." - రామయ్య నిలుచుకొని వుండును. సిద్ధయ్య పూలను తీసుకొని తాందరగా అక్కడికి వచ్చును.

రామయ్య:- సిద్ధయ్య! నీవెక్కడికి పోయివుంటివయ్యా? బ్రహ్మము గారు సమాధి అయినారు. - లోపలికి యవరు రాకూడదని, నన్ను లోపల రానివ్వలేదు. నేను వారిని చూడవలయునని ఎంతో ఆశతోవచ్చితిని. ఫలము లేకపోయెను. - నేనుంటేనరి.

నీవు ప్రియశిష్యుడవే నీకెక్కడ పోయివుంటివయ్యా? నీవులేని సమాధియా?

శిష్య :- కర్మ బలీయమైనప్పుడు ఎక్కడికైనా యీడ్చును. కర్మ బలీయమైనప్పుడు తన్ను నిరంతరముకాపాడు దైవముకూడ వైతొలగునన్నాడు గురుదేవుడు వాస్తవము. - తల్లి తండ్రిని విడచి వచ్చి, తల్లి తండ్రి గురువు దైవము వారేనని నమ్మి ఇంత దనుక సేవ చేసితిని. తన కుమారులకన్న మిన్నగా చూచెను. అడిగినవాటి కన్నిటకు తగు సమాధానమిచ్చెను. - ఏనాడు దూరము చేయనివారు, ఈనాడు దూరముచేయుటలో ఏదో పరమ రహస్యమున్నది. కానీ భక్తి గొప్పదియో, శక్తి గొప్పదియో - దాచుడు గొప్పవాడో, దైవము గొప్పవాడో తేలవలసిన సమయము వచ్చినది. పండ్రెండు వత్సరములు ఏ దైవమును ధ్యానించిన, సేవించిన, ఆ దైవము ఆ జీవిత్యం దుండునని చెప్పెను. ఆ బలము నాయందున్నది లేనిది పరీక్షించుటకు మంచి సమయము. - మాతా పోలేరమ్మా! పిలిచినతోడనే దరికనమిచ్చి, అడిగినదానికి తగుసమాధానమిచ్చుచుంటివి. నీవూ దూరమైతివా? - ఔను. నా గురుదేవుడే దూరముచేసినప్పుడు, నీవు దూరముచేయుటాశ్చర్యమేమున్నది. మీరు దూరముచేసినను, శాల్యమాదిగ ఆచరణలోనున్న బ్రహ్మచర్య వ్రతబలము, పండ్రెండు యేండ్లు ఆరాధించిన అధిష్ఠాన దేవతాబలము, పండ్రెండు వత్సరములు గురుసేవ చేసిన శిష్యబలము నాయందున్నది. నాకు సహాయపడవా? - పడకపోనీ, ఏమైనగాని ఇక్కడనే సచ్చి, సూక్ష్మదేహముతోనైన పోయి గురుదేవుని చూతునుగాని, వెమతిరిగి పోను. ఇది నా నిర్ణయము. ఒక్క దెబ్బతో దేహమునకు, జీవునికి సంబంధము తెగి పోవలయును. - గురుదేవ! స్థూలదేహ సంబంధము తెగించుకొన్నను, సూక్ష్మదేహమును ఎట్లు తెంచుకొందువు. ఇదుగో వచ్చుచున్నాను. (అని వాకిలిని తలతో తగిలి, చావ నిశ్చ

యించుకొని, - పంచ నెగచెక్కి, అంగవస్త్రము నడిమికిమట్టి,
తలవంచి, తగులపోవునప్పుడు)

లోపలనుండి పోలేరమ్మ :- ఆ! అగు సిద్దయ్య, అగు.

శిద్ద :- ఆగి, యేమిచేయవలయును తల్లీ. - గురుదేవునికి దూరమైన
ఈ దేహముండి ప్రయోజనమేమి?

పోలేరమ్మ :- నీవు, నీ గురునకు దూరముకాలేదు. నీకొంకై వేచి
యున్నాడు. నీలో శక్తియున్నది, లేనిది లోకులకు విదితమా
నట్లు చేసినారు. చింతింపక, తెగింపక వారిశక్తి నే ఉపయో
గింపుము. కవాటము బ్రద్దలైపోవును. నీకెదురయ్యెడు వారొ
క్కరు లేరు. ప్రకృతి నే జయించిన నీకి కవాటము అడ్డు నిల
చునా? ఊ. కానీ.

శిద్ద :- జగన్మాతా! అనంత ప్రణామములు. కృతార్థుడనైతిని. నీ
మేలు మరువను. నిన్నహర్నిశము తలంతును. - గురుదేవ!

తే॥ రేయిబవలును యాసటలేక గురుని
సేవ నెరవమ్మిచేసిన శిష్యునేని
వారి కారుణ్యమునకేను పాత్రునేని
ప్రయ్యలై పోవుగాత కవాటమిపుడె.

[గొప్ప శబ్దముతో కవాటము బ్రద్దలైపోవును. - జగన్మాతా!
సెలవు. - అని నమస్కరించి, సంతోషముతో పరుగెత్తును.]

రామయ్య :- అబ్బి. అబ్బి. ఏమిశక్తి. ఏమిశక్తి. వాకిలి వ్రయ్యలై
పోయింది - ఇంకేముంది, బ్రతికినవాడు చస్తాడు. చచ్చిన
వాడు బ్రతుకుతాడు. ఈ దెబ్బ నాకు పడివుంటే, గోవిందా
గోవింద. నాశక్తి త్రానుపట్టి తూచడముతో, నేరు పట్టి కొల్ప
డములో శక్తి చూపిస్తాగాని, యిటువంటి శక్తి ఎక్కడిది. -
ఈ శక్తివున్నవానికి, ఆ శక్తిలేదు. వోళ్ళు గొట్టేశక్తి వున్న
వానికి, వాకిళ్ళు పగులగొట్టేశక్తి ఎక్కడిది.

[అంతలో గోవిందమ్మ, పోతులూరయ్య, కొంతమంది ప్రజలు
వచ్చి చూచి]

గో :- గురుదేవుని మహామహిమ సంపాదించుకొన్నాడు. దైవత్వము సంభవించినది. ఇక సిద్ధయ్యకు అడ్డులేదు - అక్కడేమి జరుగునో చూతము పద. అందరు లోపల పోదుర.)

(తెర వాలును.)

సప్తమాంకము - పంచమ రంగము.

“ సమాధిచెంత సిద్ధయ్య ”

శిర్డ :- గురుదేవ! నేను చేసిన అపరాధమేమి? తాము సమాధియగు నప్పుడు చూడకూడని పాపాత్ముడనా? నాపై ఇంత కాఠిన్య మెందుకు? నాకేమిచెప్పకనే మిరుగైతివే. ఇక నాగతేమి? - గురుదేవ! నాకు నీ దరికనమిచ్చి. ఒకమాట మాట్లాడవా? దయామయుడవే. నాపై నీకు దయలేద. కానీ, నీ శక్తి నే నీపై ప్రయోగించి, కాకపోయిన ఇక్కడనే ప్రాణములు వదలి నీయందే వ్రేసేసిందెదను. నీసేవే చేసెదను.

[నక్కలనుండి గోవిందమ్మ మొదలగువారు చూచుచుందురు.]

తే॥ పదియు రెండేండ్లుగా నీదు పంచగాచి

సేవజేసితి అప్పును చేయకేను

కడన కడజేసిపోతివా కరుణరేక

ప్రజలకేమనిచెప్పి నేలతుక వాడ.

గురుదేవ! సిద్ధుడు ఎంతటి ఘాతుకకృత్యమామహానీయునికి చేయకుండిన, ఇట్లానర్చునని ప్రజలందురే? వారికేమని చెప్పుదును. ఈ అపకీర్తిని ఎట్లు భరింతును ఎట్లు జీవింతును.

ఉ॥ చూచితివీవు నన్నెప్పుడు సూనునిరీతిగ, నిప్పుడిట్టులగా
నీచునిరీతి చూడగను నేనొనరించిన నేరమేమి, నా
చూచినవారిలోన తల సూపి భరింపగనొనె నిందలగా
నీచునితేసి చేవిడిన నేనెటుబోదు మహాత్మనద్గురూ.

దయామయ! నీ శక్తి నే నీపై ప్రయోగించి, కాకపోయిన ఇక్కడనే ప్రాణముల విడచి, నీచెంతనే చేరెదనుగాని ప్రజలకు

నా ముఖము చూపింపను. - ఓ ప్రకృతిమాత!

తే॥ రేయిబవలును యాసటలేక గురుని
సేవ నెరనమ్మిచేసిన శిష్యునేని
కరుణనాపైన గురునకు గలుగునేని
దరిశనంబిచ్చు గావుత తప్పకపుడే.

[సమాధి పైబండ లేచిపోవును. - వీరబ్రహ్మము లేచి]

వీ :- సిద్ధుడు! చింతింపకుము. నీలో శాపానుగ్రహశక్తులున్నవని, ప్రజలకు నిరూపించు నిమిత్తమై యిట్లానర్పవలసి వచ్చినది. - ప్రీతిలేక కాదు. నీవిక స్వగ్రామముచేరి, రాజయోగమున జీవనము చేయుము. జీవితాంతమున నన్నే చేరుదువు. మీ తల్లి యాజ్ఞను శివసావహించి, ఈ కుటుంబము నొకకంట చూచుచుండుము. ఇదుగో పాదుకలు. - (బ్రహ్మము యిచ్చును. సిద్ధయ్య రెండు చేతులు సాచి తీసుకొని, కన్నుల కద్దుకొని, హృదయన కాంచుకొని, వంగి, తలవంచి నమస్కరించును.)

వీ :- మోక్ష పాప్తిరస్తు. (దీవించి, సమాధిలో కూరుచొనును. - పైబండ మూసుకొనును.)

[గోవిందమ్మ, పోతులూరయ్య మొదలగువారు వచ్చి, సిద్ధయ్యను చూచి సంతోషించెదరు. పోతులూరు కాగలించుకొనును. - సిద్ధయ్య గోవిందమ్మకు నమస్కరించును.]

గో :- నకలాభీష్ట సిద్ధిరస్తు.

శిద్ధ :- అమ్మా! పోయివత్తును. వెలవిండు.

గో :- నాయనా! రాజయోగివై, చిరక్రిపంతుడవై మనుము. పొమ్ము.

శిద్ధ :- (పోతులూరును చూచి) అన్నా!

పోతు :- అప్పుడప్పుడు వచ్చుచు పోవుచుండుము.

శిద్ధ :- జీవుడిక్కడ, బొందె అక్కడ. పోయివచ్చెదను. - (నమస్కరించి పోవును.) (తెర వాలును.)

సమాప్తము - మంగళం

